

DIPLOMADOLGOZAT

Foltin Fanni

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Tájépítész és Kertművész

mesterképzési szak

AZ EPRESKERT KERTÉPÍTÉSZETI TERVE

**A művészet és a kert kapcsolatának szabadterépítészeti
megoldásai**

Belső konzulens: Eplényi Anna
egyetemi docens

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Kertművészeti és Kertépítészeti
Tanszék, Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet

Külső konzulens:

Készítette: Foltin Fanni

Budapest

2024

Tartalomjegyzék

1.Bevezetés	3
2.Az Epreskert története	5
2.1. Képzőművészeti oktatás kialakulása, műtermek létrejötte	5
2.2. Mesteriskolák – szobrász, festő, látványtervező tanszék kialakulása	6
2.3. A kert felvirágzása – Stróbl Alajos munkássága.....	8
2.4.Az Epreskert védettsége	14
3. Jelenlegi állapot	15
3.1.Elhelyezkedés, megközelíthetőség	15
3.2. Növényzet állapota	16
3.2.1. Fafelmérés	16
3.2.2. Cserjék és talajtakarók	20
3.3. Épített elemek állapota	20
3.3.1. Épületek.....	20
3.3.2. Kálvária	23
3.3.3.Kerítések.....	26
3.3.4. Utak, burkolatok.....	27
3.3.5. Szobrok a kertben	28
3.3.6. Kerti berendezési tárgyak, bútorok.....	32
3.3.7. A kert jelenlegi funkciói	33
3.4. Kérdőíves felmérés és eredménye	34
4. Nemzetközi kertek vizsgálatai.....	36
5.Tervezett állapot	42
5.1. Tervezési módszertan.....	42
5.2. Kertrehabilitáció, a kert és művészet kapcsolata	42
5.2.1. Konceptiós elvek	42
5.2.2.Új és meglévő funkciók rendezése	44
5.2.3.Bejáratok, kapuk helyzete	50

5.2.4. Fény a kertben	51
5.2.5. A kert térszerkezete – utak és burkolatok	53
5.2.6. Szobrok, műalkotások	54
5.2.7. További kerti berendezési tárgyak, bútorok	55
5.3. Növénykiültetés – Az Epreskert visszahódítása	56
5.4. Csapadékvíz-kezelés	59
5.5. A kerthez való további kapcsolat megteremtése	60
6. Összefoglalás	62
Köszönetnyilvánítás	64
7. Irodalomjegyzék	65
További források	66
8. Ábrajegyzék	67
9. Mellékletek	69
10. Posztterek	

1. ábra Esti hangulat a Kálváriáról // Forrás: saját fénykép

1.Bevezetés

A diplomaterv témája az Epreskert, mely Budapest VI. kerületében, Terézvárosban található. A kert egy teljesen körbeépített téglalap alakú, 1,33 ha-os terület – a Bajza utca, Szondi utca, Kmety György utca és Munkácsy Mihály utca határolja. Jelenleg a kert a Képzőművészeti Egyetemhez tartozik, melynek főépülete két metrómegállónyira van az Andrássy úton, ugyanakkor a kert a VI. kerületi önkormányzat tulajdona.

Sokan sokféleképpen fogalmazzák meg az Epreskert szellemét, jellegét, hangulatát, van, aki az emlékezés és felejtés kertjeként¹, van, aki bárkaként a kőtengerben², van, aki az enyészet gyönyörű kertjeként³ hivatkozik rá. Egy biztos, sokak fantáziáját foglalkoztatja ez a hihetetlen sokrétű kis zöld folt, ahova belépve valahogy tényleg elveszti az ember az időérzését. Hasonlóan vélekedett róla Pekár Gyula író is már 1893-ban: *„Az a kis zöld folt az Andrássy-úttól balra, az epreskert: még szent hely – a múzsáktól, a szépet kedvelő görög istenektől ihletett hely. [...] Itt laknak a múzsák: azok élnek lombzizegésben, a szerelmes madarak dalán, a fű zöld és a mennyek kék színén.”*⁴

Azért választottam ezt a helyszínt, mert közel áll a szívemhez a művészet, és volt olyan időszak amikor arról álmodoztam, én is ide járhatok majd egyszer. Alapvetően a Magyar Képzőművészeti Egyetem is egy igen különleges, semelyik másik egyetemhez nem hasonlítható intézmény, de az Epreskert még ezen belül is egy teljesen más világba kalauzol. Sok ismerősöm tanul és tanult itt, így gyakran jártam a kertben, volt, hogy kiállítás megnyitón, koncerten, de volt, hogy csak pihenni az árnyas fák alatt. Látogatásaim során azon felül, hogy maga a kert hangulata elvarázsolt, észrevettem, hogy a kert állapota leromlott, az utak burkolatai megtöredezték, sok fa előregedett, egyes területei elhanyagoltak, elhagyatottak. Sok

¹ Révész Emese – Az emlékezés és felejtés kertje, Múzeumcafé, 2017

² Viczián Zsófia – Epreskert: bárka a kőtengerben, Pestbuda.hu, 2019

³ Budai Kriszta – Az enyészet gyönyörű kertje, az Epreskert története kultura.hu, 2022

⁴ Pekár Gyula: Stróbl műtermében, A hét 1895, május 14, 517

embernek nagyon fontos és inspiráló hely ez, és azt szeretném, hogy méltó legyen nevéhez, státuszához.

Diplomamunkám célja, hogy a kert jelenlegi állapotára és használatára reflektáljon, kiemelve a gyakorlati művészképzés fontosságát, egy biztonságos és jól használható kerti teret, és a jelen kornak megfelelő kertépítészeti tervet adva mindazon művészeknek, akik itt töltik mindennapjaikat.

A kerttel és történetével igen sok szakirodalom foglalkozott már, mind történeti mind elemzési szempontból. Kutatásaim során elemeztem a történeti térképeket, segítségemre volt sok korabeli újságcikk, folyóirat cikk, különböző nyomtatott irodalmak a történetéről, a kertben található épületekről és szobrokról egyaránt. Sokat foglalkozott az írásaiban a témával többek között Révész Emese, Radványi Orsolya, Nagy Ildikó, Gábor Eszter. Egyetemi hallgatókat is többször megragadott a kert szellemisége, ezen munkák elemzése is segítségemre volt diplomamunkám kidolgozásában. Ilyen volt a BME Középülettervezési tanszék egy félévi feladata, Hajdú Gáspár 2021-es diplomaterve az Intermédia tanszék épületéről, Palágyi Barbara 2022-es diplomamunkája a Fotóházról, és Burányi Zsófia 2001-es diplomamunkája az Epreskert rehabilitációs kertépítészeti terve címmel.

2. Az Epreskert története

(további képi anyagot lásd: I. Poszter)

Elsősorban tisztáznunk kell a kert nevének eredetét. Az Epreskert a kertben álló eperfákról kapta nevét, melyek még a kertenél is öregebbek. Ezen a területen a 18. században eperfaligetet ültettek, első sorban a homokos talaj megkötésére, majd később selyemhernyókat (melyeknek egyetlen eledelük az eperfa levele) telepítettek a területre – a közelben található Valero selyemgyár számára⁵. Idővel a selyemgyár bezárt, de emlékeként az eperfák megmaradtak, ezzel nevet adva a területnek az örökkévalóságig.

2.1. Képzőművészeti oktatás kialakulása, műtermek létrejötte

Az 1800-as évek elején Magyarországon a művészeti oktatásnak nem voltak megfelelő platformjai, így annak, aki művészetet szeretett volna tanulni, külföldre kellett mennie, akár Münchenbe, Párizsba. Ezt a fennálló helyzetet szerette volna Trefort Ágoston megoldani további fejlesztésekkel. *„Amikor Trefort Ágoston kultuszminiszter kezdeményezésére 1881. október 26-án a magyar képzőművészeti élet befolyásos személyiségei megvitatták egy jövődöbéli képzőművészeti akadémia működésének kereteit, annak helyszínéként az Epreskertként ismert területet javasolták, épületének formájaként pedig a pavilonrendszert ajánlották.”*⁶ Tehát már kezdettől fogva megvolt a jelenleg is látható struktúra ötlete, hogy az épületek körül egy parkos zöldfelület jöjjön létre. Eredetileg azzal a céllal, hogy az épületek közötti terület közparkként, a kormány által fenntartott zöldfelület legyen. Ez a döntés tette lehetővé, hogy a kert védve maradjon a környéken jellemző magas szintű beépítésektől.

Az Epreskert telkét aztán a főváros két részre osztotta, egyik fele a mesteriskoláé lett, amelyen megmaradt a pavilonos rendszerű kialakítás és az egybefüggő telek, másik részét pedig több kisebb telekre osztotta és kiárusította különböző művészek között, akik itt újabb műterem házakat hoztak létre. Az Epreskert és környezetének

⁵ Radványi Orsolya: „Aranykedélyű bohémek tanyája” Az Epreskert története (1882–1914), 2001

⁶ *Jelentések és javaslatok egy országos képzőművészeti Akadémiát illetőleg műtermek felállítására tárgyában.* Budapest, 1882 – Idézi: Nagy Ildikó: *Stróbl Alajos és a szobrász mesteriskola.* Magyar Képzőművészeti Akadémia, Budapest 2006, 7.

műtermei a kezdeti időszakban igen sokat változtak, különböző pavilonos, könnyűszerkezetes épületek is voltak a területen, majd azok lebontásra, átépítésre szorultak, folyamatosan változtak. Elsőként a környéken Huszár Adolf szobrászművész kapott műtermet, hogy a Deák Ferencről készülő szobrát be tudja fejezni. Az elválasztott kisebb telkekre 1883 és 1891 között, a Huszár-villa mellé további hét műteremház épült fel, melyek tulajdonosai részben szobrászok (Zala György, Szécsi Antal, Donáth Gyula), részben festők (Aggházy Gyula, Pállik Béla, Konek Ida, Feszty Árpád) voltak.⁷ A mesteriskola megalapítását 1882. szeptember 22-én fogadták el, majd ezt követően 1883 és 1893 között épült az első három műteremház épülete a kertben, három különböző építész tervei alapján, így ezek stílusukban is különböznek egymástól. Elsőnek 1884-ben Benczúr Gyula festőművész kapott műtermet, másodikként Stróbl Alajos szobrászművész 1889-ben, utolsóként pedig 1893-ban Lotz Károly festőművész műteremháza költözhetett a kertbe.

A területen sokáig ez a három épület volt, csak 1972-ben bővült ki a kert először az VI. számú műteremházzal, más néven a Domanovszky Endre műteremházzal, majd 1978-ban a szobrászműtermek mellé került még egy épület, amelyben a látványtervező tanszék kapott otthont.⁸

2. ábra A kert beépülése // Forrás: saját ábra

2.2. Mesteriskolák – szobrász, festő, látványtervező tanszék kialakulása

Ahogy már említettem, először Benczúr Gyula vette birtokba a kertet. 1882-ben kérték fel, hogy álljon az iskola élére és saját mesteriskolát hozzon létre, műtermének elkészültekor, 1884-ben kezdte meg az oktatást. A Benczúr féle iskolában elsősorban

⁷, Révész Emese – Az emlékezés és felejtés kertje, Múzeumcafé, 2017

⁸ Révész Emese – Az emlékezés és felejtés kertje, Múzeumcafé, 2017

a portréfestészetet részesítették előnyben, így kezdetben csak ennek oktatása folyt a területen. Másodiknak a híres Stróbl Alajos érkezett a kertbe, aki később meghatározó személyisége lesz a kert alakulásának. Az 1889-ben létrejövő Stróbl féle mesteriskolában a szobrászaton volt a hangsúly, leginkább köztéri emlékművek, épületdekoráció és stukkók készítését tanulták, sokszor másolatokat készítettek különböző műalkotásokról. A kert harmadik műtermében Lotz Károly freskófestő művész kapott helyet. A Lotz féle festő mesteriskolát a Benczúr féle iskola kiegészítéseként hozták létre, itt falképfestésen, freskókészítésen volt a hangsúly. A mesteriskolák kialakításának praktikus oka is volt, hisz a mesterek és tanítványaik leginkább Budapest középületein, köztéri alkotásain dolgozhattak – akkoriban nagy igény volt Budapest középületeinek díszítésére. Az ezt követő évtizedekben a kertben található iskolák státusza többször megváltozott: 1897-ben a három epreskeri iskola Szépművészeti Akadémia néven egyesült. 1902-ben igazgatóként kinevezték Székely Bertalant, majd őt követte Szinyei Merse Pál is.

3. ábra A kert történelme montázs // Forrás: saját ábra

Az akadémiát később 1908-tól visszacsatolták a Képzőművészeti Főiskolához. A mesteriskolák 1908-as beolvasztását követően a Benczúr- és Lotz-műteremházakat a főiskola festőosztályai vették birtokba.

A főiskola az első világháború alatt, és még azt követően is hadikórházzá alakult át, **(1.melléklet)** az oktatás a város különböző pontjain, különböző épületeiben, teljesen szervezetlenül és szinte teljesen pénz nélkül zajlott.⁹ A háború után 1919/20-as tanév kezdetekor, mikor újra kezdődött az oktatás teljes volt a zűrzavar. Újra kellett indítani a képzést, és 1920-ban a kormány Lyka Károlyt nevezte ki rektornak, aki nagy változtatásokat hozott az egyetemi oktatásban.

A két világháború között többek között az Epreskertben dolgozott Réti István, Ferenczy Károly, Vaszary János, Glatz Oszkár és Csók István. A kertet visszafoglalták a festők. Az oktatási változások eredményeként a kertet egyre inkább használták műteremként, integrálták az oktatásba, sok gyakorlatot tartottak a szabadban. Azonban a második világháborúban sajnos nagy károkat szenvedett a kert és műtermei is. Egyes leírások alapján a kert az 50-60-as években dzsungelszerű, elhanyagolt állapotban volt. Az oktatást a háború után kicsivel újra elkezdték, az épületek és a kert újjáépítése is megkezdődött. A hatvanas években a kertben megerősödött a restaurátorképzés. **(2.melléklet)**

A kert és az itt zajló oktatás rendezése az 1970-es években kezdett el igazán megújulni, ekkor építették a IV. műteremházat is, mely Domanovszky Endre nevéhez fűződik, és melyben szintén a festészeti tanszék egyes osztályai kaptak helyet. Ezek után 1980-ban épült meg a kert V. és egyben utolsó műteremháza is, melyben a látványtervező tanszék kapott helyet, illetve különböző szobrász és öntőműhelyek.

A Stróbl-műtermet a mai napig a szobrászok használják, a Benczúr-házban a festő- és a szobrász-restaurátorok, a Lotz-műteremházban festők, az V. számú, műteremházban pedig a látványtervező tanszék osztályai dolgoznak.

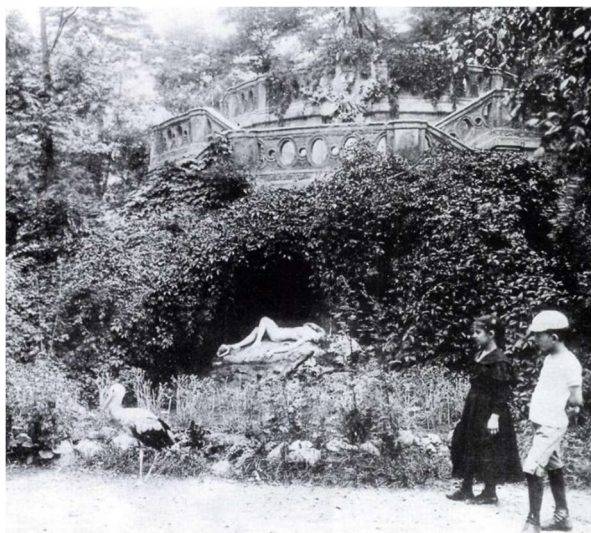
2.3. A kert felvirágzása - Stróbl Alajos munkássága

Ahogy már az előzőekben elhangzott Stróbl Alajos 1889-ben szobrászmesterként költözött be a kertbe. A Geszter Kálmán tervezte épület egyszerre szolgált a mester műtermeként és iskolaként, sőt egy darabig a Stróbl családnak is otthont adott. Mivel a hétköznapiakban is a kertben élt, Stróbl a kertet teljesen sajátjának tekintette.

⁹ Lázár Eszter – Az egyetem története, 2015, mke.hu

Színpadként és játszótérként tekintett a kertre, így saját ötletei alapján rendezte be. Stróbl maga volt a historikus egyéniség, rajongott a historizmusért, életformájává vált. A múltban élt, nem törődött az idő múlásával, a jelent csak színpadként fogta fel.

Ő kezdte el a kertet saját ízlése szerint formálni, elsősorban szoborparkként használni. Nem tett különbséget a másolat és az eredeti szobrok között sem, így lassan gyarapodó gyűjteményében sok másolat is előfordult. Neki köszönhetően került a kertbe a Kolozsvári testvérek Sárkányölő Szent György szobrának másolata is (amely a mai napig a kert bejáratánál helyezkedik el), ő hozatta ide a régi Mátyás templom egyik eredeti

4. ábra A Kálvária a forrásnimfa szobrával, 1899 //
Forrás: Új idők

kapuzatának megmaradt köveit, és építette újra a kaput diákjaival a kertben, illetve ő mentette meg a Kálvária épületét az örök pusztulástól.¹⁰ Stróbl az angol tájképi kertet is például vette, ez alapján alakította saját kertjét is, mint ahogy a tájképi kertben is felbukkannak a természetben a szobrok, szökőkutak, pavilonok, úgy az ő kertjében is mindenhol elrejtve különleges szobrok, tárgyak voltak elrejtve. A szobrokat, mint egy mozgásra, sétára, körbejárásra készített látványossággként használta a kertben.¹¹

A kertben a szétszórt szobrok között voltak saját művei is, voltak különböző másolatok melyeket diákjai, barátai készítettek. Szobrait és kertjét mind szerves részeként alkalmazta az akadémiai oktatás koncepciójában, a másolás, a régmúlt tisztelete, a tradíció megtartása alapvető eszköze volt oktatásának.¹² Amint Nagy Ildikó művészettörténész is megállapította, Stróbl „*elképzelésében a tanulmányi gyűjtemény és a díszkert fogalma egyesült*”, „*a kert egyszerre volt a munka, az oktatás*

¹⁰ Grimschitz Bruno- Az epreskerti kálvária, Archeológiai értesítő, 1928, Új folyam 42.kötet, 216-227

¹¹ Révész Emese – Az emlékezés és felejtés kertje, Múzeumcafé, 2017

¹² Révész Emese – Az emlékezés és felejtés kertje, Múzeumcafé, 2017

*és a nagyközönség számára rendezett látványosságok színtere.*¹³ Alapvetően Stróbl a kertet mint egységet kezelte, egységes tájképi kert, melynek alapeleme szoborgyűjteménye. Számára a szobrok szerves részei voltak a kert alakulásának, nem óvni való, kiállítandó, elkülönített tárgyként tekintett rájuk, hanem megbecsülendő, és eleven részesei a mindennapoknak. Folyamatosan gyarapodó gyűjteményébe a mester eredeti középkori darabokat, másolatokat és saját műveket egyaránt beépített, s ugyanígy a kertbe is.

„A kövekből nem oktató kertet, skanzent akart telepíteni, hanem újjáéleszteni, felépíteni kívánt egy régmúlt korszakot, s ha csak ideig-óráig is, az ily módon létrehozott világban élni. Nemcsak tanulmányozta vagy használta a historizmust, mint művészi kifejezési módot, hanem élte is azt. Az épített környezetet tehát formálta, alakította maga körül”¹⁴

5. ábra Stróbl Alajos a Kálvária előtt 1910 // Forrás: MKE Levéltár

A kertről több különböző leírás, illetve fotódokumentációk is fennmaradtak. **(3.melléklet)** Ezek alapján a kertjében többek között megtalálható volt a milói Vénusz másolata, Napóleón halotti maszkja, Borghesi Viador bronzreplikája, kentaurok és ámorok, különböző antik és romantikus szereplők egész hada.

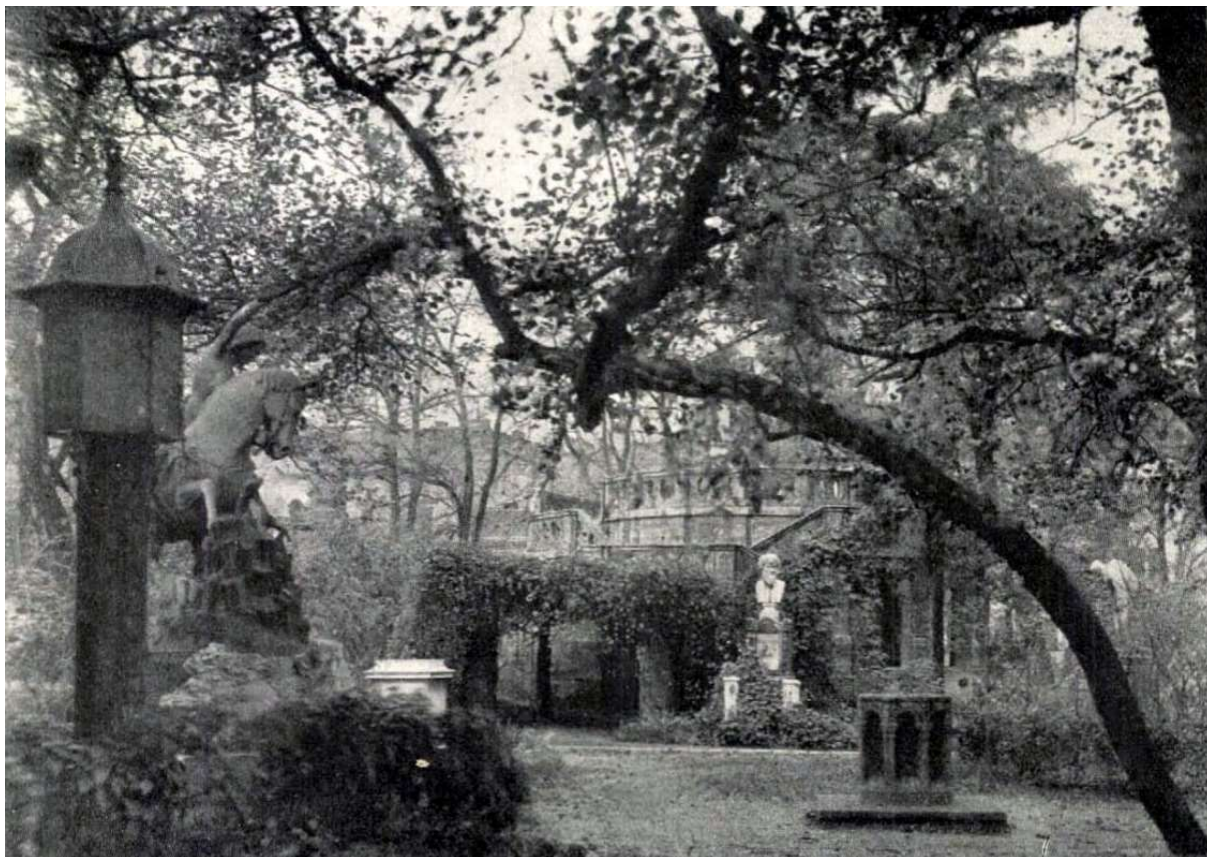
A reneszánsz és romantika híveként a kertben létrehozott egy műromot is Hunyadi Mátyás tiszteletére, amely az eredeti Nagyboldogasszony (Mátyás) templom kapuja köré épült. Ebbe mindenféle Mátyással kapcsolatos művet épített/építtetett, így lett a

¹³ Nagy Ildikó: Egy fotóegyüttes az Epreskertről 1894-ből, A Magyar Nemzeti Galéria évkönyve 1997–2001, Budapest, 2002,205–214

¹⁴ Szatmári Gizella: Stróbl Alajos „a romantika utolsó lovagja”, A Magyar Nemzeti Galéria évkönyve 1997–2001, Budapest, 2002,197–204

neve Hunyadi-kápolna. Ez az építmény a jelenlegi V. műterem épülete helyén állt, végül a második világháború után szétszedték, részeit egy darabig máshol tárolták, majd később, 1977-ben került vissza már csak a kapu maradványa a jelenlegi helyére.

Egyes részletei ma is megtalálhatóak a kertben szétszórva.¹⁵

6. ábra Az Epreskert, 1910 // Forrás: MKE Levéltár

A kert korabeli elrendezéséről Szatmári Gizella írásában a Lyka Károly hagyatékából fennmaradt részlet írja le a legpontosabban a kertet így: *„Egy antik Herkules hatalmas sárga homokkő torzója állt a Szt. György-szobor mellett, a Lucius Verus meg egy Herakles-fej a tanítványok márványmunkája volt, a Kálvária szomszédságában. Ott volt márványba faragva Napóleon halotti maszkja is, babérkoszorúval, épp a Kálvária előtt. Az Epres kikövezett gyalogjárója felett néhány vadszöllős kapun keresztüljutott a látogató a hátsó szobrászati pavilonhoz. Az utolsó kapu mellett szürke homokkőből Napóleonnak kb. kétszeres életnagyságú csákós feje, a Benczúr iskola mellett pedig homokkőből Noénak nagy szobra állott, amint dicstelenül fekszik egy kereveten a bor*

¹⁵ Horler Miklós– Lapidorium Hungaricum, Magyarország Építészeti töredékeinek gyűjteménye, 1988

felfedezésének hatása alatt. Ezt még kiegészítette a sok szarkofág, oszlop, posztamens, kőpad és díszváza.”¹⁶

Ezekon felül a kertben fellelhető volt aranyozott szökőkút, leírások alapján a kertben pávákat, őzeket, illetve egy gólyát is tartott a mester. Képek alapján a műterem előtt kör alakú historizáló növényágy volt, közepén díszes szökőkúttal. Egyes legendák szerint még oroszlánja is volt a kertben– bár elképzelhetőbb, hogy az csak kutyája volt, akit oroszlán jelmezbe öltöztetett, ezzel elijesztve a rablókat – akik több bronz szobrot is elloptak kertjéből.

8. ábra Stróbl Alajos asztrológus jelmezben a Hunyadi-kápolna előtt, 1910 // Forrás: Szatmári Gizella fényképezte: Stróbl Alajosné Kratochwill Alajzia

7. ábra Stróbl Alajos bíbornoki jelmezben 1906 // Forrás: Szatmári Gizella fényképezte: Stróbl Alajosné Kratochwill Alajzia

Komoly társasági élet helyszíne is volt a kert, már akkor is különböző események tarkították a mindennapokat, jelmezes történelmi estek, bohém események, mulatságok voltak itt akkoriban. Szintén Lyka Károly hagyatékából idézve:

„Számos bengáli fényes, görögtüzes kerti ünnepély zajlott le az Epreskertben. Középpontja ezeknek az ünnepélyeknek a Hunyadi-kápolna környéke, a nagy eperfa alatt volt, fáklya- és lampionvilágítással. Nagy tűz mellett nyáron sülték a pecsenyék.

¹⁶ Szatmári Gizella: Stróbl Alajos „a romantika utolsó lovagja”, A Magyar Nemzeti Galéria évkönyve 1997–2001, Budapest, 2002, 197–204

A vendégek, Stróbl barátai és tanítványai sokszor az ünnepély jellegének megfelelően korhű jelmezekbe öltöztek. Az ünnepek rendezésében Vágó Pál, Nádler Róbert és Feszty Árpád is sokszor közreműködtek, Benczúr, Lotz, Székely Bertalan inkább csak vendégek voltak. Később az ünnepségek a Szent György-szobor körül zajlottak.”¹⁷

De a kertbe nem csak a művészek és diákok jártak, a kertnek nagy híre volt, sokan voltak rá kíváncsiak, így főrangú és nagypolgári látogatói is voltak, mint például I. Ferenc József is, aki többször is ellátogatott ide.

Miután az idős Stróbl nyugdíjazása után egy évvel 1926-ban meghalt, családja árverésre bocsátotta hagyatékát, köztük az Epreskert szobrait is. Ekkor csak egy részük kelt el, így a hagyaték egy részét a mai napig őrzi a kert. *„A természettel és a művészettel színházat játszatott, s a színháznak ő maga egyik hőse volt”* – írta róla Gerő Ödön.¹⁸

9. ábra Stróbl Alajos az Epreskertben, 1910 // Forrás: MKE Levéltár

¹⁷ Szatmári Gizella: Stróbl Alajos „a romantika utolsó lovagja”, A Magyar Nemzeti Galéria évkönyve 1997–2001, Budapest, 2002, 197–204

¹⁸ Révész Emese – Az emlékezés és felejtés kertje, Múzeumcafé, 2017

2.4. Az Epreskert védettsége

1951-ben a kert egyes elemei és épületei műemléki védettséget kaptak, például a Benczúr, a Stróbl és a Lotz műteremházak, a Kálvária, a Budavári Nagyboldogasszony (Mátyás) templom déli kapuja, a Rausher Alajos által tervezett kerítés, valamint a Stróbl féle kertépítészeti és szobrászati értékek egésze.

Ezt a védettséget 2013-ban kiterjesztették¹⁹, így védelem alá került a Stróbl idejéből fennmaradt valamennyi szobor, és több az újabb generációk szobrai közül is. Így jelenleg a VI. kerület építési szabályzata alapján az Epreskert teljes egésze Műemléki védelem alatt áll, az őt körülvevő épületek pedig műemléki környezetnek minősülnek.²⁰ **(4.melléklet)** Ezen felül a kertet körülvevő épületek egy része szintén műemléki védettségű, illetve az egész terület az Andrássy út közelsége miatt Unesco világörökségi helyszín pufferzónájában van. **(5.melléklet)**

A Terézváros kerületi városrendezési és építési szabályzatában (TÉSZ) az Epreskert jelentős zöldfelületű intézményként szerepel, a TÉSZ szerint területén csak olyan intézményi rendeltetésű épület helyezhető el, amely a kertterületnek legalább időszakos közhasználatát lehetővé teszi. Ebben a dokumentumban áll, hogy területileg zöldfelülettel a legkevésbé ellátott lakótérységnek számít ez a környék, és emiatt az Epreskert igen fontos szerepet játszhatna ebben az ellátásban, ha közhasználatú zöldfelületté válhatna.

Budapest Főváros településszerkezeti tervének (TSZT) zöldfelület-, táj- és természetvédelem tervlapján a kert megőrzendő jelentős zöldfelületű intézményként szerepel.

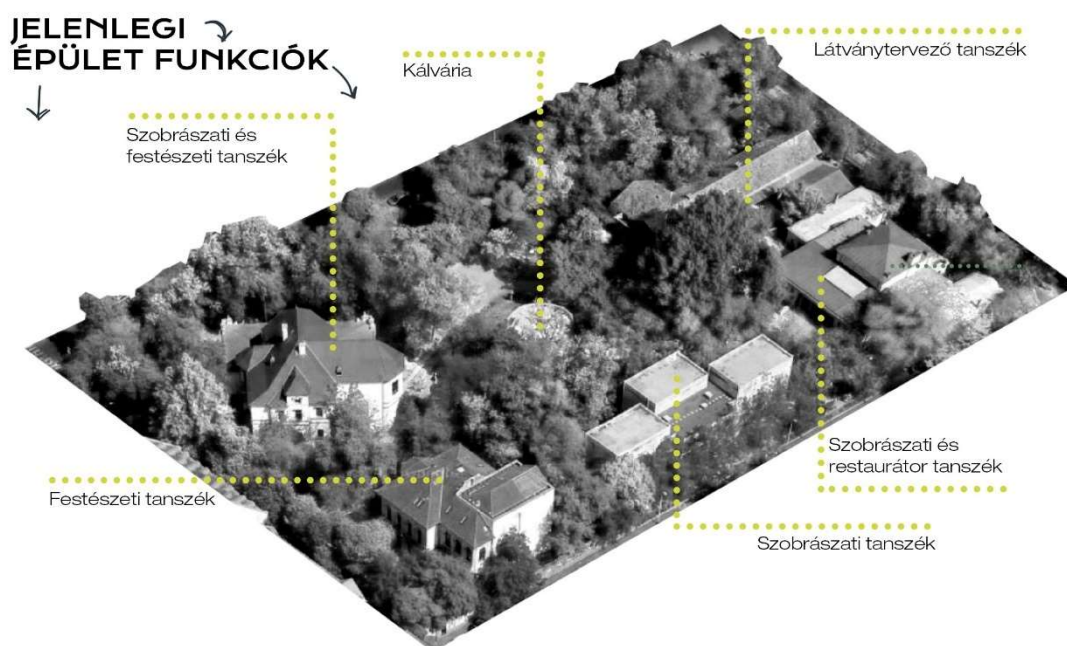
¹⁹ Magyar Közlöny, 2013 augusztus 9, 65463, 65468

²⁰ Budapest VI. kerület Terézváros Kerületi Építési Szabályzata (KÉSZ-1), 2019

3. Jelenlegi állapot

(további képi anyagot lásd: II. Poszter)

Jelenleg az Epreskert a Magyar Képzőművészeti Egyetemhez tartozik, ennek köszönhetően intenzíven folyik benne a művész képzés. A kertben jelenleg megtalálható a szobrász, festő, restaurátor és látványtervező tanszékek. A kert jelenlegi teljes területe 13.320 m², amelyből a beépített rész összesen 2800 m². A teljes kert területének nagyjából a 70%-a növényvel borított terület.

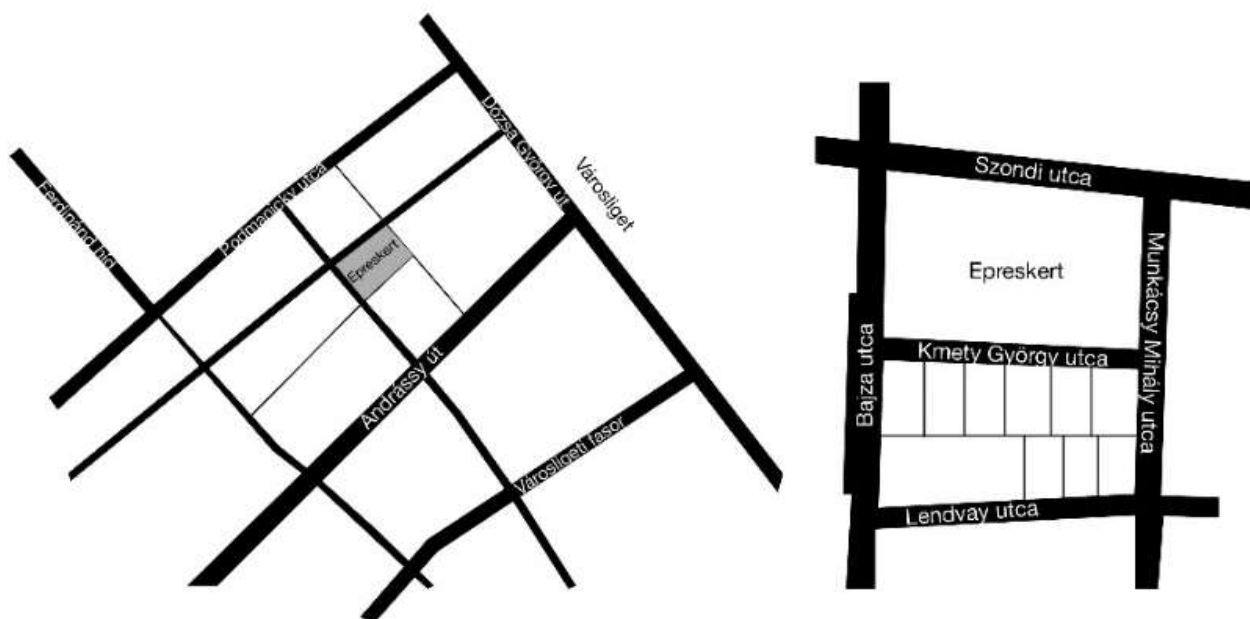

10. ábra Jelenlegi épület funkciók // Forrás: saját ábra

3.1. Elhelyezkedés, megközelíthetőség

Eredetileg alakulásakor direkt azért erre a területre helyezték a mesteriskolát, hogy közel legyen a Múcsarnokhoz, a Városligethez, illetve a Képzőművészeti Egyetem főépületéhez – mely az Andrássy úton helyezkedik el –, de mégis a város szélén, elszigetelve, nyugodt hangulatú művésztelep jöjjön létre. Ez az idők során teljesen megváltozott, a város gyarapodott, a telek körbeépült és feldarabolódott, így lett belőle egy külön kis zöld sziget a sűrűn beépített város szinte közepén.

Jelenleg tömegközlekedéssel legkönnyebben a kiscsőfalatti Bajza utcai megállójától lehet megközelíteni, illetve a 72-es trolibusz Rippl-Rónai utcai, vagy Bajza utcai megállótól. Gyalog szintén megközelíthető a Lendvay utcán keresztül a Városliget felől, ugyanakkor közel van a Kodály körönd, az Andrássy út, és a Podmanický utca, amelyen a Podmanický alagúton keresztül a Lehel térről is könnyen elérhető a terület. Viszonylag közel található még a területhez a Nyugati pályaudvar, amely központi tömegközlekedési csomópontként való működésének köszönhetően megannyi messzebbi területről is könnyen elérhető a kert.

11. ábra Az Epreskert elhelyezkedése // Forrás: saját ábra

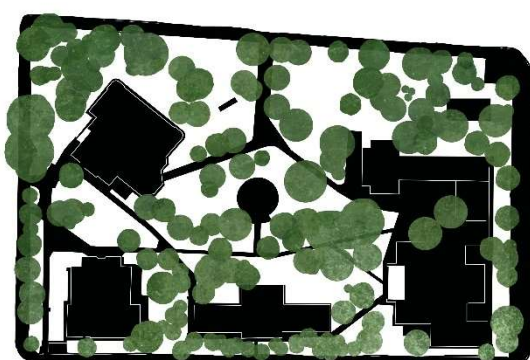
3.2. Növényzet állapota

3.2.1. Fafelmérés

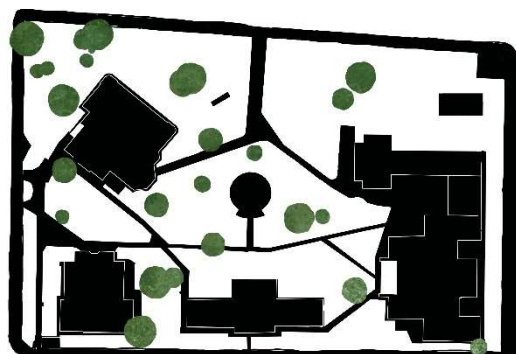
Az Epreskert híres az árnyat adó, nagy fáiról, ahogy már szó volt róla nevét is az egykor itt ültetett eperfaligetről kapta. Sajnos azonban, ha közelebbről megnézzük jelenlegi faállománya igen elöregedett, és elhanyagolt, az eredeti ültetési törekvések több helyen az elvadulás áldozatává váltak.

A kertben jelenleg összesen 176 darab fa található, melyek jegyzéke a fafelmérési tervlapon és a fafelmérési táblázatban szerepel mellékletként. **(6.melléklet)**

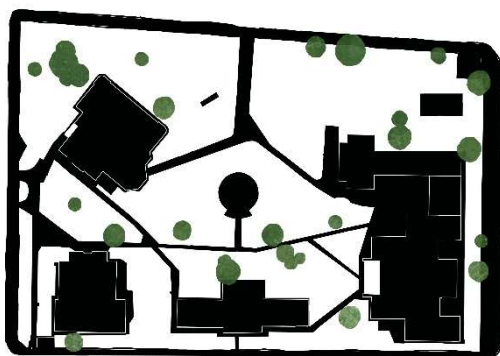
Ahogy beérkezünk a Bajza utca felőli oldalon idős gesztenye (*Aesculus hippocastanum*) fasor vezet minket a kert belseje felé. Sokaknak leginkább a gesztenyefák jutnak eszükbe a kertről, mert kintről, a Bajza utca felől nézve ezek az első fák, amelyek láthatóak. A kerítés mentén a Szondi utca felőli sarokban is található néhány egyed. Összesen 13 darab gesztenyefa található a területen, viszonylag egészséges állapotban, néhányuk, előregedett, aknázómoly jelenlétének tünetei egyes leveleken láthatóak, néhányuk egészségügyi metszésre szorul. Tovább haladva egyre több ostorfába (*Celtis occidentalis*) ütközünk, mind a kerítés mentén, mind a további belsőbb területeken.

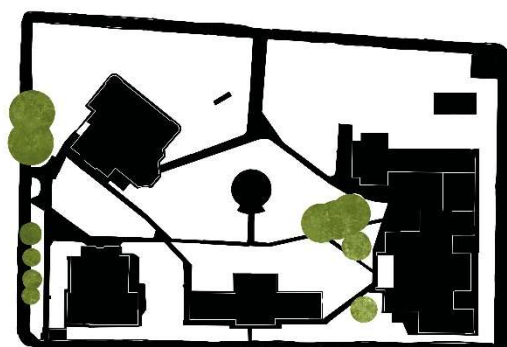
Jelenlegi lombkorona borítottság

Eperfák elhelyezkedése

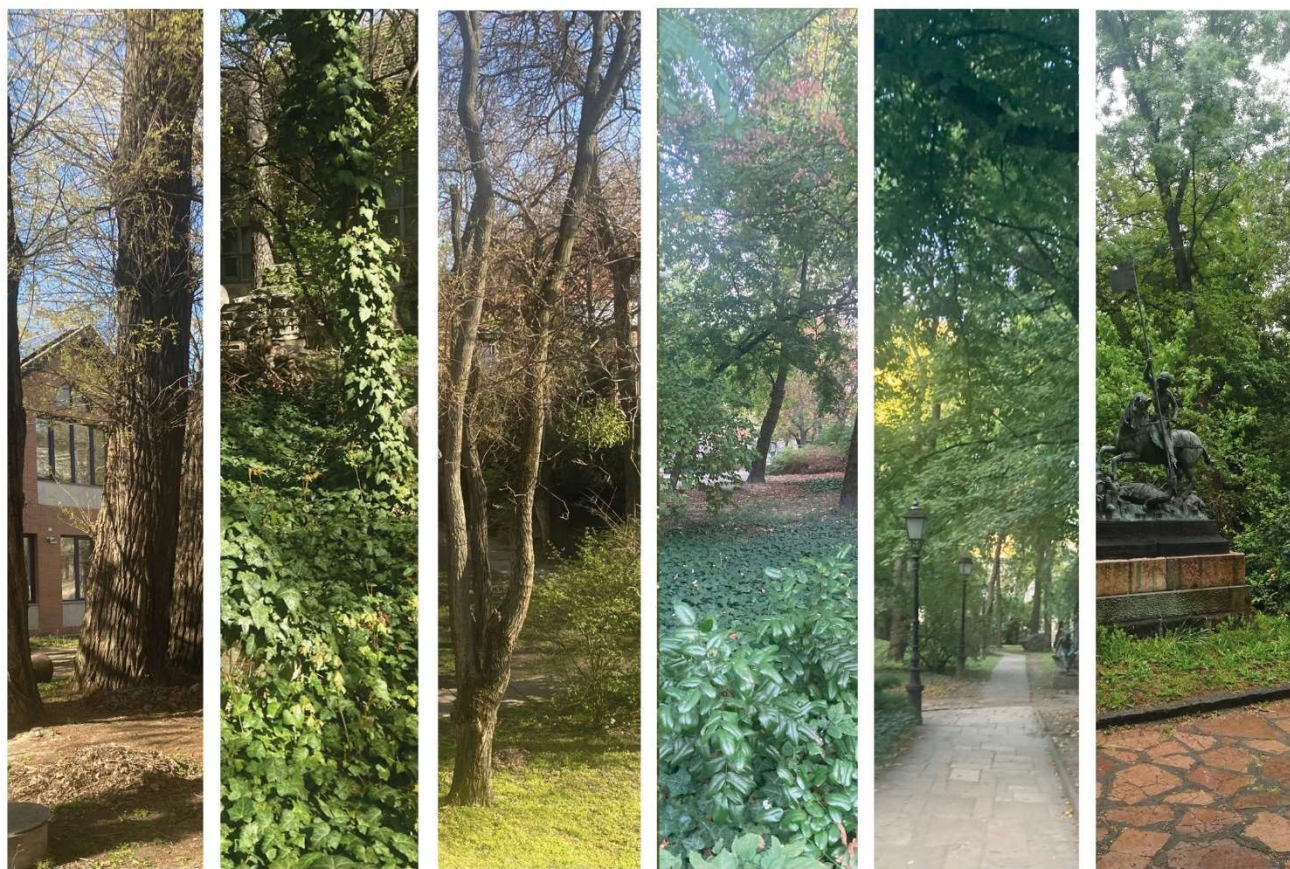
Kivágandó fák

Értékes fák a kertben

12. ábra Faállomány vizsgálat // Forrás: saját ábra

Összesen 34 darab ostorfa található a területen, ezzel kiérdemelve a meghatározó faj címet. Állapotuk változó, akadnak egészséges, idős egyedek, vannak, amelyek más fák alá/mellé szorultak, összességében elmondható róluk, hogy látszik, nem feltétlen tervezett ültetéssel kerültek a helyükre. Ez elmondható sok másik fáról is, sűrű elhelyezkedésük miatt a legtöbb egyed koronája féloldalas, felkopaszodott,

13. ábra A kert növényzetének különböző arcai // Forrás: saját fénykép

előregedett, vagy torz. Ez jellemző a néhány megmarad eperfára (*Morus Alba*) is. Jelenleg összesen 27 darab eperfa található a területen. Többnyire idős példányok vagy kivadult magoncok. Még jelentősebb darabszámban található a területen akác (*Robinia pseudoacacia*), összesen 17 darab., szintén kaotikus elrendezésben, láthatóan kivadulva gyomfaként kerültek jelenlegi helyeikre. Érdekes, északi hangulatot ad a Kmety György utca felőli oldalon egy 20 egyedből álló nyírfaliget (*Betula pendula*), mely a Domanovszky műterem modern épületével, és az átlátható kerítéssel hangulatában ezt a területet teljesen elkülöníti a kert többi egységétől. A Domanovszky műterem mellett található mély árnyat adó, 5 hatalmas egyedből álló tiszafa (*Taxus Baccata*) facsoport is egy egyedi, erdei hangulatot ad. Ezeken a fajokon kívül előfordul még a kertben egy-két díszcserezsnye (*Prunus* spp.) melyeket láthatóan tervezetten ültettek, valószínűleg az elmúlt 5 évben, többféle juhar (*Acer pseudoplatanus*, *Acer campestre*, *Acer platanoides*, *Acer tataricum*, *Acer negundo*), egy-két darab tölgy (*Quercus robur*) illetve csörgőfa (*Koelreuteria paniculata*).

A kert központi részén található egy oszlopos tölgy (*Guercus robur* 'Fastigiata') amely emlékfaként lett ültetve, előtte feliratos plaketten ez áll: Kő Pál fája, 2011. jún. 2. Ezen felül több értékes fa is van a területen. Ilyen a Stróbl műteremház előtt álló hatalmas nyárfa hármass (*Populus nigra* 'italica') melyek törzsátmérője 150 cm, magasságuk pedig meghaladja a 15 métert is. Méretükből ítélve ezek a fák már az epreskerti művészképzés eleje óta itt állhatnak, lehetséges akár, hogy maga Stróbl Alajos ültette őket. A három fa enyhén ferde, egyikükön borostyán fut fel, de korukhoz képest egészséges állapotban vannak. A Bajza utca felől található egy szintén hatalmas platánfa (*Platanus hispanica*), törzsátmérője 120 cm, magassága körülbelül 20 méter. A fát a kerítés különös szögben kerüli ki, így ez az egy fa az utcához tartozik, a kerítés lépcsőzetes tégláit pedig már teljesen benőtte. Jelentősnek számít még a szintén Stróbl műterem mellett álló eperfa (*Morus Alba*), melynek oldalra kinyúló ágán egy hinta díszeleg.

Összességében elmondható, hogy a kert lombkorona borítottsága igen magas, a beépítettséghez képest viszonyítva is. Így egy nagyon kellemes, árnyas, hűvös mikroklímájú kert jön létre, melyben a nyári nagy melegben is kellemes tartózkodni.

3.2.2. Cserjék és talajtakarók

Az Epreskert vadregényessége nem csak a fák erénye, nagyban beleszámít a cserjék, elburjánzott talajtakarók jelenléte is, annak ellenére, hogy a magas lombkorona borítottság miatt egyes területeken egyáltalán nincs aljnövényzet. A bejárattól befelé haladva a Bajza utca mentén nagy mennyiségben található boglárkacserje (*Kerria japonica*) amely telt sárga virágai nagy díszértéket adnak a befelé vezető útnak. Tovább haladva a kerítések mentén több helyen megtalálható orgona (*Syringa vulgaris*), a Szondi utca felőli sarokban is, illetve kúszóboróka (*Juniperus*) a Stróbl műterem előtt, és hóbogyó (*Symphoricarpos albus*) a sétányok melletti területeken. Több szobor mögött megjelenik háttérképző elemként a fagyal (*Ligustrum japonicum*), és som (*Cornus spp.*) is.

A magas arányban létrejövő árnyas területnek köszönhetően nagy mennyiségben jelen vannak árnyéki talajtakarók, mint például a gólyaorr (*Geranium spp.*) illetve a szobrokat is lassan bekebelező borostyán (*Hedera helix*). A terület közepén van két nagyobb napos folt, ezeken a területeken, a Kálvária környékén gyepek találhatók.

3.3. Épített elemek állapota

A kertben igen meghatározó a beépítés jellege és karaktere. A beépített terület összesen 2800m², amely a teljes terület 20%-a. A beépítés legnagyobb részét a műtermi épületek teszik ki, illetve a Kálvária, ezen felül kisebb arányban burkolt felületek jelennek meg.

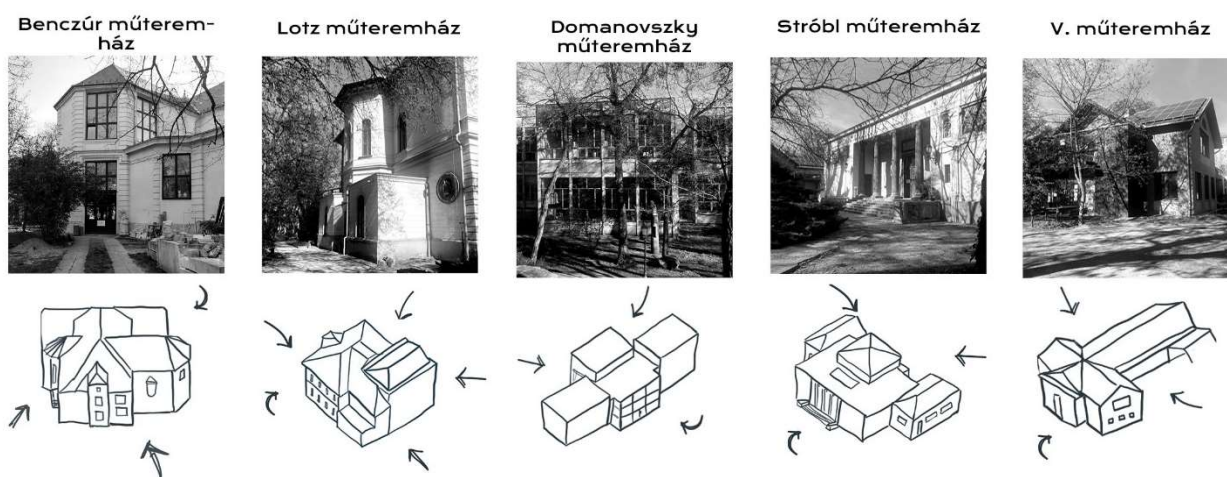
3.3.1. Épületek

Az Epreskert épületei igen különlegesek, különbözőek, és mint már a történeti részben elhangzott, igen nagy múltra vezethetők vissza. Az épületek pavilonos rendszerben vannak elhelyezve, elszórtan a kert különböző részein, ennek köszönhetően fő homlokzatuk is szinte mindegyiknek más irányba néz. Minden épületnek saját külön funkciója van, hangulatukban is igen eltérőek egymástól, mégis reflektálnak egymás jelenlétére. **(7.melléklet)**

A kertben jelenleg 5 darab műteremház található, rajtuk kívül meghatározó épület még a Kálvária, a bejárati portaépület, illetve az I. és V. műteremház között létrehozott

fedett, de oldalról félig nyitott -műhely is. A telek sarkában egy transzformátor állomás épülete is található.

- I. **Benczúr műteremház** – Benczúr Gyula öccse Benczúr Béla tervei alapján – ez volt az első épület a területen. 1884, neoreneszánsz stílus
- II. **Stróbl műteremház** – Geszter Kálmán tervezte. 1889
- III. **Lotz műteremház** – Herczeg Zsigmond tervei alapján, 1892, neoreneszánsz stílus
- IV. **Domanovszky Endre műteremház** 1972 – Clasp rendszerű, könnyűszerkezetes
- V. **Látványtervező tanszék műteremháza** – 1978 – Mányi István tervei alapján

14. ábra Az Epreskert épületei // Forrás: saját ábra

A **Benczúr Műteremház** a Bajza utca- Szondi utca felőli sarokban helyezkedik el, az utca vonalához képest kicsit elfordítva. Az épület sok mindent megélt, a háború utáni újjáépítés során karaktere kissé megváltozott, külső díszei, tetője leegyszerűsödött. Földszintjén és emeletén is műtermek találhatóak, pincéjében kazánház van. Főbejárata oldalról, a Bajza utca felől lépcsőkön megközelíthető, ezen felül az egyik műtermébe is van bejárat a kert belseje felől, ahonnan könnyű a szobrászoknak a kőanyagot bevenniük.

A **Stróbl műteremház** az egyik legimpozánsabb épület az összes közül. A Munkácsy Mihály utca és Kmety György utca sarkán található épület hatalmas lépcsősorával és ión oszlopaival a kert belseje felé néz. Az épületben a szobrászati tanszék műtermei vannak, emeletén a régi Stróbl lakás, a pincéjében kazánház. Központi műterme az oszlopcsarnokból nyílik, a terem oldalain felül körben gipszdomborművek futnak: öntvénymásolatok az athéni Parthenón frízének egy két táblájáról.²¹ Ebben a teremben volt anno Stróbl aranyszín szökőkútja is. Mint ahogy a kertet, az épületet is igyekezett saját ízlése szerint díszíteni, kiegészíteni. Az épület két oldalsó részén is vannak bejáratok az oldalsó, illetve a hátsó műtermekben.

A **Lotz műteremház** közvetlen a bejárat mellett helyezkedik el a Bajza utca és a Kmety György utca sarkánál. Az épület a kertbejáratnak háttal áll, párhuzamos az utcával, egyetlen bejárata a Benczúr műteremház felé néz. Ez az épület is mint a másik kettő földszint + 1 emeletes, és tartozik hozzá egy pince. Ebben az épületben kisebb festészeti műtermek, többek között egy freskó festő műterem is van.

A **Domanovszky műteremház** az eddigiektől merőben eltérő épület. Az épület a Kmety György utca mentén, vele párhuzamosan helyezkedik el, a kerítéshez nagyon közel. Bejárata az utca felé néz, innen van egy külön kapubejárat is, amelyet jelenleg nem használnak. Ez egy modernista, Clasp rendszerű, könnyűszerkezetes épület, lapostetővel, amelyet a kert felőli oldalról és az utca felőli oldalról szinte teljesen üveg ablakok borítanak. Magasságában (12 m) illeszkedik a többi épülethez, 3 műterem található benne. A tetején napelemek találhatóak. Ebben az épületben működött 2020-ig egy büfé is, de a Covid járvány idején bezárt, azóta nem üzemel.

Az **V. műteremház**, a legutolsó a sorban, nem kapott még híres művésztől nevet. Az épület a Stróbl műteremház mellett áll, azt összeköti vele egy félig nyitott félig zárt, tetővel fedett tér. Az épület hosszanti elrendezésű, homlokzata a kert belseje felé néz. Az épület egy bővítésen is átesett, amikor keresztbe még két műtermet toldottak hozzá. Elülső részén fa lamella burkolat van, hátsó része téгла. Hátsó részén öntő,

²¹ Szentesi Edit: Az epreskerti szobrászműtermek Parthenón-fríze. *Ars Hungarica*, 33. évfolyam, 2005/2, 383–404

illetve kőfaragó műhelyek találhatóak, az elejében pedig jelenleg a Látványtervező tanszék műhelyei, raktárai vannak két emeleten.

A Benczúr, Stróbl és Lotz műtermek nagyjából ugyanolyan állapotban vannak, egyszerre lettek felújítva a kétezres évek elején. Belülről a művészek jelenléte jól tapintható, és látható, a belső burkolatok és festés megkopott, a nyílászárók előregedtek.

A Domanovszky Endre műteremház nagy ablakaival egész jó állapotban van, fém berakásai rozsdásak, illetve a Látványtervező tanszék épületének fa burkolata rossz állapotú, felújítandó.

A műteremházakon kívül van még egy porta épület a területen. A portaépület a téglakerítéshez van hozzáépítve. A Bajza utca és Kmety György utca sarkán lévő bejárat jelenleg beléptető rendszerrel működik. A kertre egész nap portás vigyáz, a diákoknak és tanároknak saját beléptető kártyájuk van, de nyitvatartási időben a portás a szemlélődőket is beengedheti. De a nagy nyilvánosságnak leginkább csak egyes különleges eseményekkor nyitja meg kapuit, mint például az évvégi kiállítások.

3.3.2. Kálvária

(8.melléklet)

A Kálvária az Epreskert egyik legkülönlegesebb építménye. Mind központi elhelyezkedésével, mind megjelenésével igen kiemelkedő, a kertben lévő épületektől teljesen eltérő mégis valahogy ideillő épület.

Az épület eredetileg Józsefvárosban a Kálvária téren állt 1746 és 1749 között, majd a terület rendezése indokán lebontották és a teljes pusztulás várt rá, innen lett áttelepítve 1893-ban Stróbl Alajos kérésére, hogy megmentse ezt a barokk építményt, mely a magyarországi Kálvária- architektúrák egyik legkiemelkedőbb darabja. Pest első barokk kálváriája volt, több mint 300 éves, sokkal öregebb, mint bármi a kertben.²²

²² Grimschitz Bruno: Az epreskerti kálvária, Archeológiai értesítő, 1928, Új folyam 42.kötet, 216-22

A fővárosi közgyűlés 1889-ben határozott úgy, hogy a tér átszervezése és rendezése miatt a barokk Kálváriát el kell távolítani a helyéről, és 1893-ban engedélyezte, hogy a kőépítményt átengedjék az epreskerti szobrásziskolának.²³

A kálvária csoport nem került át vele, ahogyan több különböző díszítése és kiegészítése is elkallódott. Építésze és építésének pontos ideje is kérdéses, díszítéséből és kialakításából egyesek Johan Lucas von Hildebrandt-ra következtetnek.²⁴

Az épület bejárata a többi szintjétől lejjebb helyezkedett el (mivel a kálvária téren is egy dombon állt), és mivel az Epreskert eredeti terepe teljesen sík volt, így készítettek neki egy külön dombocskát is.

15. ábra Az epreskerti Kálvária, 1926 // Forrás: KÖH Magyar Építészeti Múzeum

Stróbl Alajos a kert közepére helyezte, mint kertjének legközpontibb elemét, műromként tekintett rá, mint a tanuló diákokat inspiráló múzsára. Egy korabeli újságcikkben azt írják, hogy az áthelyezés után a belső nagy termét, melynek egy

²³ Révész Emese – Az emlékezés és felejtés kertje, Múzeumcafé, 2017

²⁴ Grimschitz Bruno: Az epreskerti kálvária, Archeológiai értesítő, 1928, Új folyam 42.kötet, 216-22

felülvilágító ablaka van Benczúr Gyula használná műteremnek, külső kisebb fülkéiben pedig a művésznövendékek dolgozhatnak.²⁵ Végül ezek közül egyik sem valósult meg, hisz az épület terei nem lettek volna alkalmasak egyik funkció betöltésére sem.

Egyes képeken árkádjai előtt grotta és szobrok jelennek meg, több képen valamiféle pergola veszi körül és sejtelmesen takarja a benőtt növényzet, van, ahol három hatalmas kereszt van a tetején. Egy biztos, az évek során temérdek funkciót betöltött, és hihetetlen, hogy még mindig stabilan a kert egyik legfontosabb eleme. Egy darabig tetején a feljárást kovácsoltvas kerítés gátolta, amely az idők során elveszett.

„Mindent egybevetve, azt a kérdést, hogy a Kálváriát az Epreskertben felszentelt kápolnaként használták volna, homály fedi.”²⁶

Többször felújításra került – először ugye mikor áthelyezték, egyes változtatásokkal építették újra, majd később az 1920-as években, ezt követően a háború utáni sérüléseit javítva az 1960-as években. Majd 1991-ben egy szobrász-restaurátor diplomamunkája a Kálvária részleges helyreállítása volt.

16. ábra Az epreskeri Kálvária napjainkban // Forrás: saját fénykép

²⁵Kovács Dénes: A józsefvárosi Kálvária, Vasárnapi újság, 1893 július 23, 40. évfolyam, 30. szám, 508

²⁶Ritoók Pál: Az epreskeri Kálvária a források tükrében, Művészettörténeti Értesítő, 2003/1-2, 1-26.

Legújabb felújítása 2006-ban történt meg. Belső terét és árkádjait használták korábban kőraktárnak, szoborraktárnak, lerakatnak, ma ritkán kiállításoknak ad teret, de mára leginkább megint kicsit elhanyagolt, leromlott képet mutat. Teraszát néha lezárják kimozdult burkolat kövei miatt, majd újra nyitják valamilyen esemény keretein belül. Központi elhelyezkedésének köszönhetően amolyan kilátóként is funkcionál, igen jól be lehet róla látni a kert különböző részeit. A diákok is nagyon kedvelik, szeretnek a tetején pihenni, egy külön szigetként funkcionál az amúgy is zöld szigetszerű kertben.

3.3.3.Kerítések

A kerítés szintén Stróbl időszakához köthető. Mikor műromot alakított ki – a jelenlegi V. műteremház épületének helyén – egyre több báméshkodót vonzott a területre, így végül Rauscher Alajos terveket készített a kertet körülvevő, takaró kerítésre, amely aztán meg is épült. Ezzel egy időben épült meg a kert bejáratánál álló porta épület is.²⁷ Jelenleg a kerítés is mint a kert többi eleme, műemléki védelem alatt áll.

A kertet eredetileg kétféle kerítés határolta. A kert bejárata a Bajza utca és a Kmety György utca sarkán található. Ezen a sarkon a kerítés zárt, kovácsoltvas betétes téglakerítés, markáns kapuzattal. Ezen a helyen volt egy impozánsabb kocsibeálló kapu is, de ezt az idők során befalazták. Ez a magas zárt kerítéstípus megjelenik még a kert másik sarkában, a Kmety György utca és Szondi utca találkozásánál. Ezeket a részeket valószínűleg azért alakították így ki, hogy intimebb alkotó tereket hozzanak létre a műteremházakhoz közeli részeken és kintről ne lehessen annyira belátni.

A Kmety György utcai szakaszon a történelmi védett kerítés megszakad – a festő tanszék épülete mellett modern, beton talpazatú vaskerítés fut végig, majd belefut a sarkon szintén folytatódó Rauscher féle téglakerítésbe. A kert többi részét körbevevő kőtalapzatos kovácsoltvas kerítés húzódik, mely az eredeti tervek alapján készült. Így a kert nincs teljességgel elválasztva a külvilágtól és a kíváncsi szemektől, de létrehoz intimebb, takartabb területeket is. **(9.melléklet)**

²⁷ Révész Emese – Az emlékezés és felejtés kertje, Múzeumcafé, 2017

A kerítésen a Bajza utcai főbejáraton mellett minden oldalról találhatóak kapubejáratok. A főbejáraton kívül található egy gyalogos és autós bejárat a Bajza utca felől, egy autós bejárat a Szondi utca felől, és két gyalogos bejárat a Munkácsy Mihály és Kmety György utcák felől. Az autós bejáratok modernizálva vannak, elektromosan nyitódnak. Jelenleg gyalogos bejáratként csak a Bajza utca felőli főbejárat működik. Ahogy az épületeknél említettem, jelenleg csak a porta épületnél történik beengedés, beléptető kártya rendszerrel, illetve engedéllyel. A többi gyalogos kapu zárva van. Az autós kapukat szintén csak azok használhatják, akiknek engedélye és beléptetője van a területre.

A téglakérítés felújításra került, jó állapotban van, az eredeti kovácsoltvas kerítésszakaszok mind felújításra szorulnak.

3.3.4. Utak, burkolatok

Az utak nem kapnak túl nagy hangsúlyt a kert arculatában. Irányaik meghatározóak, néhol észrevehető a tervezési igény, de leginkább csak funkciójuk betöltésére alkalmasak – néhol még arra sem – jelenlegi állapotukban. *(10.melléklet)*

Ahogy belépünk a Bajza utcai kapun, az első pár méteren beton lapokból kialakított úton sétálunk. A porta mögötti kerékpártárolót egy beton lépőkövekből kialakított úton tudjuk megközelíteni. Ahogy haladunk tovább, a Lotz műterem felé két féle térkő váltakozik. Van, ahol bazalt kiskockakő szegéllyel, van, ahol szegély nélkül. A kövek stílusából és mintázatából kiindulva feltehetőleg a 1960-es évekbeni kert helyreállítások és felújítások alkalmával kerülhetett megtervezésre. A bejáratától kissé távolabb létrejött egy kisebb teresedés amely a Benczúr műterem bejáratáig húzódik. Majd a kert belseje felé haladva ezeket a térköveket megint felváltják a nagy beton táblákból kialakított járófelületek. A kerten belül több helyen (leginkább az épületek közelében) található ezekből a beton lapokból dupla sáv kialakítva – amelyek az autós forgalomra utalhatnak. Az autós bejáratoknál szintén másfajta kőtáblák vannak, de csak egy pár méteren. Sok helyen, ahol a parkolók vannak, illetve ahogy az autók odáig eljutnak, nincs konkrét burkolat, csak a kitaposott, betömörödött föld. Ez jellemző több épület környékére is, illetve azon átvágásokra, ahol a diákok sokat haladnak el, még sincs út kialakítva. A meglévő betonutak is elavultak, nagyon

rossz állapotúak és veszélyesek, illetve a mellettük végig haladó kitaposásból ítélve túl keskenyek a jelenlegi igénybevételhez.

A Kálvária mellett körben közvetlenül szórt gyöngykvacs burkolat van beton szegéllyel.

3.3.5. Szobrok a kertben

„A kerti szobor egyszerre ellenálló és kitett az időjárási viszonyoknak. Nemes anyagokból (kőből, márványból, bronzból) formált felülete sokáig megtartja eredeti minőségét, ám idővel maga is változik, a természet egészének organikus részeként”²⁸

A szobrok a kert legmeghatározóbb arculati elemei. Ha bárki az Epreskertre gondol biztos, hogy azonnal valamilyen szobor, szobrászati elem jut róla eszébe. Ez részben az itt jelen lévő szobrász képzésnek köszönhető, részben a már sokat emlegetett Stróbl Alajosnak, aki annak idején gyűjtötte a kertbe a különböző műveket. A jelenleg megtalálható szobrokat három kategóriába osztottam: 1. A műemlékvédelem alatt álló szobrok, 2. a kertben szétszórva található kiállított tárgyként számba vett szobrok és 3. a szobortemetőben található, magukra hagyott, kallódó szobrok.

(11.melléklet)

17. ábra A szobrok osztályozása // Forrás: saját ábra

²⁸ Révész Emese – Az emlékezés és felejtés kertje, Múzeumcafé, 2017

1. Műemlékvédelem alatt álló szobrok:

A Stróbl Alajos által készített szoborgyűjtemény megmaradt darabjai tartoznak ebbe a csoportba leginkább. Ezeknek egy része 1951-ben került védelem alá, majd a 2013-as Magyar Közlönyben²⁹ újabb szobrokat (és épületeket) nyilvánítottak védettnek, ezzel megőrizve az építészeti, kertépítészeti, kerttörténeti, képző- és iparművészeti emlékeket a területen. Védettség alatt állnak a jelenlegi szobrok:

1. Bautzeni Mátyás emlékművének másolata

Benczúr Gyula műteremházának délnyugati homlokzatán

2. Schönberg György pozsonyi síremlékének másolata, alatta vörös pad – mely egykor a Kmety György utcai kerítésnél állt a Trefort emlékmű részeként – jelenleg a Benczúr Gyula műteremház délnyugati homlokzatán van

3. Lotz Károly dombormű bronz portréja

Lotz Károly műteremházának északnyugati homlokzatán (Zala György, 1912)

4. Hunyadi László vélelmezett gyulafehérvári síremlékének másolata

Lotz Károly műteremházának délkeleti homlokzatán

5. Stróbl Alajos Szent István szobrához modellként készített lóalakja

Stróbl Alajos műteremház előcsarnokában

6. Fedeles római szarkofág

A Nemzeti Múzeumból ideszállítva 1890-ben

7. Római oszlop, tetején Herkules fejével

A Nemzeti Múzeumtól kapott, vélhetően Vaszary László alkotása, 1890

8. Lucius Verus márvány mellszobra

Fakits Ernő másolata

9. Ülő Hermész szobor másolata

Az eredeti szobrot Nápolyban őrzik

10. Kolozsvári testvérek Sárkányölő Szent György – szobrának bronz másolata

Az eredeti szobrot Prágában őrzik

11. Stróbl Alajos mészki mellszobra

12. Székely Bertalan mészki mellszobra

Osváth Imre, 1936

²⁹ Magyar Közlöny, 2013 augusztus 9, 65463, 65468

13. Kubikos

Somogyi József, 1955 – felállítva 1997

14. Rőzsehordó

Somogyi József, 1983 – felállítva 1997

15. Budai Mátyás templom (Nagyboldogasszony templom) déli kapuzata

2. Kiállított szobrok:

A kertben a műemléki szobrokon kívül számos alkotás áll kiállítva, az ezredforduló utáni alkotások általában az itt tanuló diákok munkái, köztük több diplomamunka is van. A szobrász tanszék mesterei közül ma Somogyi József, Kő Pál és Körösenyi Tamás művei is láthatók a kertben. Karmó Zoltán szobrászművész, egyetemi tanár elmondása szerint, a növendéki munkák kihelyezése a tanszék jóváhagyásával történik, így az egyfajta kitüntetésnek tekinthető.³⁰ Mivel ezen szobrok is folyamatosan frissülnek, néha eltűnnek, vagy csak másik helyre vándorolnak a kertben, nehéz leltárba venni őket, illetve elkülöníteni őket a szoborkerti társaiktól. Jelenleg ezek a szobrok találhatók a kertben elszórtan:

- **Erzsébet Királyné szobra** – Szécsi Antal – *Hódolat I. Ferenc József és Erzsébet királyné előtt* című, 1908-ban elkészült szoborcsoportjának része volt egykoron
- **Női akt torzó** – Gaál Tamás, 1980
- **Külön kerék** – Menasági Péter, 2001
- **Facsemete** – Balogh Krisztián, bronz
- **Sztálin büsztje** – Pátzay Pál
- **Az arány szelleme** – Körösenyi Tamás
- **Kőlovas** – Somogyi József, 1960
- **Bárányos** – Kő Pál
- **Csigaház** – Marész Máté
- **Mély alvás** – Balázs József Tamás
- **Fából ácsolt bika** – Szőke Gábor Miklós, 2009
- **Absztrakt szobor** – Kozma Anita diplomamunkája, agyag

³⁰ Révész Emese – Az emlékezés és felejtés kertje, Múzeumcafé, 2017

- Fa spirál – Mikus Áron
- Absztrakt kőszobor – Józsa Pál
- Absztrakt geometrikus plasztika – Nagy Sándor Zoltán
- Torzó – Kiss Dániel
- Kavics – ismeretlen, acél, üreges
- Portré másolat – ismeretlen
- Vasnád – ismeretlen

18. ábra A kert jelenlegi kaotikus hangulata // Forrás: saját ábra

Szobortemetőben található szobrok:

Szobortemetőnek hívják azt a részt, ahol a szobrok végső nyugalomra lelnek a kertben. Ezek azok a művek, amelyeket az itt tanuló diákok gyakorlataik során készítettek, majd az évek során szépen lassan feledésbe merülnek. Megannyi ugyanabban a pózban ácsorgó, ücsörgő figura, melyek sokasága olyan érzetet kelt, mintha mindig csak várnának valamire, épp, hogy csak ott megálltak pihenni, mégis legtöbbjük már évek, évtizedek óta áll helyén. Megszámlálhatatlan ilyen munka található a kert ÉNy-i sarkában, megannyi méretben és anyagból, legtöbbjük gipsz, agyag vagy fa, egymás hegyén, hátán állnak, fekszenek, várakoznak, míg szépen lassan be nem növi őket a természet.

3.3.6. Kerti berendezési tárgyak, bútorok

A kertben a berendezési tárgyaknak, bútoroknak nincs igazán nagy szerepe. Pihenő, asztal alig található a területen, inkább csak mobil verziójuk, néhol egy-egy szék található, amely mintha csak épp kivándorolt volna az egyik műteremből. A kertben a legkülönbözőbb helyeken találkozunk egy-egy felbukkanó paddal, márpedig nem akármilyenel – Ezek a padok Dalányi László 1965-ben tervezett Szentendre típusú hegesztett vascső vázú padjai. **(12. melléklet)** Régen a város tele volt velük, nevük utal arra, hogy a szentendrei Duna korzón is ezek a padok sorakoztak, de sok budapesti köztéren is megtalálhatóak voltak, úgy, mint a Margitszigeten, a Mechwart ligetnél, vagy akár a Budai várban is.³¹ A mai napig megtalálhatóak sok helyen különböző intézményi kertekben, különleges trapéz alakú háttámlája formatervezői örökségünk. Ezek a padok leginkább a műtermek bejáratainál találnak helyet maguknak – a diákok a gyors szünetekben ezeken a helyeken pihennek.

Hulladéktárolókból is igen kevés található a kertben, három darab van összesen a bevezető út mentén. A kerékpártároló porta mögötti, fedett részen található közvetlen a bejárat mellett, elhelyezkedése jó, látszik, hogy nagy igény van rá, de állapota nem megfelelő, a használatból látszik, hogy több tároló helyre lenne szükség. Ivókút nem található a területen, egy kerti csap van, amely nem működőképes. Közvilágítás van a kerten belül, viszont csupán csak a kert belső területén, a sétány mellett egy rövid szakaszon, 3,5 m-es kandeláberek helyezkednek el.

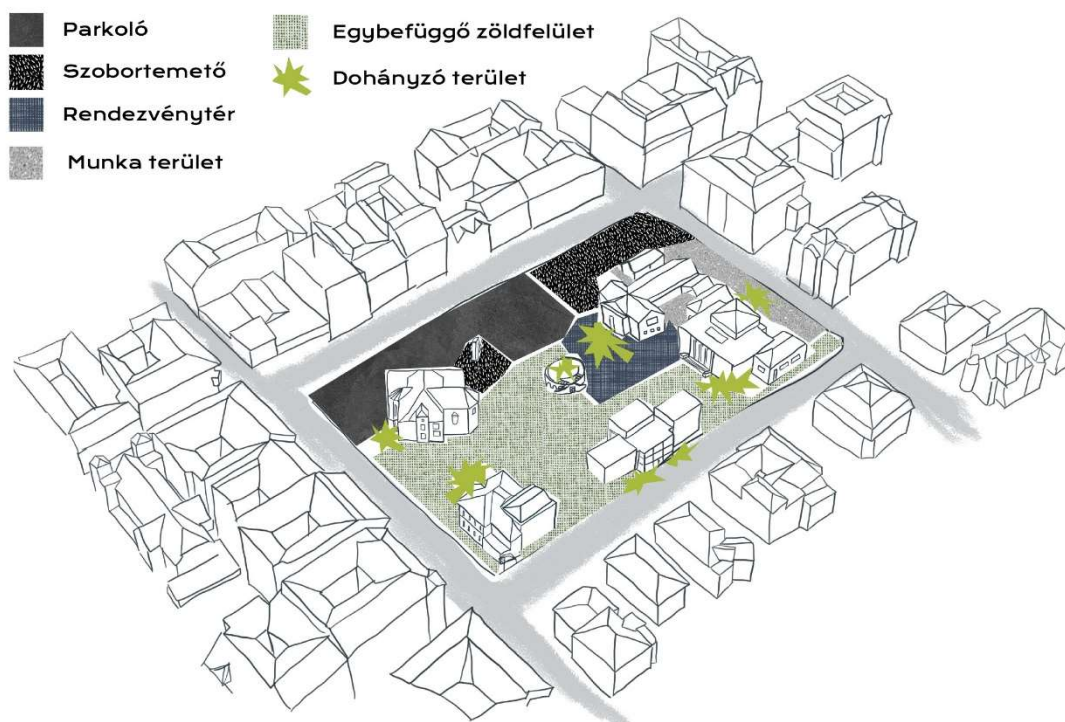
A kert kaotikus hangulatát fokozza a folyamatos intenzív munkából adódó különböző tárgyak jelenléte – elszórva találhatunk satukat, szerszámokat, kiegészítő eszközöket, vagy éppen megmunkálásra várakozó kötömböket. Valószínűleg a kertben az alkotás során felgyülemelő szemét számára jelenleg található két nagy méretű síttkonténer a parkolók mellett. Illetve egy három konténerből álló helyiség – amely láthatólag osztályterem vagy iroda funkciót tölt be. A kert északi sarkán a szobortemető részen van még egy kisebb méretű konténer, tárolás számára, illetve a régen valószínűleg kültéri munkára alkalmas tér, felette leromlott állapotú tetővel, alatta egy kazánházzal.

³¹ Zubrecki Dávid – Padretró, 24.hu – 2023

A Stróbl és Látványtervező műteremházak mögött eldugottan is találhatóak kihelyezett asztalok, satuk, különböző munkához szükséges eszközök és pihenőpadok.

3.3.7. A kert jelenlegi funkciói

Jelenleg a kertben a funkciók elhelyezkedése zavaros. Nincs konkrét parkoló, de a kert igen nagy részét a parkoló autók foglalják el, ezzel teljesen leamortizálva az alattuk és környékükön lévő növényzetet. E mellett nagyon nagy részt elvesznek a szobortemető szobrai, akik egyre több területre vándorolnak a kertben, illetve a még megmunkálásra váró kőanyagok, faanyagok is sok helyen elő-elő bukkannak. A kert külső peremei így jelenleg szinte használhatatlanok. **(13.melléklet)** A középső részen, a Kálvária környékén több pad is található, leginkább itt gyűlnek össze a diákok pihenni, illetve a rövid szünetekben az épületek mellett. A kert zöldfelületei ezáltal felaprózódtak, díszértékük erősen csökkent, növényzetük leromlott. Így egy kettősség jellemzi a kertet: közvetlen használói alapvetően a mindennapokban kevés időt töltenek benne, akkor is inkább használják, mint élvezik, így a kert alap hangulata

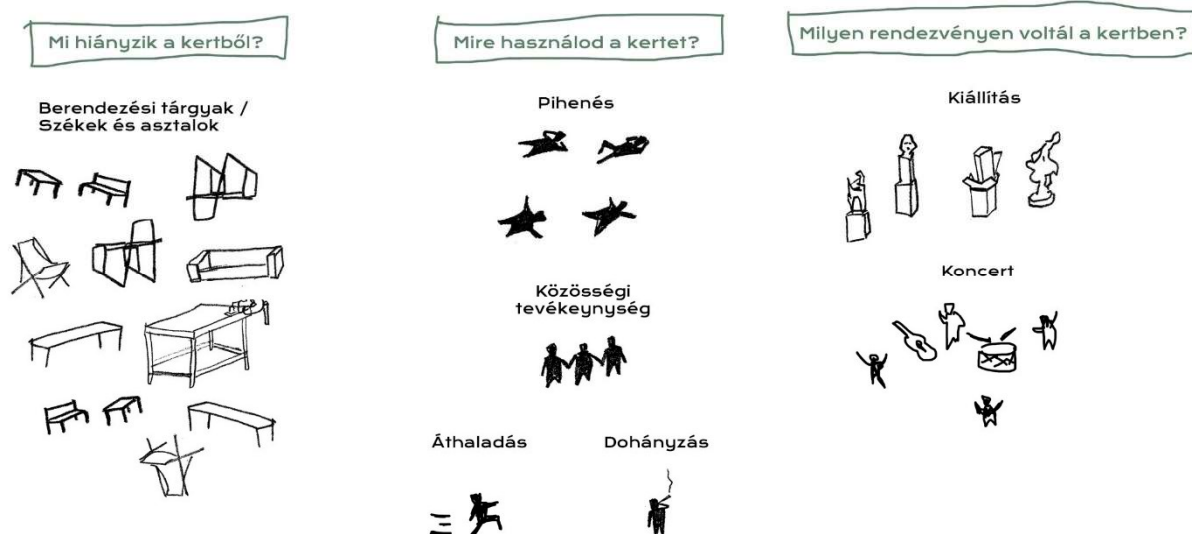
19. ábra A kert jelenlegi funkcióismája // Forrás: saját ábra

csökken. Ezen túl viszont sokat használják rendezvények tartására, különböző esti eseményekre, koncertekre.

3.4. Kérdőíves felmérés és eredménye

(14.melléklet)

Készítettem egy online kérdőíves kutatást az Epreskert kerthasználatával kapcsolatban. A kérdőíves felmérést elsősorban azon diákok részére készítettem, akik a kertbe járnak/ jártak nap mint nap, és saját tapasztalataikat tudják elmondani a kerttel kapcsolatban. Így a kérdőívet az Epreskertben jelenleg tanuló ismerőseim között küldtem szét, és kértem őket, hogy az osztálytársaik között terjesszék. A kérdőívben 14 kérdésre kellett válaszolni. A kérdések kitértek a kertben töltött időre, és tevékenységekre, illetve, hogy a hallgatók mennyire vannak megelégedve a kert funkcióival, berendezésével, a kert általános állapotával. Felsorolhatóak voltak a kert értékei, mi az, amit igazán szeretnek a kertben, mi az, amiről eszükbe jut a kert, illetve mit gondolnak egy esetleges kertmegújításról.

20. ábra Kérdőív // Forrás: saját ábra

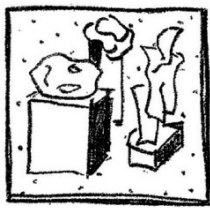
A válaszokból kiderült, hogy a kérdezettek legnagyobb része naponta több mint egy órát tartózkodik a kertben. Leginkább közösségi tevékenységre használják a kertet, rajzolásra, pihenésre, tanulásra. Kiderült, hogy a pihenés mellett gyakran tartanak rendezvényeket is a kertben. Néha a Kálváriában, és a műtermekben is rendszeresen szokott lenni kiállítás az év végi kiállítás alkalmakor, illetve koncertek, például a

Képzáró elnevezésű esemény, amit minden évben megtartanak, de néha még tanórákat is tartanak kint. A válaszadók 30%-a mondta azt, hogy a kert szerves része az ott lévő oktatásának.

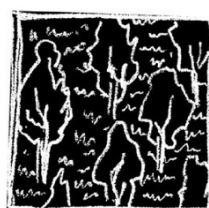
A megkérdezettek a kert fő értékének leginkább a műtermeket, illetve a Kálvária épületét mondták, de többen a kert bujaságát, árnyas fáit, növényzetét emelték ki. A diákok közül a legtöbben a kertbe tömegközlekedéssel, gyalog, illetve biciklivel érkeznek. A megkérdezettek közül szinte mindenki a Kálváriát mondta kedvenc helyének a kertben, a tetejéről igazán jó kilátás nyílik az egész kertre, mégis el lehet ott bújni, egy külön sziget a zöld szigeten belül. A Kálvárián kívül igen népszerű még a Stróbl műteremház lépcsője, és annak környéke, illetve a szobortemető mint a kert legfurcsább, leginkább magával ragadó része. Egyesek említették a gyepes területek fontosságát is, napozó funkciója az árnyas területen kiemelkedő.

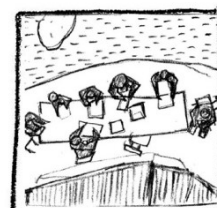
Műemléki épületek

Kortárs művészet jelenléte

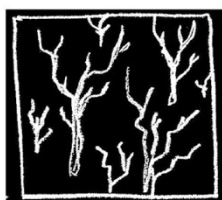
Árnyék - magas borítottság

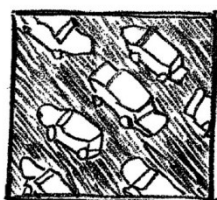
Aktív használat

21. ábra SWOT analízis - Erősségek // Forrás: saját ábra

A kérdőívből továbbá az is kiderült, hogy az itt tanuló diákok legnagyobb része elégedett a kert struktúrájával, a megkérdezettek szerint leginkább állapotjavításra van szükség, illetve néhány új funkciókra, de semmiképpen sem drasztikus funkcióváltásra, funkcióbővítésre. Legfőképp a fenntartást, a berendezési tárgyak hiányát (padok, asztalok, ivókút) mondták problémának, illetve a burkolatok rossz állapotát és a világítás hiányát.

Öreg állomány

Parkolás

Rossz állapotú túl sokféle burkolat

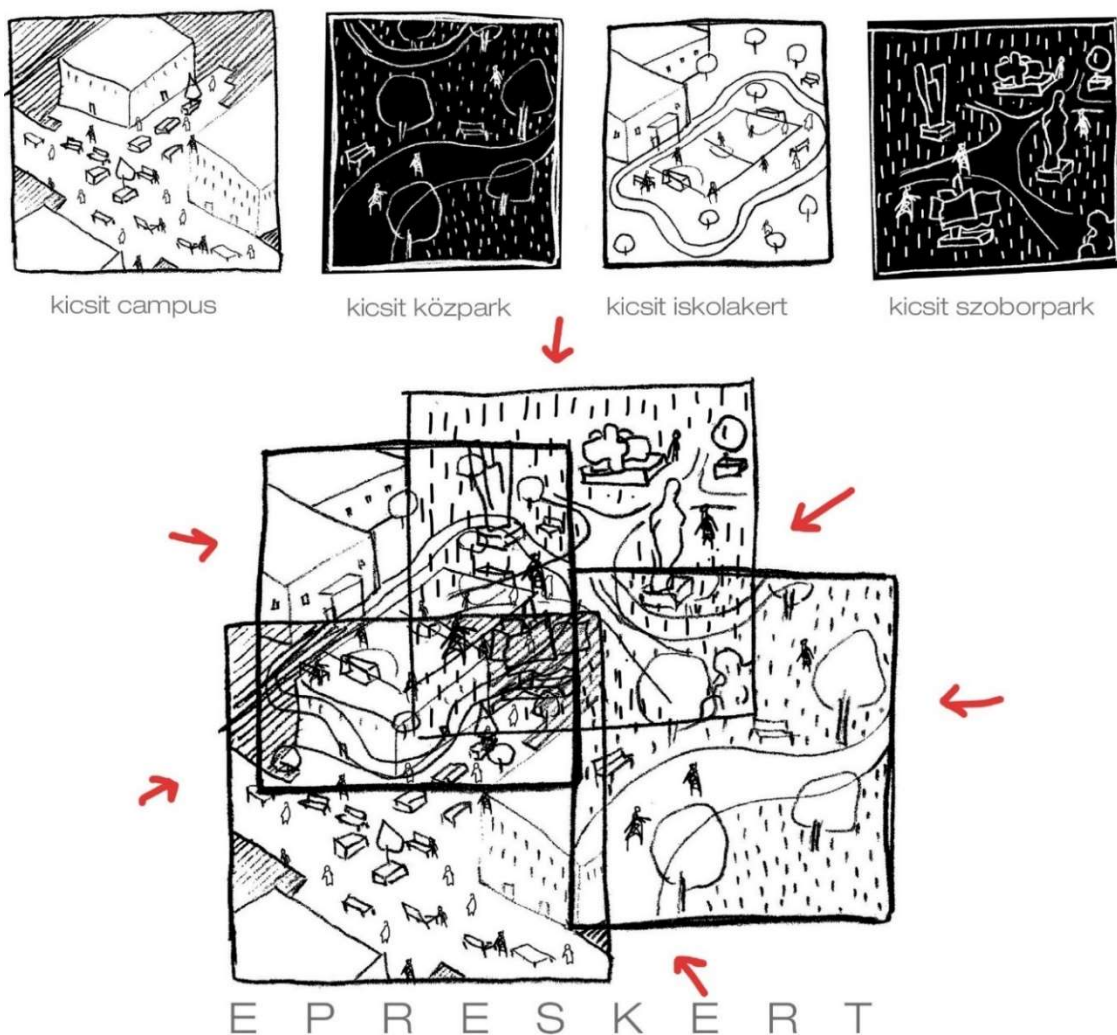

Zsúfoltság

22. ábra SWOT analízis - Veszélyek // Forrás: saját ábra

4. Nemzetközi kertek vizsgálatai

Kutatásom során igyekeztem hasonló példákat keresni, ami nem volt könnyű feladat, hiszen az Epreskert területe igen egyedi mind használati mind elhelyezkedési szempontból. Mivel a Képzőművészeti Egyetemhez tartozik, így egy kicsit egyetemi campus jellegű, de a területen járva érezhetően nem egy tipikus campusban járunk, ez adódik a területének nagyságából, de történetéből is. Kicsit iskolaudvar, hisz a folytonos oktatás helyszíne, de elképzelhetetlen lenne egy magas burkoltságú különböző iskolakerti elemekkel ellátott kertként. Ha éppen nyitva van és beengednek, kicsit közpark jellegű, ami nem véletlen, hiszen anno mikor átadták a területet az egyetemnek direkt ez volt a cél, hogy az épületek az egyetemhez tartozzanak, de a közöttük létrejövő zöldfelület a köztulajdon legyen és közterületi

23. ábra Kicsit ez, kicsit az // Forrás: saját ábra

célokát lásson el, ám ez a funkció az idők során változott, a terület körbe lett kerítve. Jelenleg csak az itt tanuló diákok és tanáraik látogathatják. Kívülről belesve a temérdek szobor jelenléte miatt leginkább valamilyen szoborkertnek tűnhet, ugyan ezt a jelzőt se lehet teljesen ráaggatni, hiszen a benne lévő szobrok egy része folyamatosan vándorol és változik, a szobroknak nincs fix helyük, otthonuk. Tehát kijelenthetjük, hogy az Epreskert egy teljesen egyedi, semmihez sem fogható kert, melyben találkozik megannyi kerti funkció, pihenés és munka, köz- és magántulajdon, jelen és múlt.

Ennek az összetettségnek köszönhetően nehezen találtam teljesen hasonló kertet, melyet példának vehetnék. Kiindulásként különböző képzőművészeti egyetemek parkjait, kertjeit elemeztem, és ezekből vontam le következtetéseket. Az alábbiak igen hasonló funkciókat látnak el: **(15. melléklet)**

Zágrábi képzőművészeti egyetem (Akademy of Fine Arts Zagreb)

24. ábra Zágrábi egyetem kertje // Forrás: LiceGradaHR

Ez a kert az egyik leghasonlóbb az Epreskerthez mind méretében, mind használatában. A kert Zágráb belvárosában található, körbe van építve, a képzőművészeti egyetemhez tartozik, de a kert részbe szabadon be lehet menni, ingyen látogatható. Két külön részből áll, van egy szoborpark része, amely

egy nagyobb gyepes terület, középen egy úttal, közösségi területtel, dísfákkal, és van egy munkának szentelt része, a kert hátuljában, egy műteremházzal elválasztva, ahova csak a diákok és tanárok tudnak kimenni. Itt található egy nagyobb burkolt felület és egy hosszanti tető, amely alatt a szobrász diákok dolgozhatnak. A tető átlátszó, így átengedi a napfényt, mégis megóvjaa a munkákat és a művészeket az esőtől, erős napfénytől. A kert bejáratánál található egy kávézó és egy nagyobb parkoló. A szoborpark részen gyakran tartanak közösségi eseményeket, koncerteket, előadásokat, esti rendezvényeket az Epreskerthez hasonlóan.

Prágai képzőművészeti egyetem (Akademie výtvarných umění v Praze)

25. ábra Prágai egyetem kertje // Forrás: AVU.cz

A prágai egyetem művészeti képzése két különálló épületben zajlik, amelyeket egy viszonylag nagy közpark kapcsol össze. Az oktatási és művészeti célokat szolgáló műteremépületek igazán hatalmas méretűek, a terek akár 5-6 méteres belmagasságúak is lehetnek, hatalmas oldal- és felülvilágító ablakokkal, amelyek ideális

fényviszonyokat biztosítanak a diákoknak. Mindkét épülethez tartozik egy kisebb alapterületű kert, melyek méretét a szomszédban lévő hatalmas park kompenzálja, amelyre a legtöbb műterem ablaka nyílik. Az egyik épület mellett található egy kávézó/büfé, amely nyáron mobil bútorokkal települ ki az előtte elterülő zöldfelületre, így egy szezonális kültéri pihenőhelyet hozva létre. Az épület hátsó kertjét főként raktározási célokra használják, itt található egy kőlerakat, több fedett, de nyitott tér, valamint egy "szobortemető", ahol elhagyatott műalkotások kerülnek elhelyezésre. A nagyobb, füves terület közösségi események színtere is, nyári időszakban például kerti vetítéseknek ad otthont.

A másik épület udvara még kisebb, főként burkolt felületekkel fedett, amelyeket raszteres elrendezésben kisebb zöldfelületek törnek meg. Az udvar nagy részét parkoló autók és elhagyatott szobrok foglalják el, utóbbiak szintén szobortemető jelleggel, össze-vissza, sorsukra hagyva. Itt egy átlátszó tetejű épület is található, amelyet jelenleg anyagok tárolására használnak.

Berlini képzőművészeti egyetem (Universität der Künste Berlin)

A Berlini Képzőművészeti Egyetem kertje különleges tér, amely méretét tekintve kisebb intézményi kertnek minősül. Az egyetem épületei, különösen a főépület, annyira körülzárják, hogy az utcáról szinte teljesen rejtve marad. A kert több kisebb,

26. ábra Berlini egyetem kertje // Forrás: UDK Berlin

elkülönülő részre tagolódik; az épületek változatos elrendezése keskeny, hosszanti térformákat hoz létre. Ezekben a kisebb területeken elsősorban burkolt felületek, fák és pihenőpadok találhatók. A kert központi része négyzetes alaprajzú, gyepvel borított, melyen egy kisebb sétaút halad keresztül. Különlegessége, hogy egy téglalap alapú tér kap helyet benne,

amelyet négy oldalról falak határolnak, egyik oldalán hatalmas kapukkal, de teteje nincs, így műromszerűen hat. A tér belseje teljesen gyepes.

A kert további épületekkel is tagolt, amelyek között található egy kis gazdasági kert üvegházzal, valamint a hátsó területen – amely egy kisebb sétálóutcából is megközelíthető – rakodóterületek, kőraktárak, nagyobb burkolt, munkavégzésre alkalmas terek, valamint fedett, de nyitott műhelyrészek kaptak helyet. A kert intenzív használatnak örvend; a diákok szünetekben gyakran használják pihenésre, élvezve a teret a fűben ülve. A helyszín emellett az év végi kiállítások gyakori helyszíne, amikor az elkészült munkák installációs formában kerülnek kihelyezésre. Itt zajlanak a tanév záróeseményei, valamint különféle koncertek és bemutatók is.

Portoi képzőművészeti egyetem (Faculdade de Belas Artes da Universidade do Porto)

27. ábra Portoi egyetem kertje // Forrás: FBAUP

A Porto-i egyetem képzőművészeti kara is egy igen inspiráló zöld kerttel rendelkezik. Méretében hasonló az Epreskerthez, épületek és magas fal kerítés fogja közre és zárja el a külvilágtól, de kapui nyitva állnak, bárki szabadon beléphet, körülnézhet. A kertben váltakoznak az árnyas, magas ősfákkal teli részek és a napozásra

alkalmas nyitott gyepes területek. A kert tele van szobrokkal, különböző burkolatú és intenzitású útjai kalauzolnak el közöttük. A bejárat mellett található benne egy tükröződő medence, amely szintén magas díszértékkel bír. A kert legkiemelkedőbb értékei a növények, trópusi évelőivel, hatalmas pálmáival és ősfáival, üde zsenge gyepével hihetetlen látványt nyújt. A kert szerves része az oktatásnak, ahogy a délebbi országoknál megszokott, sokkal több időt töltenek az emberek a szabadban, kertjeikben, zöldfelületeiken. Ezt a kertet is nagyon intenzíven használják, szinte mindig megtalálhatóak benne kihelyezett mobil bútorok, illetve a diákok előszeretettel ülnek a kert bármely pontján pihenni, napozni vagy alkotni. Nagyon gyakran tartanak a kertben órákat is, nincs külön erre kialakított terület, az egész kertet egységesen használják inspirációként, különböző részleteit ragadják meg a növények, szobrok, épületek egységének. A kertben sok nyilvános eseményt is szoktak rendezni, például vásárokat, kiállításokat.

Tanulságok az eddigiekből

Ebből a négy példából és az Epreskertet velük való összehasonlításból kirajzolódnak a funkciók és használatbeli különbségek, illetve hasonlóságok. Az Epreskert történeti és jelenlegi vizsgálatából látható, hogy milyen funkciókra, milyen beavatkozásokra lenne benne szükség.

A nemzetközi példákból kiolvasható, hogy ezek az egyetemek mind hasonló funkciókra használják kertjeiket. Mindegyikben meghatározó volt a szobrok jelenléte, mind kiállított mind szobortemető formában. Mindegyik fontos funkciója volt a diákok kikapcsolódási lehetőségeinek megadása, vagy vendégáltóhellyel egybe kötve, vagy csak leülő pihenőterekként kialakítva.

Ami ezen példákban még közös volt, hogy ugyan ezek is intézményi kertek, de mindegyikük szabadon látogatható, nem csak a diákok és tanárok számára. Általában kerítéssel körbekerítettek, és kapuik is vannak, így nem egy teljesen nyílt területről van szó egyik példánál sem, de kapuik nyitva vannak, ha nem is teljesen, inkább időszakosan, csak mikor az egyetem is nyitva tart – így a diákok is tudnak felelni a terület biztonságáért. A zágrábi, portói és prágai egyetemeken mind volt a diákok

számára kialakítva büfé, illetve kávézó, amelyeknek a kertben belül volt kiülő teraszuk is. Ezek alapján megfontolandó a vendéglátás elhelyezése a kertben. A példák közül a portói egyetem kertje volt, amely növényzetével is kiemelkedő díszet nyújt. Mivel növényzete is magas díszértékű, így egy még különlegesebb térélmény és hangulat jön létre a kertben, amelyet láthatóan előszeretettel használnak a diákok és tanárok is a képzés során. Sokkal inspirálóbbá válik a tér a növények által: egyetemi feladataikból is kitűnik, hogy gyakran maguk a növények válnak az alkotásaik témájává – amely nem olyan elrugaszkodott ötlet, hiszen anno is volt a művészképzések során növényábrázolás is. Így ebből látszik, hogy fontos a kert növényalkalmazásának átgondolása ilyen szempontból is.

28. ábra Az Epreskert jelenlegi hangulatai // Forrás: saját fényképek

5.Tervezett állapot

(további képi anyagot lásd: III., IV., V. Poszter)

5.1. Tervezési módszertan

Mivel a kert nagy múltra tekint vissza, illetve védett terület, benne telis-tele műemléki épületekkel, szobrokkal, történelmi hagyatékkal, jogosan merülne fel a kert fénykorának rekonstrukciója, a Stróbl féle kert megidézése. Ugyanakkor a kert annyit változott, funkcióiban és összképileg is bővült, hogy nem lenne megfelelő ez a fajta historizálás sem esztétikailag sem funkcionálisan a jelen kornak. Ezért tervem a mára és a jövőre összpontosít, úgy, hogy teret ad a kert történelmi mivoltának bemutatására is.

Tervezésem során végig vettem a kert jelenlegi funkcióit, azok jelentőségét területeit, azok használhatóságát, elhelyezkedését, a kert alap struktúráját. Alapul vettem a kert történelméből fennmaradt tárgyakat és hangulatokat, és ezek alapján igyekeztem egy olyan kertet megtervezni, amely jelenlegi hallgatói, művészei, tanárai, és látogatói igényeinek kialakítására koncentrál. A jelenlegi állapotfelmérés és a kérdőív válaszai alapján egy olyan kert kialakítása, visszaállítása, és megújítása a cél, amely egy nyugodt, más világba kalauzol, és a művészeket szolgálja alkotási folyamataik során, a látogatóknak pedig betekintést nyújt a kert sajátos világába. Ebben segítettek az előzőekben elemzett kertek is, példákat mutatva a tervezéshez.

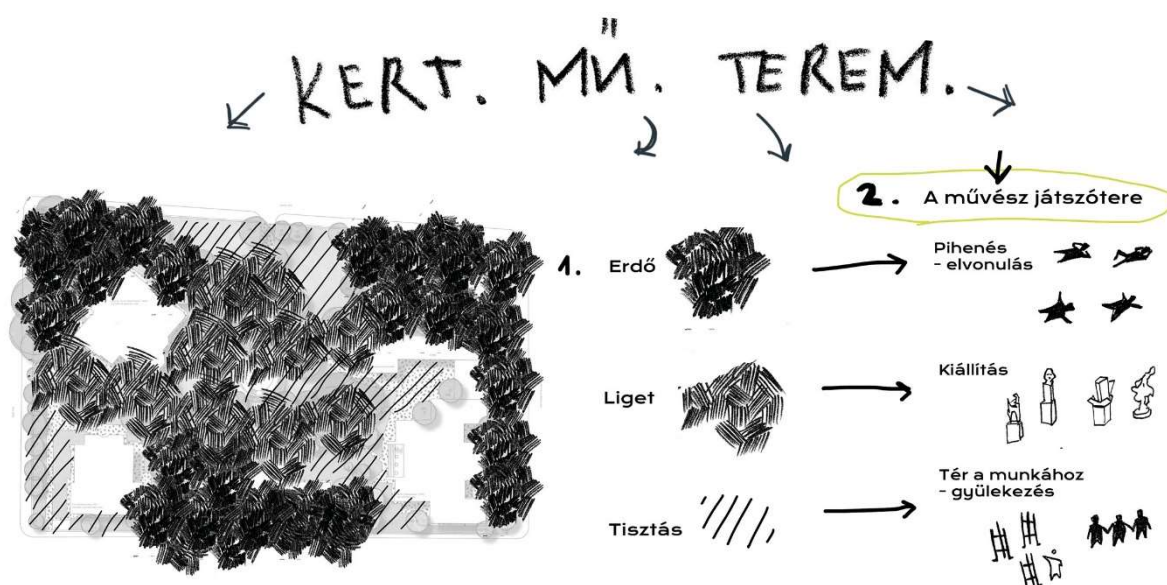
5.2. Kertrehabilitáció, a kert és művészet kapcsolata

5.2.1. Konceptiók elvek

Konceptiók elveimet a kertet és diplomamunkámat leíró szlogenem foglalja össze: **KERT. MŰ. TEREM.** Ezen három szó kapcsolata, összeolvadása, különálló egységeinek összessége adja a diplomamunkám alap gondolatait.

A **KERT** – Utal a kert növényzetére, a terület zöldfelületeinek fontosságára, zöld szigetként való kezelésére. Fontos és mindenképpen megtartandó egybefüggő zöldfelületként, alapvető értékeit a magas zöldfelület borítottsága adja. Elsődlegesen

a kert meglévő zöldfelületeiből indultam ki, és a kert lombkorona borítottságára koncentráltam – így létrejött 3 kategória: Az erdő – amely területeken nagyon sűrű lombnővényzet található, sűrűn álló fái egy külön szigetet képeznek a kerten belül. A liget – ahol a fák szórványosan helyezkednek el, árnyékot adnak, de beszűrődik a napfény is, lombzatunk nem teljesen zárt, törzsük között át lehet jól látni, közöttük sétálgatni. És a tisztás – ahol a sűrű növényzet megszakad, beengedve a fényt és nagyobb egybefüggő teret adva különböző tevékenységeknek. Az alaprajzi elrendezéshez is ezeket vettem alapul, ezekhez társítottam a különböző funkciók elemeket.

29. ábra Konceptiók elvek // Forrás: saját ábra

A MŰ – a művészre, a művészet mindenkor jelenlétére utal. Legfőbb aktív használója a kertnek a művész – mindazon diákok és tanárok, akik nap mint nap ide járnak, itt dolgoznak, így az ő igényeiknek megfelelően alakítottam ki a kert struktúráját. Mi kell a művésznak? Mire is van szüksége? Mit kereshet egy kertben, mit adhat a kert neki? Ezekre a kérdésekre kerestem a választ és párosítottam a növényzet három kategóriájával. Mindenekelőtt a művész alkotni jár ide nap mint nap, átsétál a kerten, bemegy a műteremházak egyikébe és alkot. Miért ne tehetné ezt a szabadban akár? Majd ezeket a műveket méltó helyre kell helyezni, megmutatni a nagyközönségnek, kiállítani. Ennek átlagos terei a galériák kiállítóterek, jelen esetben az év végi

kiállításokkor jobbhíján a műtermek, ahol a diákok dolgoznak. Viszont ez is egy olyan funkció, amelynek kertbe helyezése igazából megoldható. Szintén ugyanannyira fontos még a pihenés is, egy- egy tanóra között, alkotás közben, mindenképp szükség van szünetre, amikor az ember feláll műve mellől és kicsit nem foglalkozik vele, kicsit átgondolja, hogy utána újult erővel láthasson munkához. Ez az az egyetlen funkció amire jelenleg ténylegesen használják a kertet, vagy leginkább a kert műtermekhez legközelebb esőbb pontjait, mert a kert többi része kevésbé alkalmas erre. Tehát így jön létre szintén három hívószó: Pihenés – kiállítás – munka. Ezeket a tevékenységeket kapcsoltam össze a növényzetből kirajzolódó három területi kategóriával: 1. Pihenés – az erdőhöz kapcsoltam, ahol a legárnyasabb, zártabb intimebb helyek jönnek létre – ahol el lehet bújni, ki lehet kapcsolni, el lehet különülni. 2. Kiállítás – a ligethez kapcsolódik – hiszen ezek azok a területek, ahol van tér barangolni, átlátni, néhol árnyas, néhol napos, a fák között sétálgathat az ember, mint egy kiállító térben a szobrok között. 3. Munka – a tisztás teret, napfényt, megvilágítást ad minden jellegű munkavégzésnek, van hely, ahol szét lehet pakolni, van hely, ahol közösen lehet alkotni, a szabad tér kiegyensúlyozza az eddig létrejött zárt tereket.

A **TEREM** – utal az osztályteremre – az oktatás mindennapos jelenlétére –cél, hogy a kert az oktatásba is bevonjuk, szerves része legyen az oktatásnak, és az oktatás is a kertnek, ezáltal egy kültéri osztályterem jöjjön létre.

Ez a három fogalom ötvöződik a kertemben, így hozva létre egy kertet, amely műterem, egy kert, amely maga egy mű és tér az alkotás számára.

5.2.2.Új és meglévő funkciók rendezése

Régebben akár az 1890-es években, de akár az 1960-80-as években is sokkal szervesebb része volt a kert az oktatásnak. Ennek legfőképp fényképes bizonyítékai maradtak, a kert jelenlegi állapotán kevés nyoma van. **(16.melléklet)** Ezt tervemmel mindenképp szeretném újraéleszteni és így a koncepciók elveim mentén feleleveníteni a letűnt korok szellemiségét. Ahogy a jelenlegi állapot elemzéséből kiderült – a kert igen zsúfolt, de vannak jelenleg is jól működő, vagy egykor jól működő és jó területen lévő funkciói, amelyeket megtartásra javaslok, csupán jellegén, struktúráján változtatok. Ezen felül vannak új funkciók, amelyek erre a karakterre

erősítenek rá. Ezek pontos elhelyezkedését az átfogó koncepciótervem tartalmazza.

(17. melléklet)

Ahogy mindenkinek szokott lenni saját osztályterme, így saját kerti pihenője is létrejött a különböző szakoknak épületeikhez kapcsolódóan. A kerten belül több kisebb pihenőt alakítottam ki a műtermek előtti/melletti részeken ezzel teret biztosítva a rövidebb szünetekben való pihenésre. Mint ahogy mindegyik műteremház más és más karakterű, így ezek a pihenőterületek is más és más hangulatúak, mindegyik kicsit más funkciót lát el, mindegyikhez kapcsolódik valami.

Lotz pihenő – Egy eldugottabb, növényekkel és terepplasztikával körbevett pihenőrész a Lotz műteremház északkeleti oldalán. A festők birodalma, mivel az épületen belül is folyik freskófestészeti oktatás, és régebben is volt erre példa, a pihenő melletti falon egy freskófalat hoztam létre egy állványzattal, ahol ezt a különleges technikát kültéren is lehet gyakorolni.

Benczúr pihenő – A Benczúr műteremház oldalsó lépcsőzetes bejárata mellett helyezkedik el. Kapu szerepe is van, innen indul egy keskenyebb 'erdei ösvény' a kert nyugati sarka felé – ahol az árnyas fák alatt erdei hangulatú pihenő található asztalokkal – az elvonulás legfőbb színtere. Ezen a területen apró terepdombok teszik még intimebbé a helyet.

Látványos pihenő – Az V. műteremház sarkánál kialakított tetővel fedett tér – amely kapcsolatot teremt mind a belső terekkel, rendezvényterrel, mind a hátsó kültéri műterem résszel is.

Stróbl pihenő – Játékos hangulatát megtartanám, a kiemelt eperfa alatt egy dobogószerű burkolatot hoznék létre – ezzel is óvva a fa gyökereit. Az ikonikus fán lógó hintát megtartanám, mellé mobil játékos bútorokat helyeznék.

A Stróbl műterem másik oldalán egy hosszú nagy tömbasztal kapna helyet, amelyet sokan körbe lehet ülni – ezzel is teret adva különböző közösségi tevékenységeknek – workshopoknak, tanóráknak a kert egyik központi részén.

Domanovszky pihenő – Ez a terület igen eltér a kert többi karakterétől, mind növényzetében mind építészetében. A műteremháznak a bejárata előtt van egy kiemelt terasza – ezt a funkciót tartanám meg a pihenés terének.

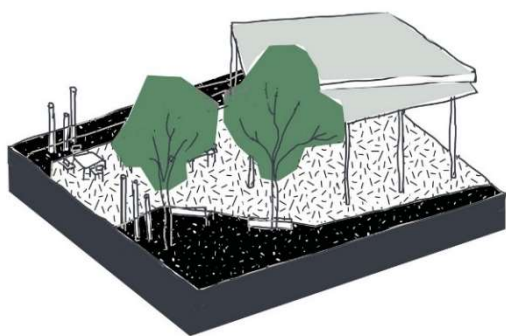
Kálvária terasz- A Kálvária épülete védett, felszentelt hely, így nem lehet akármilyen funkcióval kitölteni, ugyanakkor jelenleg kihasználatlan, elhanyagolt és elhagyott látvány jellemzi. Belső terében megtartanám a kiállítótér funkciót. Felső terasza pedig az elvonulásra az egyik legalkalmasabb terület – hisz kiemelt helyzetével egy külön kis kilátó jön létre a kertben, ahonnan a kert különböző részei jól beláthatóak. Ezt a teraszt dézsás növényekkel rendezném be – amelyek életet és színt adnak a kálváriának, köztük apró leülőbútorokkal.

Napozórétek – A kert közepén helyet kapott két szabad, napos gyepfelület, amely teret ad a pihenésnek, napozásnak, akár alkalom adtán a kitelepülésnek.

Parkolók – A jelenlegi parkolási lehetőségekhez képest drasztikusan csökkenteném a parkolóhelyek számát a területen. Mivel a diákok és tanárok nagy része tömegközlekedéssel közelíti meg a kertet, így nincs szükség magas számú parkolóra. A jelenleg a területen parkoló autók egy része nem is kapcsolódik se a kerthez, se az oktatáshoz – csupán bérlik a parkolóhelyet. Kizárólag az anyagszállítás, műtárgyszállítás céljára, illetve mozgássérültek számára összesen 6 db parkoló kapna helyet a területen.

Fókuszterületek – Kiemelt koncepció részlet *(18.melléklet)*

Kültéri műterem

30. ábra Kültéri műterem // Forrás: saját ábra

A kert északi csücskében a látványtervező tanszék épülete és a szobortemető között található egy leromlott állapotú, telezsúfolt fémvázak tetőszerkezet. Egykor műhelyként használhatták, jelenleg az enyészeté. Ennek a helyére kerül egy új fedett- nyitott tér – egy fából készült több funkciós kültéri műterem. A pavilon egy 11x11 m-es négyzet alaprajzú tér, melynek kétharmad-egyharmad elosztású belső tere van. A pavilon négyzetes alaprajza reflektál a mellette álló műtermek négyzetes osztású ablakaira, elhelyezkedése illeszkedik annak alaprajzához. Az egyik oldalon asztalok helyezhetők el, a másik oldalon egy kétszintes műhely tér,

amelynek 5,5 m belmagassága engedi, hogy több szinten lehessen dolgozni a nagyobb méretű szobrokon. A hátsó sarkában egy zárható szerszámos raktár található. A pavilonhoz kapcsolódik egy nagyobb burkolt nyitott felület, amelyen asztalok és székek kapnak helyet – teret adva a csoportos munkához, közösségi tevékenységekhez, tanórákhoz. A kültéri műterem két oldalról megközelíthető – egyik a kert belső területe, a látványtervező tanszék épülete felől, másik a Munkácsy Mihály utca felől – ahonnan a műhelyek autós forgalommal a leggyorsabban elérhetők, így segítve az anyagok és művek szállítását. A pavilon mögötti részen helyezkedik el a kőtár, ahol a művek alapanyagául szolgáló kövek kerülnek deponálásra. A pavilon egyes oldalain fa lamellák jelennek meg – mely árnyékol, és növényfuttatásra alkalmas – ezzel

beleolvasztva az épületet a kertbe.

31. ábra Kultéri műterem látvány // Forrás: saját ábra

Kültéri színház – rendezvénytér

32. ábra Kültéri színház // Forrás: saját ábra

A Kálvária és környezete mindig is a legfrekvenciáltabb terület volt a kertben. Központi elhelyezkedése és apró terepplasztikája miatt vonzó a pihenni vágyó diákoknak. Mellette, a látványtervező tanszék mellett egy nagyobb, kitaposott rész található, ezt határolja három nagy nyárfa. Hétköznapiokon ezt a területet is parkolásra használják, ám mikor rendezvények vannak

a kertben erre a területre kerül a színpad, előtte a nézőtér. Ezen a területen szórt burkolat került kialakításra enyhe lejtéssel – hogy egy lépcsőnyi süllyesztés alakuljon ki a színpad helye és a nézőtér között. Mellette a Kálvária északkeleti oldalán gyepes tereplépcsők jöttek létre melyen ülőfelületek vannak elhelyezve.

33. ábra Kültéri színház látvány // Forrás: saját ábra

Ezeket a lépcsőket L és U támfalak alkalmazásával alakítanám ki, melyek nem igényelnek nagy alapozást, ezzel kímélve a meglévő növények gyökereit. **(19.melléklet)** A tereplépcsők gyeppel fedettek, mindegyik 30 cm magas, mely nem szokványos ülőmagasság ugyan, de a kis magasságkülönbség miatt így vált kialakíthatóvá. Így ezek a lépcsők egy nagyobb lépéssel kényelmesen megmászhatók, és ülésre is alkalmasak, néhol akár háttámlaként is funkcionálhatnak. A terep a Kálvária másik oldalán egyenletesen lejt, ebbe a rézsűbe futnak bele és fogynak el a tereplépcsők is.

Kültéri kiállítótér

34. ábra Kültéri kiállítótér // Forrás: saját ábra

A Nagyboldogasszony templomkapu melletti terület enyhén árnyas, ligetes tér – mely kiállításra tökéletesen alkalmas. Egy 80-as évekbeli archív fotón is az látszik, hogy ezen a területen sok különböző szobor állt elszórtan, ez adta ennek a területnek az inspirációját. Ide helyeznék különböző magasságú világító posztamenseket – melyek magukban is installációs jellegűek. A félévi és év végi kiállítások alkalmával pedig itt lehetne elhelyezni a műveket- ezzel lehetőséget adva az itt tanuló diákok számára, hogy kiállíthassák műveiket a nagyközönség számára. A posztamensek a gyepon szabadon helyezkednének el. A kiállító tér előtt egy szegély nélküli stabilizált szórt burkolat vezetne el, amely egyben összekötné a Benczúr műteremházat a Látványtervező műteremházzal.

35. ábra Szobortemető // Forrás: saját ábra

A szobortemető egy szintén igen meghatározó része a kertnek, ahol, a szobrok elhagyatva egymás hegyén-hátán pihennek. Teljesen rendezni, kitakarítani, nem érdemes, úgy megint csak egy újabb kiállítótér válna belőle, elvesztené identitását, temető jellegét. Mégis,

Szobortemető

A szobortemető egy szintén igen meghatározó része a kertnek, ahol, a szobrok elhagyatva egymás hegyén-hátán pihennek. Teljesen rendezni, kitakarítani, nem érdemes, úgy megint csak egy újabb kiállítótér válna belőle, elvesztené identitását, temető jellegét. Mégis,

hogy méltó nyugovó helyük legyen ezen elhagyatott szobroknak, egy különleges térstruktúrát terveztem. A területen különböző méretű sokszögekből álló lépcsőzetes terepplasztika jelenne meg. A szintek szegélyezése a kertben keletkezett, széttört szobrok törmelékeiből, kőmaradványaiból lenne kialakítva, ezzel is utalva a múlandóságra, hogyan tölthet be az újrahasznosítással újabb funkciót egy-egy törmelék vagy kődarab. A lépcsőzetesség struktúráját ad a területnek – apró polcok jönnek létre, melyeken a szobrok elhelyezkedése talán kaotikus, elhagyott, de mégis rendezett hatást nyújt. Ezek magassága változó 5-10-15 cm is lehet. Ezek között a tereplépcsők között egy keskeny kusza vonalvezetésű vízmedence kap helyet, melynek vizében a szobrok visszatükröződnek. A tereplépcsők árnyéki gyep pótlókkal, illetve gyepel vannak beültetve – a kerítés felől magas évelőágyak veszik körbe. Közöttük lehet barangolni, a vízmedencén átlépve körbesétálni, körbenézni.

5.2.3. Bejáratok, kapuk helyzete

A bejáratok és kapuk helyzetének átszervezéséhez magát a rendszert is át kell gondolni. Ahogy a kutatásban már említve volt, a kertben jelenleg beléptető rendszerrel lehet csak bemenni, illetve engedéllyel. Ez egy nehéz helyzet, hisz több törekvés is volt a kert részleges/időszakos közhasználatú megnyitására, de mivel fennáll ez a furcsa helyzet, hogy a kert az önkormányzaté, az épületek pedig az egyetemé, így mindenképp szükség van az egyetemmel való megállapodásra.

Tervemben a kertet – az elemzett példaimhoz hasonlóan – időszakosan megnyitnám közcélú használatra, de úgy, hogy a terület védve maradjon. A beléptető portarendszer maradna, csak átalakulna. Napközbeni főbejáratnak megnyitnám a Bajza utca felőli oldalsó kaput gyalogos használatra – így a kertbe belépve rögtön egy fogadó díszterre érnenk, mely mellett kerékpártárolók is helyet kaptak. Ezen a kapun lehet napközben be és ki közlekedni bárki számára a kert nyitvatartási idejében 8:00-tól 19:00-ig. Este 19:00 óra után ezek a kapuk bezáródnak. Ezen felül a Bajza utca és Kmety György utca sarkán levő porta épülettel ellátott kapu működne mikor a kert a nagyközönség számára zárva tart – de a beléptető rendszer segítségével a diákok és tanárok reggel nyitás előtt és a 19:00 órás zárás után is tudnának közlekedni. Így este egy védett, zárt kertté alakulna. A porta mellett a fedett kerékpártároló is

megmaradna, így azon diákok, akik huzamosabb ideig tartózkodnak a területen, itt ezen a védett helyen tárolhatják kerékpárjaikat. A Szondi utca felől megmaradna az autós bejárat, innen lehetne megközelíteni a Benczúr műteremházat és a kültéri műtermet is akár autóval, illetve itt a bejárat mellett helyezkedne el a parkoló. Ezen felül kialakítanék a Munkácsy Mihály utca felől egy másodrangú autós bejáratot, amely kizárólag célforgalom számára lenne fenntartva – innen lehet a legközelebbről elérni a már meglévő és az újonnan kialakított kültéri műtermeket, illetve a kőtárat.

5.2.4. Fény a kertben

A kert éjszakai, sötétedés utáni használata is igen fontos. Alapvetően a téli korai sötétedés miatt is, hisz a tanórák gyakran 17:00, 18:00 óráig is eltarthatnak, de azért is, mert a műtermeket gyakran éjszakába nyúlóan használják a diákok. Ezen felül több esti, éjszakai rendezvénynek is helyet nyújt a kert – pl. múzeumok éjszakája, Képzáró (ami az évente megrendezendő évzáró esemény) illetve különböző koncertek, vetítések, közösségi események színtere. A kérdőívben többen is említették, hogy a jelenlegi fény infrastruktúra nem kielégítő, nem elegendő a használathoz, a kertben

36. ábra A kiállítótér este // Forrás: saját ábra

sötétben nincs jó hangulat. Ezért több különböző világítási elemmel tenném különlegesebbé és használhatóbbá a kert tereit sötétedés után.

1. Világító posztamensek – a szobrok sok esetben ezeken a szögletes, különböző magasságú, de általában négyzet alaprajzú kubusokon helyezkednek el. Én ezt vettem alapul a koncepciómnál, és ilyen szögletes formájú, plexi lapokból kialakított, teljes kiterjedésében világító posztamenseket helyeznék el a kert különböző pontjain. Ezeknek a részletrajza a mellékletben, illetve a poszteren látható. **(20.melléklet)** Egyes jelenleg kiállított szobrok alatt is, és a kültéri kiállítótér helyszínén is ezek jelennének meg, ahol a szobrok cserélődnek, a posztamensek viszont mindig ott maradnak., így mikor év közben nincsenek a posztamenseken kiállított szobrok, akkor is van funkciójuk, fényinstallációként hatnak.

2. Világító jelzőkockák – Az előzőekhez hasonló kialakítású de kisebb kocka alakú világító testek jelennének meg a szobortemetőben és a kültéri színpad lelátó lépcsőzetes felületein. Ezek apró, 10x10 cm-es és 15x15 cm-es kockák lennének, melyek szentjánosbogár-szerűen halvány világító pontok lennének a kert sötétebb részein. Ezen kockák mind a tereplépcsők megtámasztásaiban jelennének meg.

3. Természetes hatású fatörzs lámpaoszlopok – A kert jelenlegi kandeláberei mellett helyet kapnának még különböző méretű és magasságú lámpaoszlopok, melyek kialakításban fatörzsekbe helyezett lámpák lennének. Ennek részletrajta megtalálható a mellékletben, illetve a poszteren. **(21.melléklet)** Ezek az oszlopok az utak mentén és a fontosabb csomópontokban jelennének meg. Három különböző magasságú és fénypontú oszlop lenne: a legnagyobb 3 méteres, a közepes 2,5, az alacsonyabb 2 méter magas. Ezek az oszlopok úgy lennének kialakítva, hogy oszlopuk egy természetes fa törzse lenne, abban belül egy acél cső futna végig melyben a gépészethez szükséges kábelek futnának és a lámpaoszlop felsőbb részén lenne egy plexi henger, ahol a világítótest található. Ezt lezáróan folytatódna a természetes törzs. Ezen lámpák egy része akár a helyben kivágott fákból is létrehozható lenne, ezzel is csökkentve a kivágással keletkezett hulladékot, és helyben felhasználva azt.

Igyekeztem a kertben megtartani és helyben felhasználni a keletkező hulladékok egy részét ezzel is fenntarthatóbbá tenni. Ilyen elemek például a lámpaoszlopok, melyek egy része a kertben kivágott fák törzséből készül – ezzel is megtartva az erdő hangulatát, és megtartva a fákat, csak éppen más funkciót adva nekik.

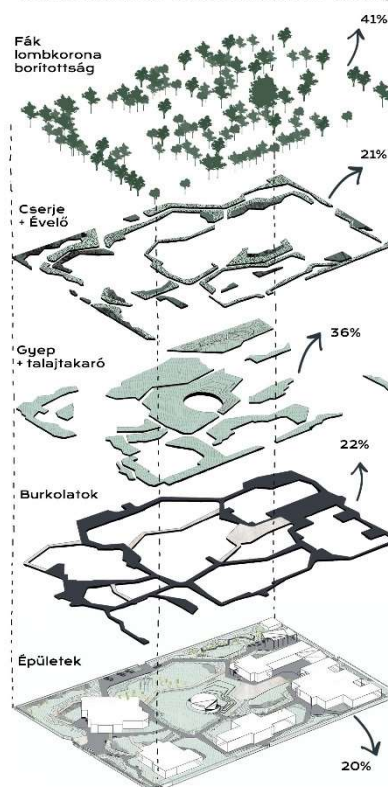
Így váltakozna az esti kerthasználat intenzitásától függően ennek a háromféle világító testnek az elhelyezkedése is. A főbb területek és útvonalak jobban, a kisebb hierarchiájú területek kevésbe, jelzés szerűen kerülnének megvilágításra. Ezzel a lefedéssel a kert sötétedés utáni nyitvatartásakor is biztonságos lenne.

5.2.5. A kert térszerkezete – utak és burkolatok

Nemcsak az utak elavult szerkezetét kell alakítani, hogy megfeleljenek a jelenlegi és jövőbeli funkcióknak, hanem minőségükben is olyan anyagokat alkalmazni, amelyek méltók a kert időtállóságához.

Az utakat az épületek pavilonos rendszeréhez igazítottam, hogy a kert teljes egésze könnyen körbejárható legyen, az épületek bejáratai pedig minden irányból megközelíthetőek legyenek. Az utak vonalvezetése egyenes és íves, lekerekített vonalakkól áll, szélei nem párhuzamosak, helyenként kiszélesednek és összeszűkülnek, ezzel is organikusan beleolvadva a kert struktúrájába. Az utak szélessége így átlagosan 1,5-2 m. Egy homogén, egyszerű úthálózat létrehozása volt a célom. A hierarchikusan felépített úthálózatnak

Robbantott axonometria
Zöldfelületek és burkolatok aránya

37. ábra Arányok // Forrás: saját ábra

biztosítania kell az átmenő célforgalom, a gyalogos közlekedés és a pihenés funkcióinak kiszolgálását. Az utak anyaga, kialakítása és mérete a használat intenzitását tükrözi. A fő útrendszer sötétbarna klinkertégla burkolatot kap, mely halszálka mintában van rakva – ez a minta utal a műteremházakban lévő fapadló

burkolatra – ezzel is szimbolikusan összekötve a külső és belső tereket. A kisebb hierarchiájú utak szegély nélküli szórt burkolatot kapnának – mely természetesebb, ösvény szerű hangulatot ad, ezzel természetközelibbé téve a kert ezen részeit. A kert DNy-i részén helyet kap egy eldugott erdei pihenőre emlékeztető terület. Ezen a részen a szórt burkolat is megszűnik, és fatörmelék kap helyet, amely az itt található talajtakarók alá is bekúszik. A kertben nagyon sok hulladék keletkezik az alkotás során, szerencsére gyakran természetes anyagokból. Ezeket az anyagokat hasznosítanám újra, a kötörmelékből a szobortemető lépcsőzetes szegélyén felül lehetne akár a szórt burkolat is, a fa aprítékot pedig ezen az erdei hatású területen lehetne újra felhasználni.

5.2.6. Szobrok, műalkotások

Ahogy már említettem a korábbiakban, a szobrok jelenléte nagyon fontos a kert hangulata szempontjából. Mindig is nagy hangsúlyt fektettek rájuk. A kertterv három kategória szerint rendezi a szobrokat: vannak a fix helyű, kiállított szobrok – melyek a műemléki gyűjtemény részei, illetve az egykor itt tanult diákok kiállított darabjai – ezek a kert teljes területén a ligetes tereken elszórtan helyezkednek el. Létrejön egy

38. ábra A szobortemető este // Forrás: saját ábra

kiállítótér a Nagyboldogasszony templomkapu melletti területen, ahol csak a posztamensek fixek – ezekre lehet elhelyezni az év végi kiállításra szánt darabokat időszakos jelleggel – ez a szobrok átmeneti kiállító tere. Illetve a szobortemető – ahol a gyakorlás során keletkezett különböző szobrok örök nyughelyet találnak.

5.2.7. További kerti berendezési tárgyak, bútorok

A kertben lévő épületek diverzsége és a már amúgy is sokféle berendezési tárgy miatt a kert bútorainak egységes arculatot szeretnék adni. A kertben jelenleg is megtalálható – szinte identitást adó, már említett bútor a Dalányi László tervezte Szentendre típusú pad. Ezek a padok felújításra szorulnak, felújítás után pedig vissza kerülhetnek a kertbe. Ezen bútorok előnye, hogy könnyű szerkezetük van, nincsenek lealapozva, így könnyen mozgathatóvá válnak. Ezt megtartanám, a kert folytonos fejlődése és használata során jó, ha a bútorok is mobilok, helyzetük a kert és a szobrok elhelyezkedésének organikus változásától függően alakulhat, így ezek a padok a kertben elszórtan helyezkednének el.

Ezen felül kihelyeznék szintén mobil székeket és asztalokat, melyek stílusukban hasonlítanak a padra – csővázások, fa ülőfelületekkel – melyek teret adnának mind a pihenésre, étkezésre, mind a munkára. Ezeket legfőképpen a kültéri műterem előtti szabad területre helyezném, illetve az egyes bejáratok közelébe. Továbbá a Stróbl műterem mellett elhelyeztem egy közösségi asztalt, mely hosszanti alakjával leülő helyet biztosít akár 10 embernek is, így egy újabb teret hozva létre a kültéri tanuláshoz. Az asztal különlegessége még, hogy egyik végén egy meglévő fát vesz körül, így szimbolikusan is bevonva a természetet az oktatásba. A kertbe összesen 9 db hulladéktárolót helyeztem el, melyek a bejáratoknál, fő útvonal mentén, illetve az épületekhez közel kaptak helyet. További berendezési tárgyként megjelennek a már említett kerékpártárolók, a lámpaoszlopok, illetve a Kálvária tetejére kihelyezendő dézsák.

39. ábra Alkalmazott berendezések // Forrás: saját ábra

5.3. Növénykiültetés – Az Epreskert visszahódítása

(további képi anyagot lásd: VI. Poszter)

A kert összefogó növénykiültetési koncepciója, hogy a meglévő növényeire építve egy három szintes növényállomány jöjjön létre, mely árnyas erdei hangulatával, bujaságával ellensúlyozza a kertben lévő magas beépítettséget, zsúfolt használatot.

Ahogy már korábban említettem a koncepció alapstruktúráját a meglévő növényzetre, azon belül is a fákra alapoztam, hisz a TSZT-ben is elhangzott, hogy a terület növényállománya alapvetően megtartásra javasolt. A fák egy része leromlott, így összesen 22 darabot javasolnék kivágásra. **(22. melléklet)** Ezek egészségügyi állapota mind abból adódik, hogy gyomként kerültek a területre, nem tervezetten, így alászorultak egyes fáknak, koronájuk, törzsük eltorzult, kertépítészeti szempontból nem jelentősek, sőt olykor akár veszélyesek is lehetnek. Mivel még így is igen magas marad a lombkorona borítottság, összesen 14 db új fát telepítenék. Szeretném, ha az Epreskert nevéhez hű maradna, így az újonnan ültetett fák közül 4 db fehér eperfa lenne (*Morus alba*), illetve annak egy különlegesebb gyümölcsmentes fajtája a platánlevelű eperfa (*Morus platanifolia* 'Fruitless') amelyből 1 db kerülne a kert egy kiemeltebb pontjára. Több olyan növényfajt is választottam, amelyek őszi lombszínnel díszítenek – hogy a tanévkezdéskor ünnepeljék a visszatért vagy újonnan érkezett diákokat, és tüzes színeikkel még inspirálóbbá tegyék a területet. Ilyenek például a piros színbe boruló amerikai ámbrafa (*Liquidambar styraciflua*), a narancssárgás francia juhar (*Acer monspessulianum*), és narancssárga lombszínű szürke juhar (*Acer griseum*) illetve a sárgán díszítő közönséges júdásfa (*Cercis siliquastrum*). Ezek a fajok nem csak levélszínükkel díszítenek, de különböző időszakokban különleges díszek is vannak, mint például a júdásfa (*Cercis*) virágzása, vagy az szürke juhar (*Acer griseum*) törzse. **(23. melléklet)**

A cserjeszint több kisebb foltban jelenik meg a tervben, míg az élvelő és talajtakaró felületek dominálnak inkább. Az élvelő ágyak az utakat szegélyezve díszítenek amorf formákban. Mivel az egész terület igen árnyékos, így a cserje és élvelőágyások nagyobb részt félárnyéki és árnyékkedvelő növényekkel kerültek megtervezésre. A kert középső napos felületein jön létre egy nagyobb összefüggő gyepfelület.

A cserjék között is megjelenik a három magassági kategória: egyes területekre, legfőképp a kerítés mentén magas cserjék kerültek, hogy takarást biztosítsanak az utca felől: ilyenek például az ükörkelonc (*Lonicera xylosteum*) és a mogorós hólyagfa (*Staphylea pinnata*) mely erdejeink aljnövényzeteként jól tűri az árnyékos fekvést, hangulatában pedig az erdei sétákra emlékeztet. A naposabb ágyásokban megjelenik szoliterként egy-egy varázsmogyoró (*Hamamelis intermedia* 'Aphrodite') amely különleges téli virágzásával magas díszértékű. A magas cserjék között megjelenik még a veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*) illetve a tölgylevelű hortenzia (*Hydrangea quercifolia* 'Snowflake') amely nagy tömött leveleivel jól takar, hangultában pedig szintén a természetes környezetet erősíti. A kert többi részén csoportosan inkább a közepes, illetve alacsony cserjék jelennek meg váltakozva, illetve vegyesen. Mivel a fák szinte mind lombhullatóak, ezért a cserjeszintben túlnyomórészt örökzöld növények kerültek, például az alacsony cserjék közül a törpe bogyóspuszpáng (*Sarcococca hookeriana* var. *humilis*), törpe bangita (*Viburnum davidii*), örökzöld orbáncfű (*Hypericum calycinum*) terülő tiszafa (*Taxus baccata* 'Repandens'), szúrós csodabogyó (*Ruscus aculeatus*), közepes cserjék közül pedig a bogyóspuszpáng (*Sarcococca confusa*) és a japán dérbabér (*Skimmia japonica*). Díszes lombhullató cserjeként megjelenik többek között a kanadai szömörce (*Rhus aromatica* 'Grow low'), a karcsú gyöngyvirágcsereje (*Deutzia gracilis*) gyönyörű fehér virágaival, az erdei hatású farkasboroszlán (*Daphne mezereum*), a nagy tömegben sárga virágaival díszítő orbáncfű (*Hypericum* 'Hidcote') illetve az apró ezüstös leveleivel is díszítő szemölcsös borbolya (*Berberis verruculosa*).

40. **ábra** Évelő növénykiültetés // Forrás: saját ábra

A kert jelenlegi aljnövényzete, legfőképp a lágyszárúak nagyon kevés helyen jelennek meg. Növénykiültetési koncepciómban az évelőágyásoknak nagyobb hangsúlyt adok. Mivel igen árnyékos a terület ezért árnyéki vegyes évelőágyások váltakoznak a talajtakaró növényzettel. Az évelőágyások kiültetésének elképzeléséről a kiültetési minta ad képet. **(24.melléklet)** Ezek mind olyan ágyások lennének, melyekben a növények vegyesen, kisebb csoportokban, illetve egyedszerűen jelennek meg. Helyet kapnak a kiültetésekben nagyobb mennyiségben páfrányok, amelyek az erdei hangulatot erősítik, így például a hölgypáfrány (*Athyrium filix-femina*), az erdei pajzsika (*Dryopteris filix-mas*), a díszes vesepáfrány (*Polystichum setiferum*) illetve a magasabb termetű hangsúlyképző struccpáfrány (*Matteuccia struthiopteris*). A kiültetésben megjelennek struktúra képző növények például az erdei perjeszittyó (*Luzula sylvatica*), és árnyéki sás (*Carex umbrosa*), illetve a virágdíszekkel kiemelkedő növények például szellőrózsa (*Anemone x hybrida* 'Andrea Atkinson'), fehér őszirózsa (*Aster divaricatus* 'Tradescant'), és gyöngyikés gyepliliom (*Liriope muscari*). Ezek alapját egy alacsony párna adja, amely a télen is díszítő örökzöld japán kövérkéből (*Pachysandra terminalis*) és szagos mügéből (*Galium odoratum*) áll. Ebben a tömegben előbukkannak időszakosan megjelenő évelők is, például a nagy szívvirág (*Dicentra spectabilis*), mely díszes virágzása után visszahúzódik, de ilyen a kerti harangláb (*Aquilegia vulgaris*) vagy akár a két tervezett árnyékliliom (*Hosta sieboldiana* 'Elegans') és (*Hosta plantaginea* 'Honeyballs'). Ezek a díszes növényágyak váltakoznak a főbb útvonalak mentén az alacsony, illetve közepes cserjekiültetésekkel. A félreesőbb fák alatti üres területeken pedig árnyéki talajtakarók jelennek meg úgy, mint a fehér kis meténg (*Vinca minor* 'Alba'), kereklevelű kapotnyak (*Asarum europeum*), indás ínfű (*Ajuga reptans*), és a jelenleg is magas borítottságban előforduló borostyán (*Hedera helix*). Ezeken a területeken a lombhullató fák és cserjék alatt hagymás növények is növelnék a kert tavaszi díszét, mint a kerti sáfrány (*Crocus vernus*), az örmény gyöngyike (*Muscari armeniacum*) és a sárga nárcisz (*Narcissus pseudonarcissus*),

A kert egy külön szigete a Kálvária. Mivel terasza igen védett és részben kiemelkedik a fák lombja közül – így naposabb is, ezért alkalmas dézsás növények telepítésére.

Erre a helyre a kert többi részétől eltérő növényalkalmazás jellemző. Ide kerülhetnek így mediterrán, meleg helyet kedvelő különlegesebb fajok is, mint például a citromillatú kefevirág (*Callistemon citisus*), a japánmirtusz (*Cuphea hyssopifolia*), vagy akár a mirtuszdíó (*Acca selloviana*). Ezekbe a dézsákba különböző virágos futónövényeket is elhelyeznék – amelyek a Kálvária teraszának szélén helyezkednének el, így le tudnának csüngeni az épület oldalán, ezzel megidézve a Stróbl féle műromokat és Kálváriát befutó növényzetet. Így helyet kapna itt többek között a kerti hajnalka (*Ipomoea purpurea*), kerti iszalag (*Clematis jackmanii*) és csüngő jázmin (*Solanum jasminoides*) is. Ezeken felül a kertben megjelenik még két növényfelfuttatásra alkalmas pergola, melyek szintén ezt a hangulatot hívták előidézni – egyik a Nagyboldogasszony templomkapu mögött ezáltal kitakarva a parkoló autókat, illetve a Kálvária mellett ezzel vadregényesebbé téve a kertet a beértkezők számára. Erre a két pergolára kacsos vadszőlő (*Parthenocissus quinquefolia*) fut fel, mely szintén őszi lomszínével is különlegesen díszít.

5.4.Csapadékvíz-kezelés

A csapadékvíz-kezelés a területen több szempontból kérdéses. Mivel a területen magas a beépítettség, így az összegyűlő csapadék mennyisége is igen nagy. A burkolt felületek közül a klinker téglaburkolat nem vízáteresztő, így ezekről a területekről a csapadékvíz a burkolat lejtése által a környező zöldfelületekre folyik, és felszíni szikkasztással hasznosul. A stabilizált szórt burkolat részben vízáteresztő, így ezeken a területeken a víz helyben szikkad el, illetve szintén a környező zöldfelületekre folyik.

A kérdésesebb csapadékmennyiség az épületek tetején összegyűlő csapadék, amely jelenleg közvetlenül a csatornahálózatba van bekötve, így az összegyűjtött csapadék a területről azonnal távozik. Ez a rendszer a belvárosi beépítés miatt van így kialakítva. Mivel három műemléki épület alatt pincék találhatóak, ezért ezen épületek környékén a víz helyben tartása szikkasztókúttal nem megoldható, hisz így a talajvíz veszélyeztetné a pincék beázását, és rontaná az épületek állékonyságát. Ennek lehetőségeinek kiderítésére talajmechanikai vizsgálatra lenne szükség, illetve a

41. ábra Szikkasztó kút // *Forrás: saját ábra*

pincék vízszigetelésének vizsgálatára, de alapvetően a helyben való szikkasztás nem ajánlott, víztározó kiépítése pedig a kert méretei miatt nem lehetséges. Ugyanakkor a két újabb építésű épület alatt nem található pince, így ez a veszély itt nem áll fenn. Így a két új épület mellé szikkasztó kutat telepítenék, amely az épületekről összegyűlt csapadékot

helyben tartja, ott szikkasztja el, így az épületek előtti növények hasznosíthatják az itt elszikkadt vizet. Ez különösen fontos a Látványtervező műterem melletti területen, ahol újonnan tervezett fák között amerikai ámbrafa (*Liquidambar styraciflua*) is szerepel, mely egy igen vízigényes faj, így ezen fák vízellátása megoldódna.

A szikkasztókutak túlfolyóval rendelkeznek, melyek a csatornahálózatba vannak bekötve, így túl sok csapadék esetén a víz a csatornába folyik.

5.5. A kerthez való további kapcsolat megteremtése

A kertet akkor szeretik igazán használói, ha tudnak hozzá kötődni. Ez úgy alakítható ki, ha igazán nekik szól, vannak olyan elemei, amiket a használók sajátjuknak tartanak, így még inkább vigyázzák, fenntartásukra figyelnek. Az Epreskert alapvetően is második otthonaként szolgál az ide járó diákoknak, ha jobban ki tudnák használni a kert adottságait, jobban értékelnék, és szívesen foglalkoznának annak fennmaradásával. Így a megújításnak az is célja, hogy az oktatáson kívül a kert fenntartásával is összekapcsolja a diákokat a kerttel. Ez leginkább az épített elemekre vonatkozik, de lehet akár a növényzettel kapcsolatos is.

Legfőbb problémát a Kálvária leromlott állapota jelenti, mely nem meglepő, hiszen egy több százéves épületről beszélünk. Volt már rá példa, hogy egyes diákok foglalkoztak restaurálásával diplomamunkaként. Ezt venném példának és javaslom, hogy a restaurátor szakon legyen kiemeltebb feladat a Kálvária állagmegőrzése, akár tananyagként évente visszatérő feladatként, ezzel biztosítva ennek az épületnek a fennmaradását.

A kert fontos berendezési tárgyai a kihelyezett kerti hamutartók, amelyeket a diákok és tanárok rendszeresen használnak. Ezek a tárgyak sajnos elengedhetetlenek, de esztétikájukban nem méltóak a kerthez. Ajánlott lenne a szobrász tanszéken feladatként kiadni, hogy a diákok műalkotásokat készítsenek ezekből a tárgyakból, ezzel is közelebb hozva őket a kerthez, ezáltal saját ötleteik jelenhetnek meg a kert berendezései között.

A kert akkor tud megmaradni tervezett pompájában, ha fenntartása folyamatos. Ez a kert az aktív használata, mérete és városi környezete miatt intenzív fenntartást igényel, mind növények mind az épített elemek szempontjából. Az árnyékos, hűvös mikroklima miatt kevesebb öntözésre van ugyan szükség, de a növények mennyisége miatt komoly munkát igényel a növényápolás, amely feladatokba, a kert folyamatos minőségi fenntartásába tervezetten be lehetne vonni az ott tanuló diákságot.

6.Összefoglalás

Az Epreskert egy különleges zöld oázis Budapest központjában, amely mind építészeti, mind oktatási struktúrájában egyedülálló, és az itt alkotó művészek, mesterek, tanárok és diákok sokszínű közösségét tükrözi. A kert története szorosan összefonódik a magyar művészképzés kialakulásával, és fejlődése során több jelentős korszakot élt meg.

Diplomadolgozatomban végig vettem a kert fejlődésének szempontjából jelentős történelmi eseményeket, az itt kialakuló művészképzés és az ezzel megépülő műtermek kialakulását. A kertnek kertépítészeti szempontból egy jelentős korszaka volt, mégpedig a Stróbl Alajos szobrászművész ideje alatti korszak. A Stróbl féle kert maga volt a varázslat, egy historikus világban élő romantikus szívű szobrászművész játszótere volt, amelyet saját ízlésére alkotott. A kert játszótér és színpad volt, növényzete pedig a díszlet. Tele volt a szobrász által gyűjtött másolatokkal, szobrokkal, volt benne pompás szökőkút, Mátyás királynak szentelt kápolna, különböző műromok, és mindezt körül vette a sűrű buja növényzet. Ez a gyönyörű kert a történelem során sokat megélt, állapota folyamatosan romlott. Mára már csak egyes szobrok őrzik emlékét.

A kertben jelenleg is képzőművészeti oktatás zajlik, itt található a Képzőművészeti Egyetem festő, szobrász, restaurátor és látványtervező tanszéke is. A kert jelenlegi állapot felmérése során kiderült, hogy a terület nagyon rossz állapotban van, mind a növényzeti mind az épített elemek szempontjából. A területen nagyon magas a lombkorona borítottság ugyan, de az itt található faállomány elöregedett, aljnövényzet pedig igen hiányos. Az utak burkolatai nem elegendők a használatnak, sok esetben nem megfelelő anyagból vannak és nagyon leromlott állapotúak is. Dolgozatom kutatása során készítettem egy kérdőíves felmérést, amely az itt tanuló diákok igényeit méri fel. Ez megerősítette előzőleges felmérésem, miszerint alapvetően szeretik a kertet, de nagy hiány van berendezési tárgyak, pihenőterületek, illetve növényzet szempontjából is.

Vizsgálataim során igyekeztem hasonló kerteket elemezni nemzetközi példákon keresztül, hogy feltérképezsem a művészeti egyetemek kertjeinek szerepét és az alkotófolyamatokkal való kapcsolatukat.

Koncepcióm is ezen alapul, hogyan befolyásolja a művész a kertet és a kert a művészt? Mi az, amit egymásnak adhatnak? Miként szolgálhatja a kert a művészi tevékenységet? Ezek alapján a kérdések alapján jött létre a kertem, megidézve a történelmi múltat is. Céлом egy olyan kert kialakítása volt, amely egyszerre biztosít alkotói teret a művészeknek és betekintést a látogatók számára a kert sajátos világába. A kert alapstruktúráját meghagytam és az épületek pavilonos rendszeréhez alkalmazkodtam. Három funkcionális tércsoportot alakítottam ki: pihenőtereket, kiállítási területet és alkotói zónákat. Így létrejött több kisebb pihenő terület, közösségi tér egy lépcsőzetes kültéri színházzal, egy kültéri kiállítótér, a szobortemető, illetve két kültéri műterem, ahol a diákok a szabadban dolgozhatnak. Ezek az elemek mind azt a célt szolgálják, hogy szorosan összekapcsolják a kertet az oktatással és az alkotással, és így a kert túlmutasson egy egyszerű pihenőkert funkcióján. A koncepció növényalkalmazása tovább hangsúlyozza az árnyas, erdei hangulatot, reflektál a funkciók elhelyezkedésére, természetes hangulatot nyújt ezzel kiegészítve a kert új inspiráló funkcióit.

42. ábra Logo // Forrás: saját ábra

Köszönetnyilvánítás

Diplomamunkám végén szeretnék köszönetet mondani mindazon személyeknek, akik nélkül ez a munka nem jöhetett volna létre. Elsősorban köszönöm Eplényi Annának, konzulensemnek a művészi szemléletű gondolkodást, és a saját művészi kifejezőmódomban való folyamatos támogatást. Köszönet az adatszolgáltatásért Kronavetter Péternek a BME Középülettervezési Karának tanárának. Köszönöm Mocselini Balázsnak az építészeti kérdésekben való konzultálást és a sok építő jellegű meglátást. Köszönöm munkahelyemnek az Archabit Kft.-nek, hogy segítették szakmai fejlődésemet, ezzel nagyban elősegítve a diplomám fejlődését. Külön köszönöm Tüske Ábrinak a sok szakmai hozzászólást, véleményt és megoldásokat, és mindemellett a sok időt. Köszönöm az Epreskert fáradhatatlan diákjainak Béres Majának és Gersternkorn Kelemennek tapasztalatbeli meglátásaikat, ötleteiket és segítségüket. Végül köszönöm Édesanyámnak a támogatást és a sok apró segítséget.

7.Irodalomjegyzék

- **Révész Emese:** Az emlékezés és felejtés kertje, 2017
- **Viczián Zsófia** – Epreskert: bárka a kőtengerben, Pestbuda.hu, 2019
https://pestbuda.hu/cikk/20190528_viczian_zsafia_epreskert_barka_a_kotengerben (2023.04.15)
- **Budai Kriszta** – Az enyészet gyönyörű kertje, az Epreskert története
kultura.hu, 2022
<https://kultura.hu/az-enyeszet-gyonyoru-kertje-az-epreskert-tortenete/>
(2023.05.20)
- **Pekár Gyula:** Stróbl műtermében, A hét 1895, május 14,517
- **Radványi Orsolya:** „Aranykedélyű bohém-ek tanyája”. Az Epreskert története
(1882–1914). Auktor Kiadó, Budapest 2001, 17
- **Nagy Ildikó:** Stróbl Alajos és a szobrász mesteriskola. Magyar
Képzőművészeti Akadémia, Budapest, 2006
- **Lázár Eszter** – Az egyetem története, mke.hu, 2015
https://www.mke.hu/az_egyetem_tortenete/index.php (2024.03.12)
- **Grimschitz Bruno:** Az epreskerti kálvária, Archeológiai értesítő, 1928, Új
folyam 42.kötet, 216–227
- **Nagy Ildikó:** Egy fotóegyüttes az Epreskertről 1894-ből, A Magyar Nemzeti
Galéria évkönyve 1997–2001, Budapest, 2002,205–214
- **Szatmári Gizella:** Stróbl Alajos „a romantika utolsó lovagja”, A Magyar
Nemzeti Galéria évkönyve 1997–2001, Budapest, 2002,197–204
- **Horler Miklós:** Lapidorium Hungaricum, Magyarország Építészeti
töredékeinek gyűjteménye, 1988
- *Magyar Közlöny*, 2013. augusztus 9., 65463,65468
- Budapest VI. kerület Terézváros Kerületi Építési Szabályzata (KÉSZ-1), 2019
- **Szentesi Edit:** Az epreskerti szobrászműtermek Parthenón-fríze. Ars
Hungarica, 33. évfolyam, 2005/2, 383–404
- **Kovács Dénes:** A józsefvárosi Kálvária, Vasárnapi újság, 1893 július 23, 40.
évfolyam, 30. szám,508
- **Ritoók Pál:** Az epreskerti Kálvária a források tükrében. Művészettörténeti
Értesítő, 2003/1–2, 1–26
- **Zubrecki Dávid** – Padretró, 24.hu – 2023
<https://24.hu/élet-stilus/2023/07/29/padretro-ugye-on-is-szereti-azt-a-vasbeton-labasat-piros-faulokevel/> (2024.08.16)

További források

Diplomamunkák, egyetemi feladatok:

- **Burányi Zsófia:** Az epreskert rehabilitációs kertépítészeti terve, Javaslat a korlátozott használatú közkert kialakítására, diplomamunka, 2001
- **Hajdú Gáspár:** Intermédia tanszék, Epreskert, diplomamunka, 2011
- **Palágyi Barbara:** Photo ház – Fotómúzeum és műterem, diplomamunka, 2018
- **Gunther Ágota, Kosztya Csilla, Molnár Csenge Virág:** RE: PRES – Epreskert, Összefoglaló a BME Építészmérnöki Kar Középülettervezési Tanszéke 2020 őszi tervezési kurzusainak epreskerti munkáiból, 2021

Nyomtatott forrás:

- **Nagy Ildikó:** Másolatok Stróbl Alajos műtermében. Ars Hungarica, 2006/1–2, 307–318
- **Gábor Eszter:** Az epreskerti művésztelep, Művészettörténeti értesítő, 1990, 39. évfolyam, 36–83
- Krónikás: Pesti szigetek, az epreskert, Új idők, 1931, 37. évfolyamszám, 681–682
- Művészek otthonukban – Stróbl Alajos, Vasárnapi újság, 1917, 28.szám, 452–453
- **Pekár Gyula:** Stróbl műtermében, 1890–1891/2, Magyar szalon, 15.kötet, 8. évfolyam, 436–439
- **Kő Pál:** Válaszlevél Wehner Tibornak, Új Művészet 2016/6

Internetes forrás:

- **Császtvay Tünde** – Szalon-Garnitúra, Az epreskerti Jókai-szalon és Feszty-szalon, Budapesti Negyed, 46, 2004
<https://epa.oszk.hu/00000/00003/00033/csasztvay.html> (2024.10.24)
- **Bodó Péter** – Az epreskert beépítési terve, pestbuda.hu, 2023
https://pestbuda.hu/cikk/20230614_az_epreskert_beepitese_tobbszintes_epuletek_oveztek_volna_a_parkot (2024.09.24)
- Köztérkép.hu – Az epreskert megmentett kincsei
<https://www.kozterkep.hu/mappak/megtekintes/1788/az-epreskert-megmentett-kincsei#> (2024.08.12)
- **Kovács Krisztina** – Mi ez valami szobortemető? – az Epreskert, avagy séta Budapest csodás kertjeiben, énbudapestem.hu, 2023
<https://enbudapestem.hu/2023/08/16/mi-ez-valami-szobortemeto-az-epreskert-avagy-seta-budapest-csodas-kertjeiben> (2024.08.12)
- Egy hely – Az epreskert, építészfórum, 2022
<https://epiteszforum.hu/egy-hely--epreskert> (2024.09.20)

8.Ábrajegyzék

1. ábra Esti hangulat a Kálváriáról // Forrás: saját fénykép	2
2. ábra A kert beépülése // Forrás: saját ábra	6
3. ábra A kert történelme montázs // Forrás: saját ábra.....	7
4. ábra A Kálvária a forrásnimfa szobrával, 1899 // Forrás: Új idők.....	9
5. ábra Stróbl Alajos a Kálvária előtt 1910 // Forrás: MKE Levéltár	10
6. ábra Az Epreskert, 1910 // Forrás: MKE Levéltár.....	11
7. ábra Sróbl Alajos bíbornoki jelmezben 1906 // Forrás: Szatmári Gizella fényképezte: Stróbl Alajosné Kratochwill Alajzia	12
8. ábra Stróbl Alajos asztrológus jelmezben a Hunyadi-kápolna előtt, 1910 // Forrás: Szatmári Gizella fényképezte: Stróbl Alajosné Kratochwill Alajzia	12
9. ábra Stróbl Alajos az Epreskertben,1910 // Forrás: MKE Levéltár	13
10. ábra Jelenlegi épület funkciók // Forrás: saját ábra	15
11. ábra Az Epreskert elhelyezkedése // Forrás: saját ábra	16
12. ábra Faállomány vizsgálat // Forrás: saját ábra	17
13. ábra A kert növényzetének különböző arcai // Forrás: saját fénykép	18
14. ábra Az Epreskert épületei // Forrás: saját ábra	21
15. ábra Az epreskerti Kálvária, 1926 // Forrás: KÖH Magyar Építészeti Múzeum.....	24
16. ábra Az epreskerti Kálvária napjainkban // Forrás: saját fénykép	25
17. ábra A szobrok osztályozása // Forrás: saját ábra.....	28
18. ábra A kert jelenlegi kaotikus hangulata // Forrás: saját ábra.....	31
19. ábra A kert jelenlegi funkciósémája // Forrás: saját ábra.....	33
20. ábra Kérdőív // Forrás: saját ábra	34
21. ábra SWOT analízis - Erősségek // Forrás: saját ábra	35
22. ábra SWOT analízis - Veszélyek // Forrás: saját ábra.....	35
23. ábra Kicsit ez, kicsit az // Forrás: saját ábra	36
24. ábra Zábrábi egyetem kertje // Forrás: LiceGradaHR.....	37
25. ábra Prágai egyetem kertje // Forrás: AVU.cz	38
26. ábra Berlini egyetem kertje // Forrás: UDK berlin	39
27. ábra Portoi egyetem kertje // Forrás: FBAUP	39
28. ábra Az Epreskert jelenlegi hangulatai // Forrás: saját fényképek	41
29. ábra Konceptációs elvek // Forrás: saját ábra	43

30. ábra	Kültéri műterem // Forrás: saját ábra.....	46
31. ábra	Kültéri műterem látvány // Forrás: saját ábra	47
32. ábra	Kültéri színház // Forrás: saját ábra.....	48
33. ábra	Kültéri színház látvány // Forrás: saját ábra.....	48
34. ábra	Kültéri kiállítótér // Forrás: saját ábra.....	49
35. ábra	Szobortemető // Forrás: saját ábra	49
36. ábra	A kiállítótér este // Forrás: saját ábra.....	51
37. ábra	Arányok // Forrás: saját ábra.....	53
38. ábra	A szobortemető este // Forrás: saját ábra	54
39. ábra	Alkalmazott berendezések // Forrás: saját ábra	55
40. ábra	Évelő növénykiültetés // Forrás: saját ábra	57
41. ábra	Szikkasztó kút // Forrás: saját ábra	60
42. ábra	Logo // Forrás: saját ábra	63

9.Mellékletek

1.melléklet // Archív fényképek az I. világháború idejéből

Forrás: MKE Levéltár

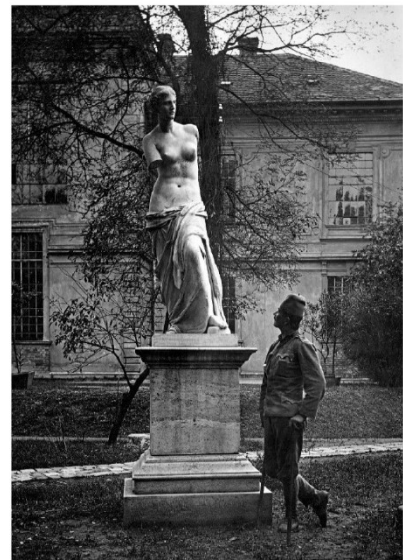
Forrás: MKE Levéltár

Forrás: MKE Levéltár

Forrás: MKE Levéltár

Forrás: MKE Levéltár

2.melléklet // Archív fényképek a 60-as - 90-es évekből

Forrás: MKE Levéltár

Forrás: MKE Levéltár

Forrás: MKE Levéltár

Forrás: MKE Levéltár

Forrás: MKE Levéltár

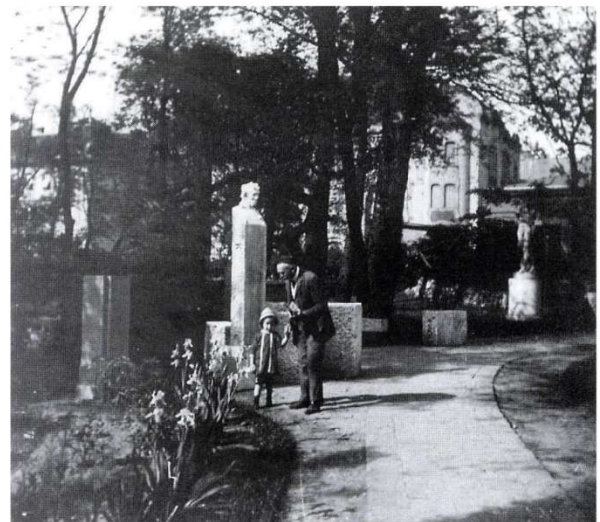
3.melléklet // Archív fotók Stróbl Alajos kertjéről

Az epreskerti kálvária Forrás: Kiscelli múzeum fényképtár

Stróbl Alajos diákjaival díszíti a Mátyás templom kaput Forrás: MKE Levéltár

Stróbl Alajos fiával az Epreskertben Forrás: Szatmári Gizella

Stróbl Alajos az Epreskertben Forrás: Művészettörténeti értesítő

Stróbl Alajos beöltözve az Epreskertben
Forrás: Művészettörténeti értesítő

Forrás: Művészettörténeti értesítő

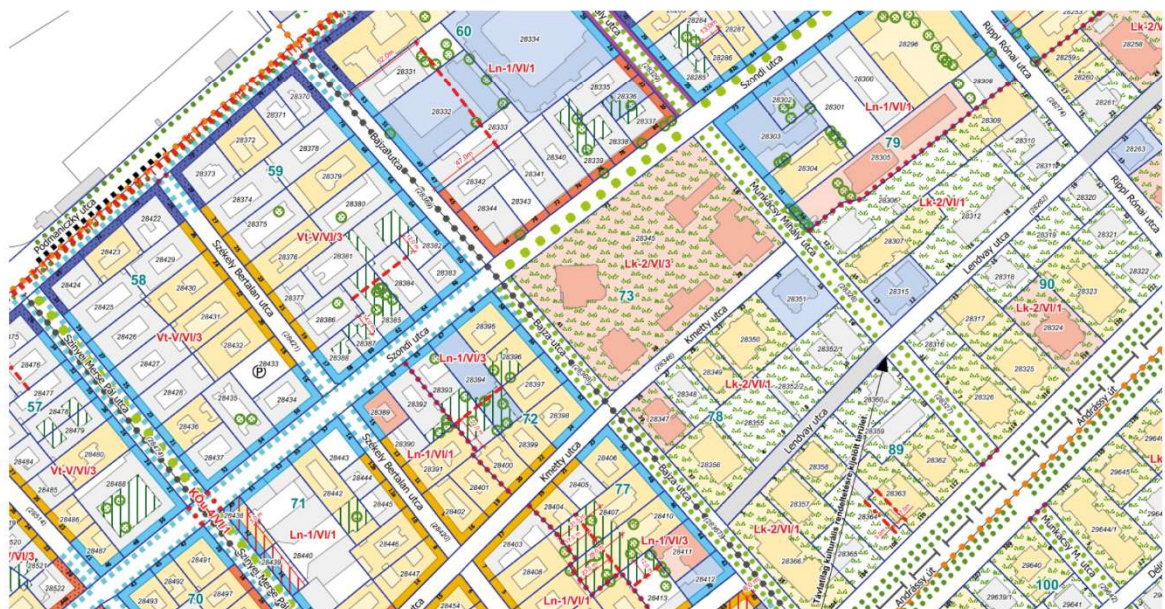

Morelli Gusztáv felvételei az Epreskertről Forrás: Révész Emese

4.melléklet // Magyar Közlöny

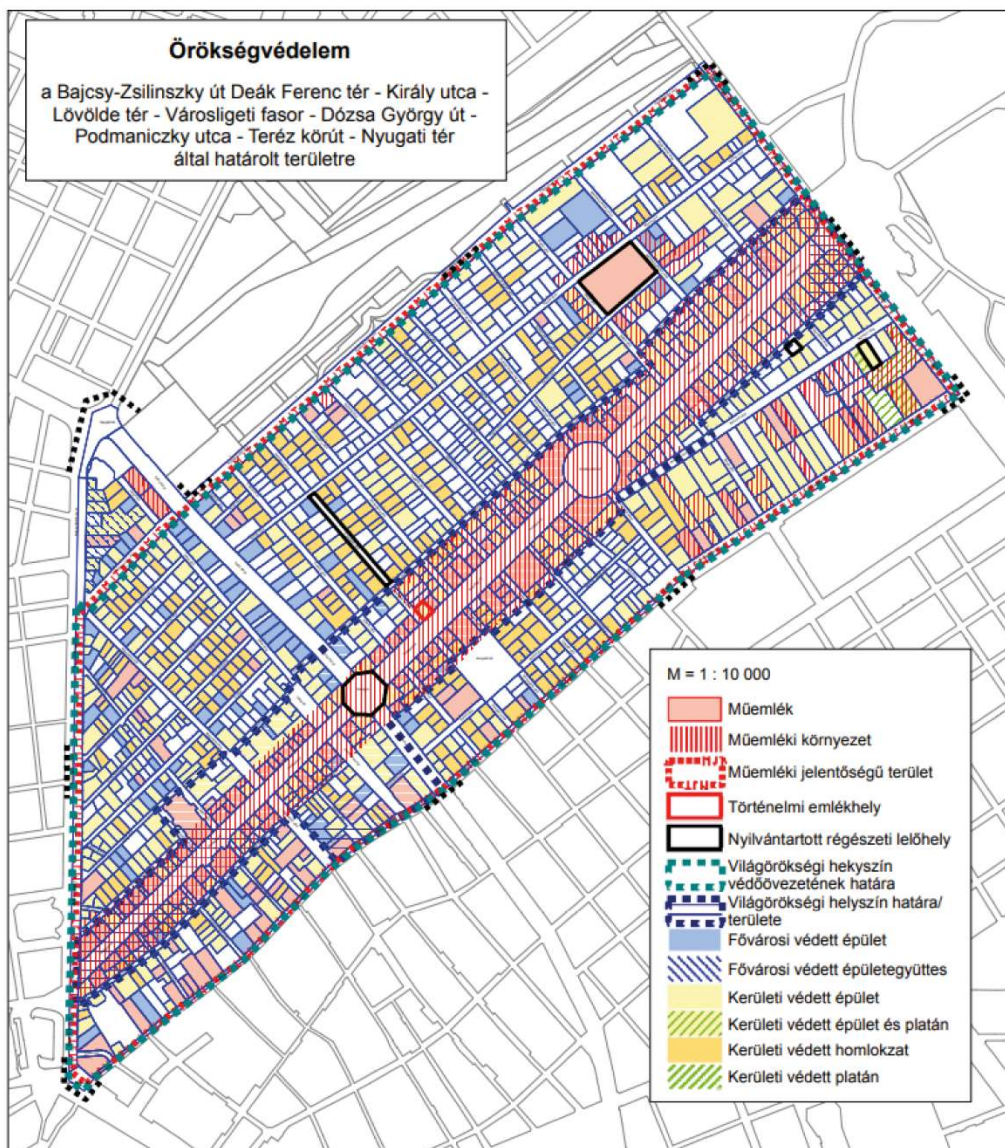
- 11. §** (1) Műemlékké nyilvánítom a Budapest VI. kerület, Bajza utca 41. (Kmety György utca 26–28., Munkácsy Mihály utca 18., Szondi utca 71.) számú, 28345 helyrajzi számú ingatlant.
- (2) A védetté nyilvánítás célja az 1951-ben műemléki védelem alá helyezett régi pesti kálvária építménye és a budai Mátyás-templom déli kapuzata védelme mellett az 1883–1884-ben épített Benczúr-műterem (tervezte Benczúr Béla), az 1889–1890-ben épített Stróbl-műterem (tervezte Gerster Kálmán), az 1892–1893-ban épített Lotz-műterem (tervezte Herczegh Zsigmond), valamint a kerti építmények, a kerítés és az 1. melléklet 2. pontjában felsorolt szobrok együttesének (ún. Epreskert, Képzőművészeti Egyetem) építészeti, kertépítészeti, kerttörténeti, képző- és iparművészeti értékeinek megőrzése.
- (3) Az örökségvédelmi bírság szempontjából a műemlék-együttest I. kategóriába sorolom.
- (4) Műemléki környezetnek a Budapest VI. kerület 28285, a 28303, a 28304, a 28305, a 28306, a 28337, a 28338, a 28339, a 28340, a 28341, a 28343, a 28344, a 28347, a 28348, a 28349, a 28350, a 28351, a 28383, a 28395, a 28396, a 28397, a 28398 és a 28406 helyrajzi számú ingatlant jelölöm ki.
2. A 11. § (2) bekezdésben említett, a Budapest VI. kerület 28345 helyrajzi számú ingatlanon álló, műemléki értéket képező szobrok:
- 1) Benczúr Gyula műteremházának délnyugati homlokzatán a bautzeni Mátyás-émlék másolata
 - 2) Benczúr Gyula műteremházának délnyugati homlokzatán Schönberg György pozsonyi síremlékének másolata, alatta vörösmárvány pad, mely az Epreskert Kmety György utcai kerítésénél egykor állt Trefort-émlékmű részét képezte
 - 3) Lotz Károly műteremházának északnyugati homlokzatán Lotz Károly domborművű bronz portréja (Zala György, 1912)
 - 4) Lotz Károly műteremházának délkeleti homlokzatán Hunyadi László vélelmezett gyulafehérvári síremlékének másolata
 - 5) Stróbl Alajos műteremházának előcsarnokában a mester Szent István szobrához modellként készített lóalak
 - 6) Fedeles római szarkofág a Nemzeti Múzeumból 1890-ben ideszállítva
 - 7) A Nemzeti Múzeumtól kapott római oszlop, tetején Herkules-fejjel (az utóbbi Vaszary László alkotása, 1890-es évek)
 - 8) Lucius Verus márvány mellszobra (Fakits Ernő)
 - 9) A Nápolyban őrzött ülő Hermész-szobor bronz másolata
 - 10) A Kolozsvári testvérek Prágában őrzött Szent György-szobrának bronz másolata
 - 11) Stróbl Alajos mésző mellszobra
 - 12) Székely Bertalan mésző mellszobra [Osváth Imre (?), 1936]
 - 13) Kubikos (Somogyi József, 1955, felállítva: 1997)
 - 14) Rőzsehordó (Somogyi József, 1983, felállítva: 1999)

A világörökségi területek bemutatása az Andrássy úttal és a védőzónákkal

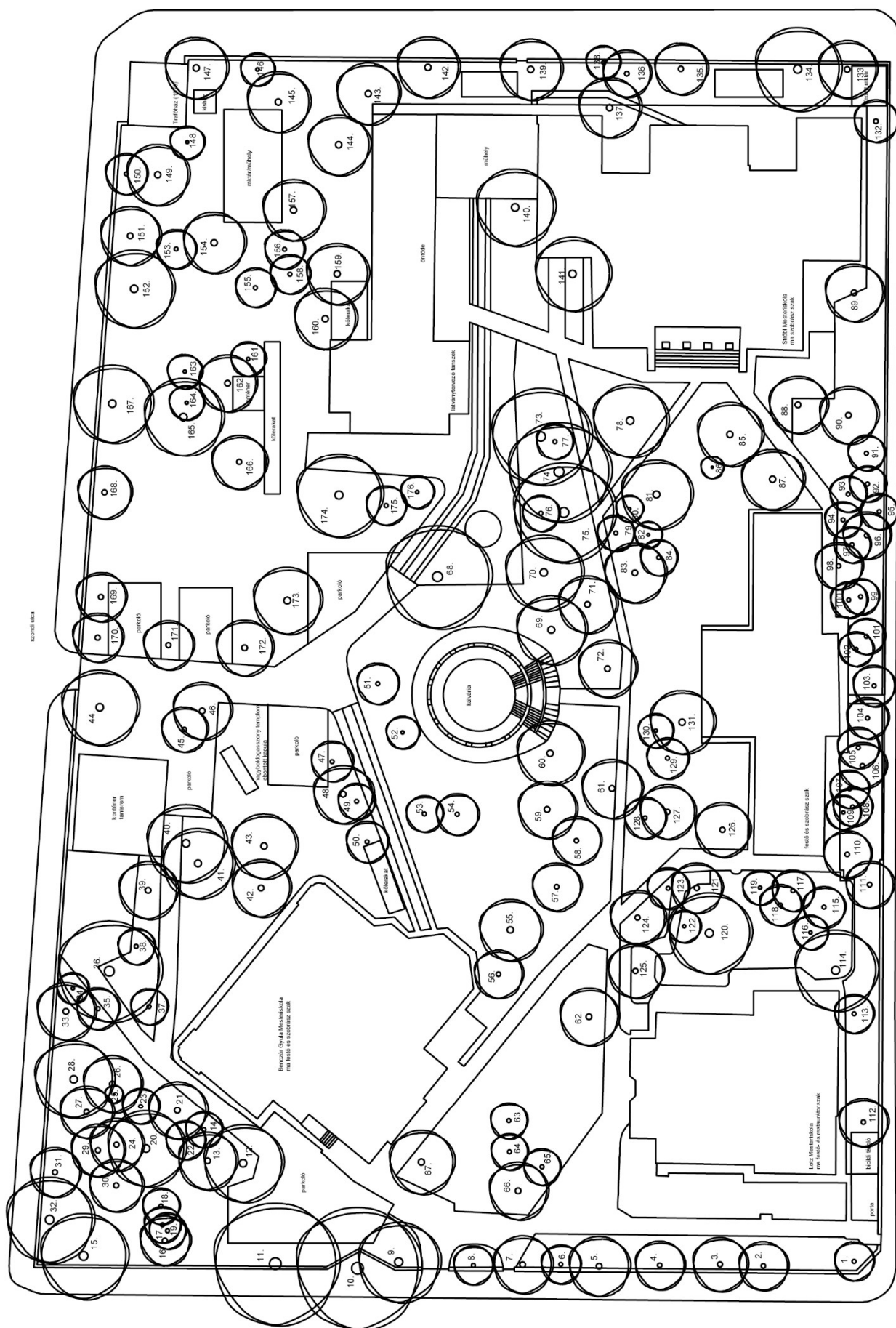

Örökségvédelem

a Bajcsy-Zsilinszky út Deák Ferenc tér - Király utca -
Lövölde tér - Városligeti fasor - Dózsa György út -
Podmaniczky utca - Teréz körút - Nyugati tér
által határolt területre

6.melléklet // Az Epreskert fafelmérése

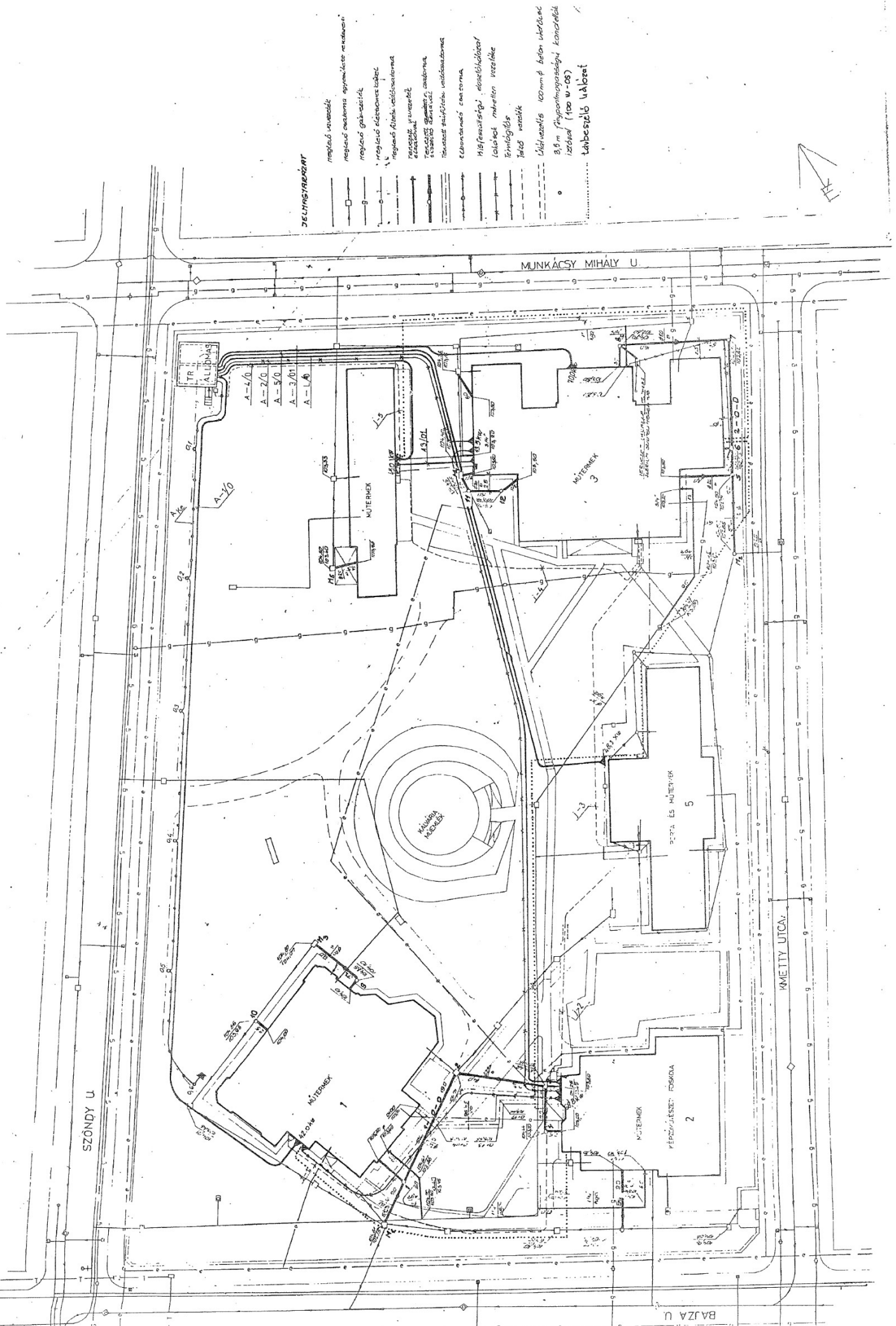

Gyöngy utca

Sorszám	Latin név	Magyar név	Törzsátmérő (cm)	Kronaátmérő (m)	Egészségi állapot	Megjegyzés
1.	Sohpora japonica	japánakác	30	7	egészséges, előregedett	kivágandó
2.	Aesculus hippocastanum	közönséges vadgesztenye	50	7	egészséges, előregedett	
3.	Aesculus hippocastanum	közönséges vadgesztenye	60	10	egészséges, előregedett	
4.	Aesculus hippocastanum	közönséges vadgesztenye	50	8	egészséges, előregedett	
5.	Aesculus hippocastanum	közönséges vadgesztenye	40	6	egészséges, előregedett	
6.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	40	5	száradó korona	
7.	Aesculus hippocastanum	közönséges vadgesztenye	60	8	egészséges, előregedett	
8.	Ailanthus altissima	mirigyes bálványfa	15	3	invazív, még kicsi	
9.	Aesculus hippocastanum	közönséges vadgesztenye	55	8	egészséges, előregedett	
10.	Platanus hispanica	közönséges platán	120	15	enyhén száradó korona	
11.	Aesculus hippocastanum	közönséges vadgesztenye	50	8	egészséges, előregedett	kivágandó
12.	Morus alba	fehér eperfa	45	7	ferde korona	
13.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	40	5	ferde korona	
14.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	30	6	egészséges	
15.	Morus alba	fehér eperfa	30	6	csonkolt korona	
16.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	30	6	féloldalas korona	
17.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	20	5	csonkolt torz korona	
18.	Morus alba	fehér eperfa	35	4	torz korona	
19.	Morus alba	fehér eperfa	40	6	egészséges	
20.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	25	5	féloldalas korona	
21.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	40	10	erősen torzult korona	kivágandó
22.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	35	5	egészséges	
23.	Morus alba	fehér eperfa	15	3	torzult korona	
24.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	45	6	egészséges	
25.	Morus alba	fehér eperfa	15	3	torzult korona	
26.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	44	6	száradó korona	
27.	Morus alba	fehér eperfa	30	6	ferde korona	
28.	Morus alba	fehér eperfa	35	8	egészséges	
29.	Tilia cordata	kislevelű hárs	15	6	egészséges	
30.	Tilia cordata	kislevelű hárs	30	7	ferde korona	
31.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	60	6	torz korona	kivágandó
32.	Aesculus hippocastanum	közönséges vadgesztenye	60	7	egészséges	
33.	Aesculus hippocastanum	közönséges vadgesztenye	50	8	egészséges, előregedett	
34.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	30	8	erősen torzult	
35.	Aesculus hippocastanum	közönséges vadgesztenye	60	7	egészséges, előregedett	
36.	Aesculus hippocastanum	közönséges vadgesztenye	120	12	egészséges	
37.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	50	5	erősen torzult korona	
38.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	20	5	egészséges	
39.	Fraxinus excelsior	magas kőris	60	10	egészséges	
40.	Morus alba	fehér eperfa	70	8	torz korona	
41.	Morus alba	fehér eperfa	40	7	egészséges	kivágandó
42.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	25	5	torz korona, rálóg a házra	
43.	Fraxinus excelsior	magas kőris	60	8	egészséges	
44.	Aesculus hippocastanum	közönséges vadgesztenye	60	8	egészséges, előregedett	
45.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	40	5	száradó korona	
46.	Aesculus hippocastanum	közönséges vadgesztenye	50	7	egészséges	
47.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	35	3	torz korona	
48.	Morus alba	fehér eperfa	50	6	egészséges	
49.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	35	4	erősen torzult korona	
50.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	25	4	erősen torzult korona	
51.	Morus alba	fehér eperfa	25	4	egészséges	kivágandó
52.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	40	3	erősen torzult korona	
53.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	35	3	száradó korona	
54.	Morus alba	fehér eperfa	35	4	egészséges	
55.	Morus alba	fehér eperfa	50	8	egészséges	
56.	Prunus spp.		20	5	egészséges	
57.	Quercus robur 'Fastigiata'	oszlopos tölgy	15	2	egészséges	
58.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	30	4	száradó korona	
59.	Acer pseudoplatanus	hegyi juhar	60	6	torz korona	
60.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	50	7	száradó korona	
61.	Morus alba	fehér eperfa	35	4	torz korona	kivágandó
62.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	20	3	száradó korona	
63.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	45	5	torz korona	
64.	Fraxinus excelsior	magas kőris	40	6	torz korona	
65.	Morus alba	fehér eperfa	40	7	száradó korona	
66.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	10	1	kivágott, töről kihajtott	
67.	Morus alba	fehér eperfa	25	4	egészséges	
68.	Acer pseudoplatanus	hegyi juhar	90	13	egészséges	
69.	Prunus spp.		40	6	egészséges	

70.	Morus alba	fehér eperfa	50	7	torz korona	
71.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	45	8	féloldalas korona	
72.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	30	5	erősen torzult korona	kivágandó
73.	Populus nigra 'Italica'	jegenyenyár	150	12	torz korona	
74.	Populus nigra 'Italica'	jegenyenyár	150	10	torz korona	
75.	Populus nigra 'Italica'	jegenyenyár	150	10	torz korona	
76.	Morus alba	fehér eperfa	20	3	erősen torzult korona	kivágandó
77.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	15	2	féloldalas korona	kivágandó
78.	Populus nigra 'Italica'	jegenyenyár	150	10	egészséges, előregedett	
79.	Ginkgo biloba	páfrányfenyő	45	7	felkopaszodott	
80.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	35	4	egészséges	
81.	Acer tataricum	tatárjuhar	50	8	egészséges	
82.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	35	4	ferde korona	
83.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	30	6	száradó korona	
84.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	40	6	torz korona	
85.	Morus alba	fehér eperfa	40	7	féloldalas korona	
86.	Abies nordmanniana	kaukázusi jegenyefenyő	20		egészséges	
87.	Betula pendula	közönséges nyír	15	3	féloldalas korona	
88.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	70	10	egészséges	
89.	Gleditsia triacanthos	lepényfa	120	10	egészséges	
90.	Taxus baccata	közönséges tiszafa	15	3	széteső habitus	
91.	Betula pendula	közönséges nyírfa	15	3	egészséges	
92.	Betula pendula	közönséges nyírfa	15	3	egészséges	
93.	Betula pendula	közönséges nyírfa	15	3	egészséges	
94.	Betula pendula	közönséges nyírfa	15	3	egészséges	
95.	Betula pendula	közönséges nyírfa	15	3	egészséges	
96.	Betula pendula	közönséges nyírfa	15	3	egészséges	
97.	Betula pendula	közönséges nyírfa	15	3	egészséges	
98.	Betula pendula	közönséges nyírfa	15	3	egészséges	
99.	Betula pendula	közönséges nyírfa	15	3	egészséges	
100.	Betula pendula	közönséges nyírfa	15	3	egészséges	
101.	Betula pendula	közönséges nyírfa	15	3	egészséges	
102.	Betula pendula	közönséges nyírfa	15	3	egészséges	
103.	Betula pendula	közönséges nyírfa	15	3	egészséges	
104.	Betula pendula	közönséges nyírfa	15	3	egészséges	
105.	Betula pendula	közönséges nyírfa	15	3	egészséges	
106.	Betula pendula	közönséges nyírfa	20	3	egészséges	
107.	Betula pendula	közönséges nyírfa	20	3	egészséges	
108.	Betula pendula	közönséges nyírfa	20	3	egészséges	
109.	Betula pendula	közönséges nyírfa	20	3	egészséges	
110.	Acer negundo	kőrislevelű juhar	60	8	torzult korona	
111.	Taxus baccata	közönséges tiszafa	5	3	egészséges	
112.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	40	6	egészséges	
113.	Platanus hispanica	közönséges platán	50	4	egészséges	
114.	Morus alba	fehér eperfa	50	6	kéttörzsű, egészséges	
115.	Taxus baccata	közönséges tiszafa	5	3	torzult korona	
116.	Taxus baccata	közönséges tiszafa	5	3	torzult korona	
117.	Taxus baccata	közönséges tiszafa	5	3	torzult korona	
118.	Taxus baccata	közönséges tiszafa	5	3	torzult korona	
119.	Taxus baccata	közönséges tiszafa	5	3	torzult korona	
120.	Morus alba	fehér eperfa	70	12	egészséges	
121.	Morus alba	fehér eperfa	80	6	egészséges	
122.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	25	3	egészséges	
123.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	45	7	egészséges	
124.	Acer pseudoplatanus	hegyi juhar	60	6	torzult korona	
125.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	80	8	száradó korona	
126.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	40	5	száradó korona	
127.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	50	5	száradó korona	
128.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	40	6	száradó korona	
129.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	35	5	egészséges	
130.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	30	6	egészséges	
131.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	50	6	száradó korona	
132.	Morus alba	fehér eperfa	50	6	torz korona	
133.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	35	4	torz korona	
134.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	50	10	egészséges	
135.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	75	15	egészséges	
136.	Gleditsia triacanthos	lepényfa	30	5	torz korona	
137.	Ginkgo biloba	páfrányfenyő	50	3	kiszáradt	kivágandó
138.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	30	4	torz korona	
139.	Acer negundo	kőrislevelű juhar	40	5	egészséges	kivágandó
140.	Acer negundo	kőrislevelű juhar	40	7	sérült gyökérnyak	

141.	Betula pendula	közönséges nyírfa	25	4	egészséges	
142.	Robina pseudoacacia	fehér akác	10	2	egészséges	
143.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	45	3	száradó korona	
144.	Robina pseudoacacia	fehér akác	35	6	száradó korona	
145.	Robina pseudoacacia	fehér akác	35	3	száradó korona	
146.	Picea abies	közönséges lucfenyő			csemete	
147.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	45	3	torzult korona	
148.	Acer pseudoplatanus	hegyi juhar	25	5	alászorult	
149.	Robina pseudoacacia	fehér akác	40	6	egészséges	
150.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	40	7	egészséges	
151.	Robina pseudoacacia	fehér akác	30	3	száradó korona	
152.	Acer pseudoplatanus	hegyi juhar	35	7	száradó korona	
153.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	15	3	alászorult	
154.	Robina pseudoacacia	fehér akác	30	3	száradó korona	kivágandó
155.	Robina pseudoacacia	fehér akác	25	3	száradó korona	kivágandó
156.	Quercus robur	kocsányos tölgy	15	5	egészséges	
157.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	45	8	egészséges	
158.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	30	8	torz korona	kivágandó
159.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	40	6	egészséges	
160.	Robina pseudoacacia	fehér akác	40	6	csonkolt	
161.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	10	5	torz korona	
162.	Quercus robur	kocsányos tölgy	50	10	egészséges	
163.	Koeleria paniculata	csörgőfa	40	6	torz korona	kivágandó
164.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	50	4	torz korona	kivágandó
165.	Morus alba	fehér eperfa	40	5	egészséges	
166.	Morus alba	fehér eperfa	20	3	egészséges	
167.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	50	5	száradó korona	
168.	Celtis occidentalis	nyugati ostorfa	35	5	egészséges	
169.	Morus alba	fehér eperfa	35	3	egészséges	
170.	Robinia pseudoacacia	fehér akác	35	5	egészséges	
171.	Acer pseudoplatanus	hegyi juhar	40	6	torz korona	
172.	Robina pseudoacacia	fehér akác	50	4	csonkolt korona, sarjak	
173.	Prunus spp.		25	2	torz korona	
174.	Tilia cordata	kislevelű hárs	30	6	sok sarj	
175.	Acer campestre	mezei juhar	8	2	egészséges	
176.	Acer platanoides	korai juhar	20	3	egészséges	

Benczúr Múteremház

Lotz Múteremház

Stróbl Múteremház

Domanovszky Múteremház

Látványtervező Múteremház

8.melléklet // Kálvária

1925 Forrás: MKE Levéltár

1930 Forrás: MKE Levéltár

2024 Forrás: Saját fényképek

9.melléklet // Kerítések

Az Epreskert jelenlegi bejárata

Eredeti kovácsoltvas
Forrás: saját fénykép

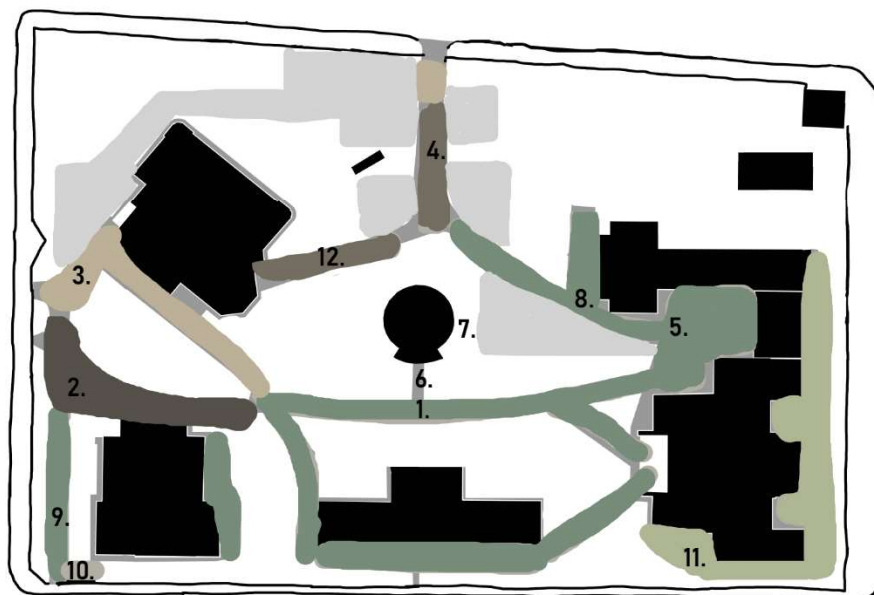

Eredeti téglá

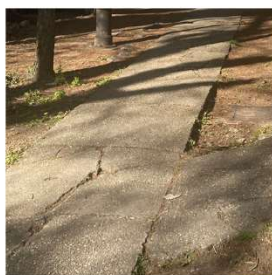

Beton + fém

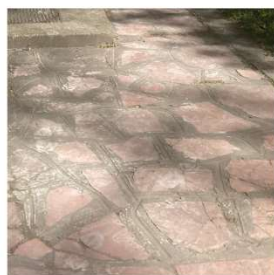
10.melléklet // Különböző burkolatok a kertben

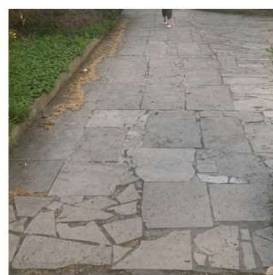
Forrás: saját ábra

1. Beton lap

2. Vörös homokkő

3. Mészkölap

4. Beton lap

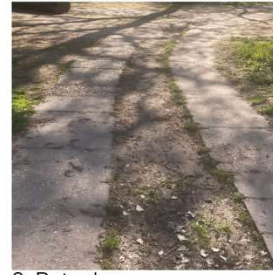
5. Beton kiselemes

6. Mészkölap

7. Gyöngykavics

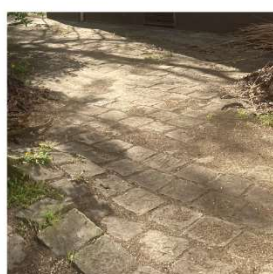
8. Betonlap

9. Beton

10. Beton kiselemes

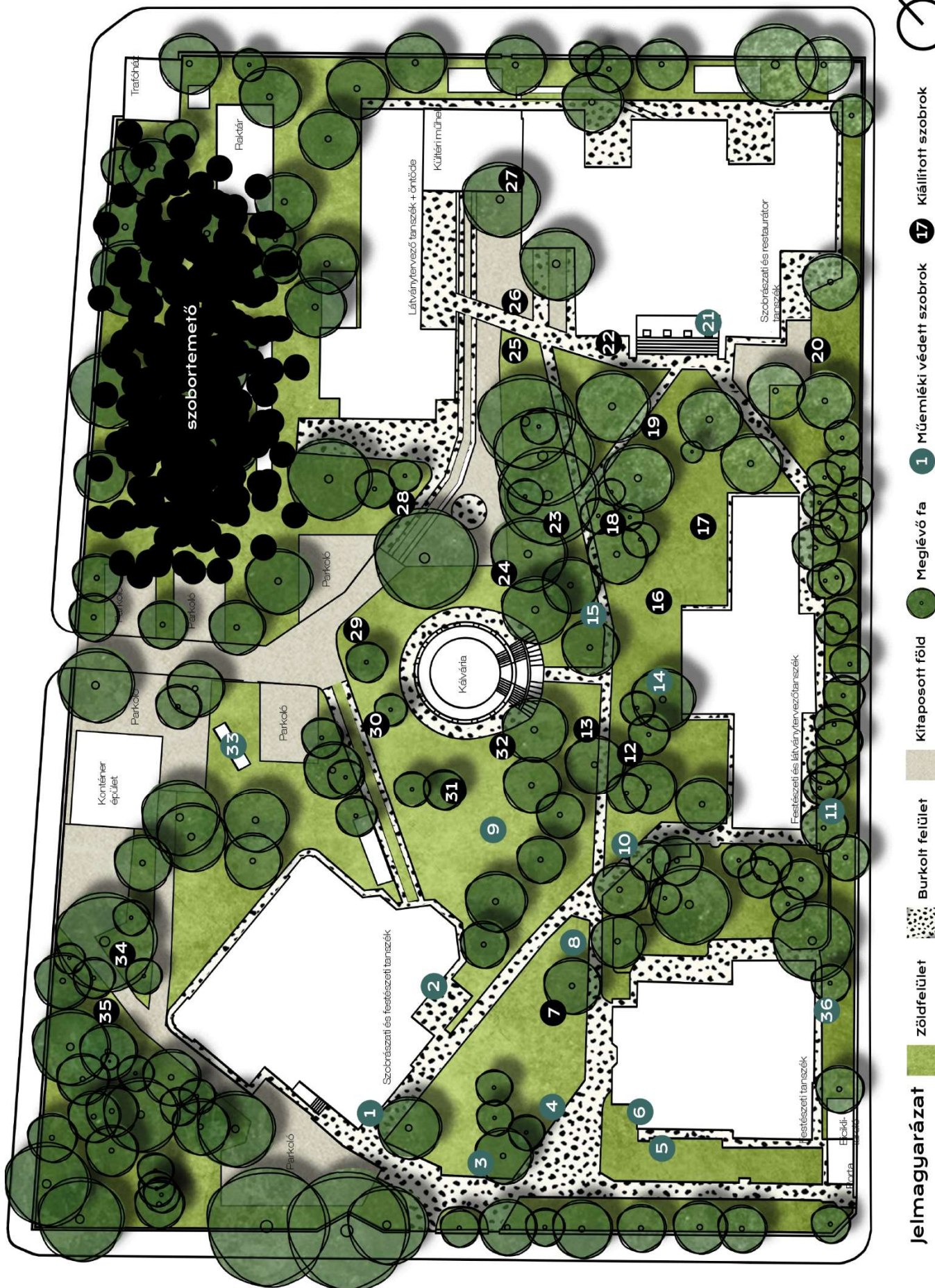

11. Nagykockakő

12. Beton tipegő

Forrás: saját fénykép

Forrás: saját ábra

1. Schönberg György pozsonyi síremlékének másolata

Forrás: saját fénykép

2. Bautzeni Mátyás emlékművének másolata

Forrás: saját fénykép

3. Sárkányölő Szent György szobrának másolata

Forrás: saját fénykép

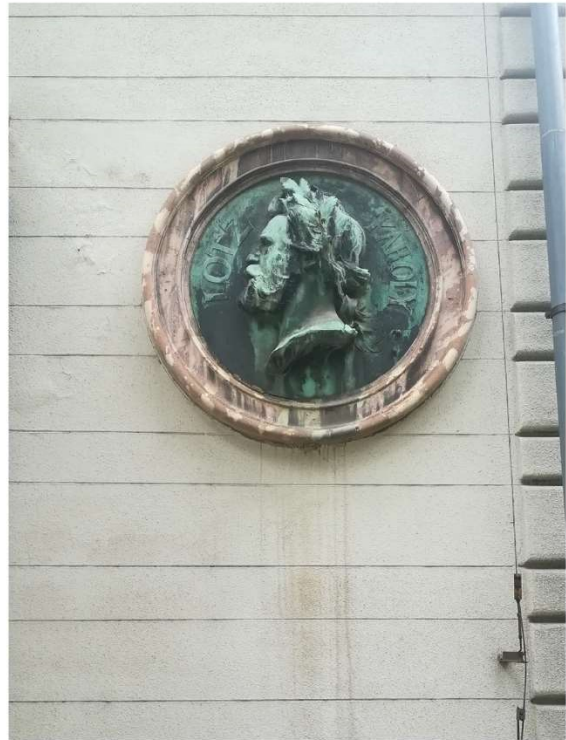
4. Székely Bertalan mellszobra

Forrás: saját fénykép

5. Stróbl Alajos mellszobra

Forrás: saját fénykép

6. Lotz Károly dombormű portréja

Forrás: saját fénykép

7. Absztrakt geometrikus szobor

Forrás: saját fénykép

8. A rőzsevívő lány - Somogyi József

Forrás: saját fénykép

9. A Kubikus - Somogyi József

Forrás: saját fénykép

10. Ülő Hermész szobra

Forrás: saját fénykép

11. Fedeles római szarkofág

Forrás: saját fénykép

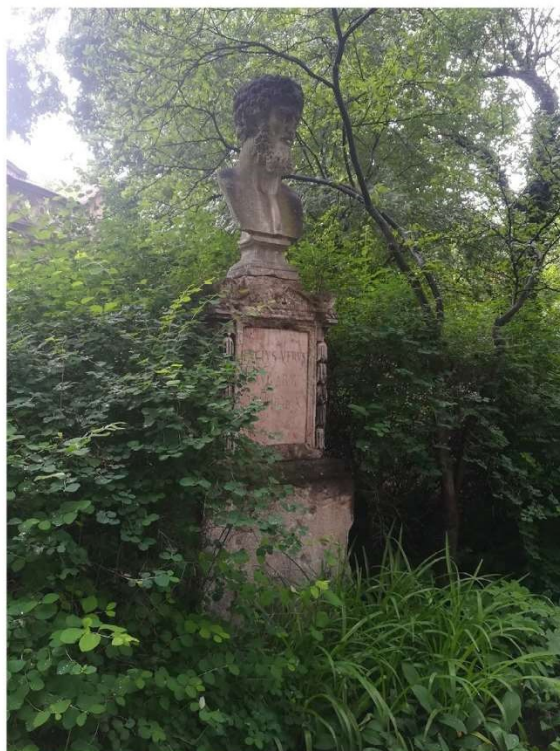
12. Kőlovas - Somogyi József

Forrás: saját fénykép

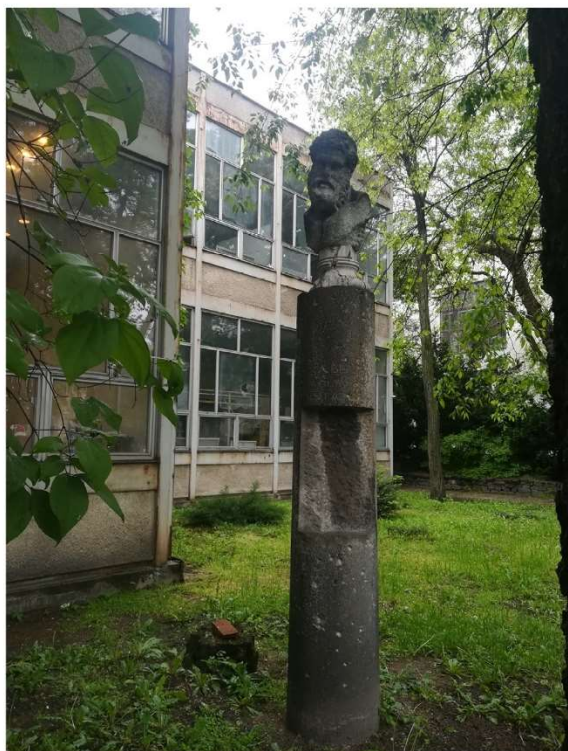
13. Absztrakt kő szobor -Józsa Pál

Forrás: saját fénykép

14. Lucius Verus büsztje

Forrás: saját fénykép

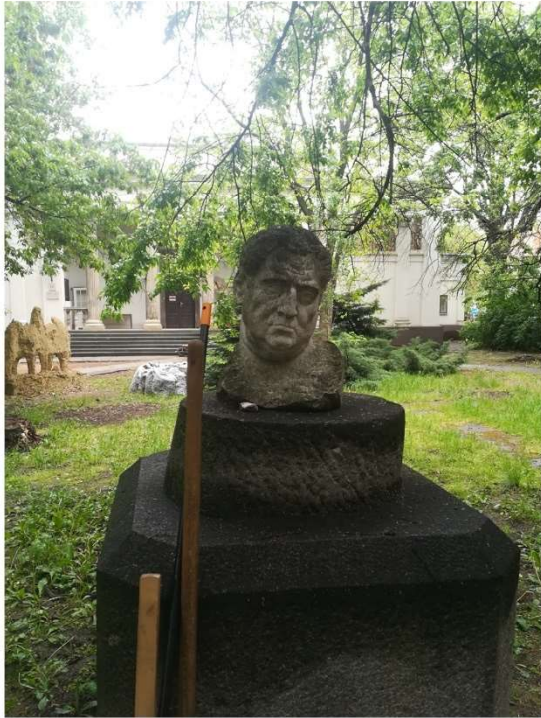
15. Héraklész büsztje római oszlopon

Forrás: saját fénykép

16. Külön kerék - Menasági Péter

Forrás: saját fénykép

17. Ismeretlen portré

Forrás: saját fénykép

18. Absztrakt geometrikus plasztika - Nagy Sándor Zoltán

Forrás: saját fénykép

19. Absztrakt agyag szobor - Kozma Anita

Forrás: saját fénykép

20. Mély alvás - Balázs József Tamás

Forrás: saját fénykép

21. Szent István szobrához modellként készített ló - Stróbl Alajos

Forrás: saját fénykép

22. Női akt torzó - Gaál Tamás

Forrás: saját fénykép

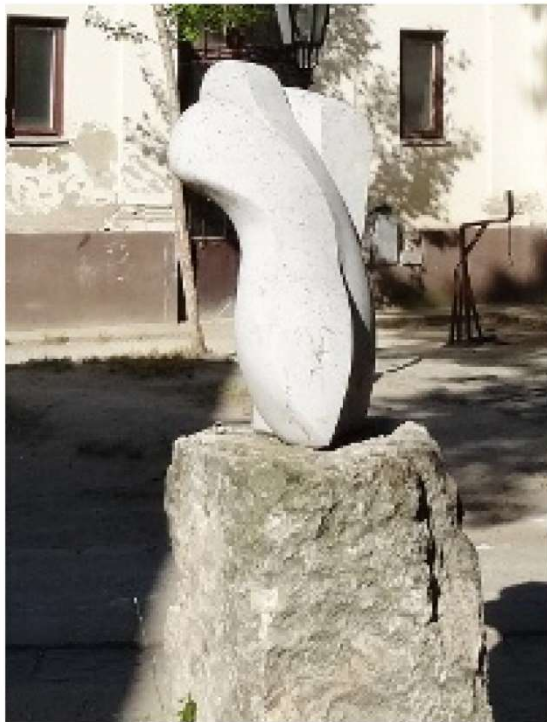
23. Bronz facsemete - Balogh Krisztián

Forrás: saját fénykép

24. Vasnád

Forrás: saját fénykép

25. Torzó - Kiss Dániel

Forrás: Köztérkép

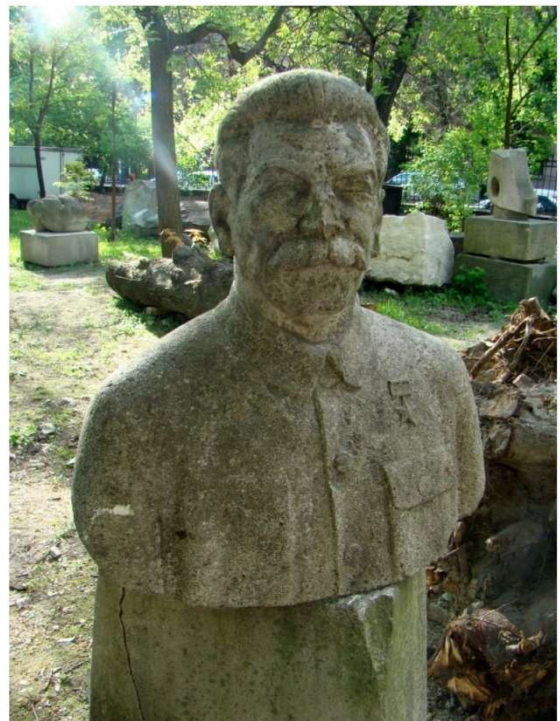
26. Kőspirál

Forrás: saját fénykép

27. Erzsébet Királyné szobra - Szécsi Antal

Forrás: saját fénykép

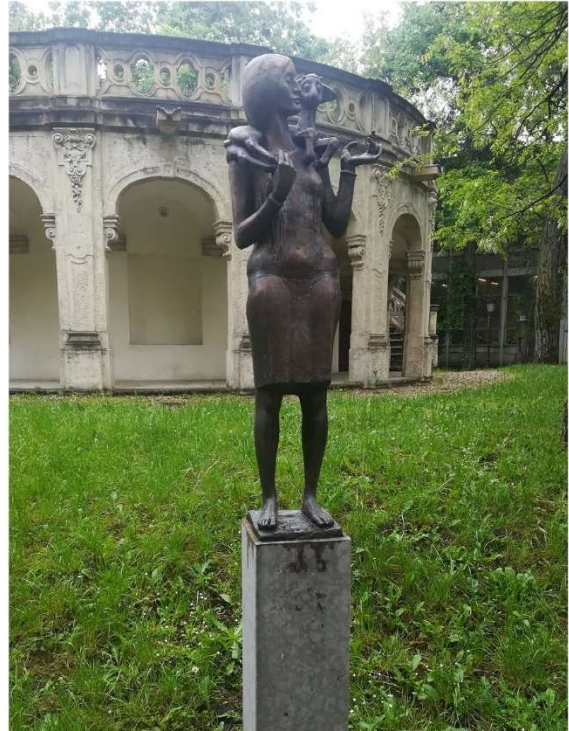

28. Sztálin-büszttje- Pátzay Pál

Forrás: Köztérkép

29. Az arány szelleme - Körösenyi Tamás
Forrás: saját fénykép

30. Bárányos - Kő Pál
Forrás: saját fénykép

31. Csigaház - Marész Máté
Forrás: Köztérkép

32. Kavics, acél, üreges
Forrás: saját fénykép

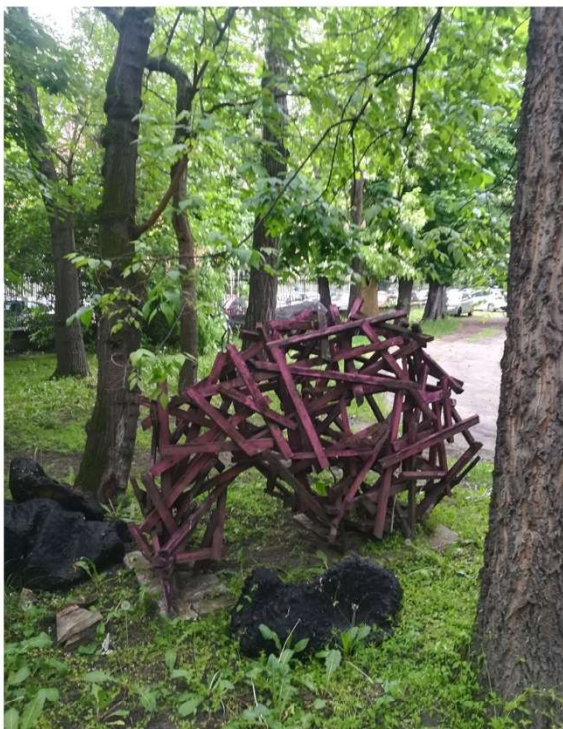
33. Mátyás (Nagyboldogasszony) templom eredeti kapuja

Forrás: saját fénykép

34. Fából ácsolt Bika váz - Szőke Gábor Miklós

Forrás: saját fénykép

35. Fa spirál - Mikus Áron

Forrás: saját fénykép

36. Hunyadi János gyulafehérvári síremlékének másolata

Forrás: Köztérkép

12.melléklet // Szentendre típusú pad

Forrás: MTI FOTOBANK

Forrás: FORTEPAN

Forrás: FORTEPAN

Forrás: FORTEPAN

Forrás: Saját fénykép

13.melléklet // Problémák a kertben

Forrás: Saját fénykép

14.melléklet // Kérdőív

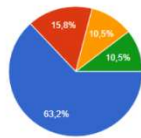
Az Epreskert kerthasználata

B I U G K

Diplomamunkámként az Epreskert rehabilitációját választottam. Ehhez kérem segítséged! A kérdőív kitöltésével segítesz, hogy egy minél jobb, izgalmasabb és élhetőbb Epreskert jöjjön létre. :)

Milyen gyakran jársz a kertben?

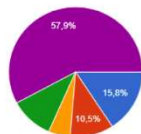
19 válasz

naponta
hetente
havonta
évente

Átlagosan mennyi időt töltesz egyszerre a kertben?

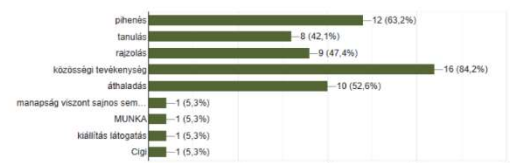
19 válasz

5-10 perc
10-20 perc
20-30 perc
30 perc - 1 óra
több mint 1 óra

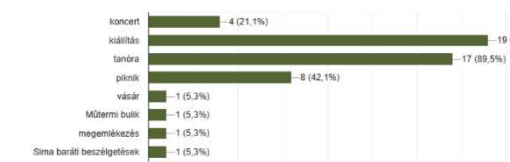
Mire használod a kertet?

19 válasz

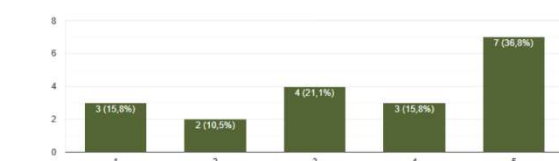
Milyen rendezvényeken voltál már a kertben?

19 válasz

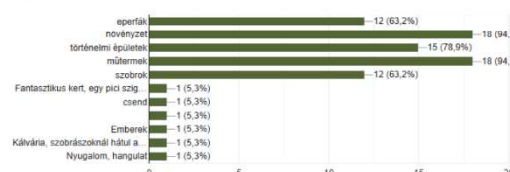
Mennyire kapcsolódik az oktatásod a kerthez? Tanulmányaid során sokat tartózkodsz kint?

19 válasz

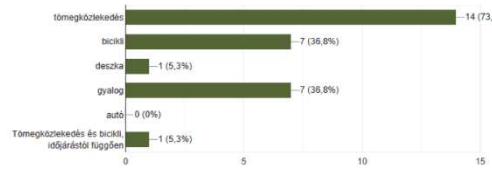
Mi a fő értéke a kertnek?

19 válasz

Mivel jársz az epreskertbe?

19 válasz

Melyik a kedvenc része a kertben? (miért)

18 válasz

a kálvária, fel lehet menni és korbenezni

A Kálvária mert el lehet rejtőzni a tetején.

Kálvária teteje (ott a legjobb cigizni)

A Kálvária galéria teteje

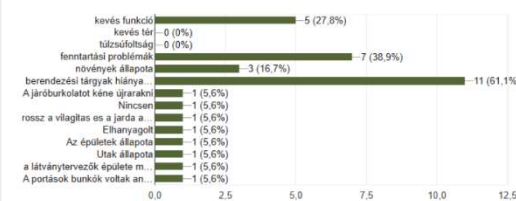
Kálvária, Kisbüdös

a Kálvária azért mert szeretek róla rálátni a kertre, belátni a dolgokat minden irányba, de igazából bárhol jó lecsücsenni

A Kálvária és a Kisbüdös

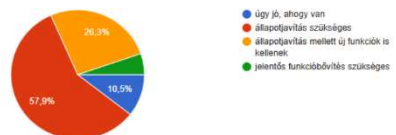
Mik a legfőbb problémák a kertben?

18 válasz

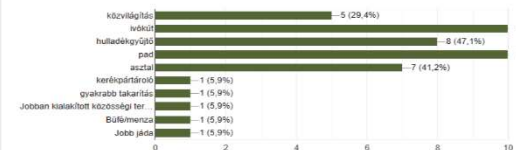
Mit gondolsz az Epreskert megújításáról?

19 válasz

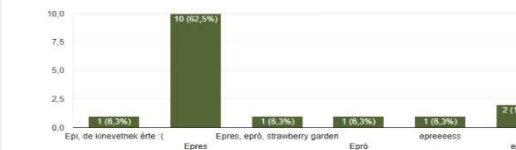
Milyen infrastrukturális elemeket hiányolsz a kertből?

17 válasz

Van valamilyen beceneve/ rövidítése az Epreskertnek ahogy általában hívod / hvjátok?

16 válasz

15.melléklet // Nemzetközi kertek

Zagreb

Forrás: LiceGragaHR

Prága

Forrás: AVU

Berlin

Forrás: UDK Berlin

Porto

Forrás: FBAUP

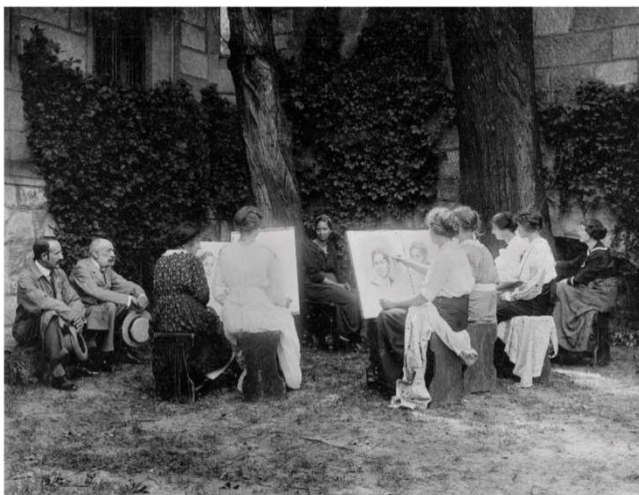
16.melléklet // Munka a kertben

Festő diákok az Epreskertben Forrás: MKE Levéltár

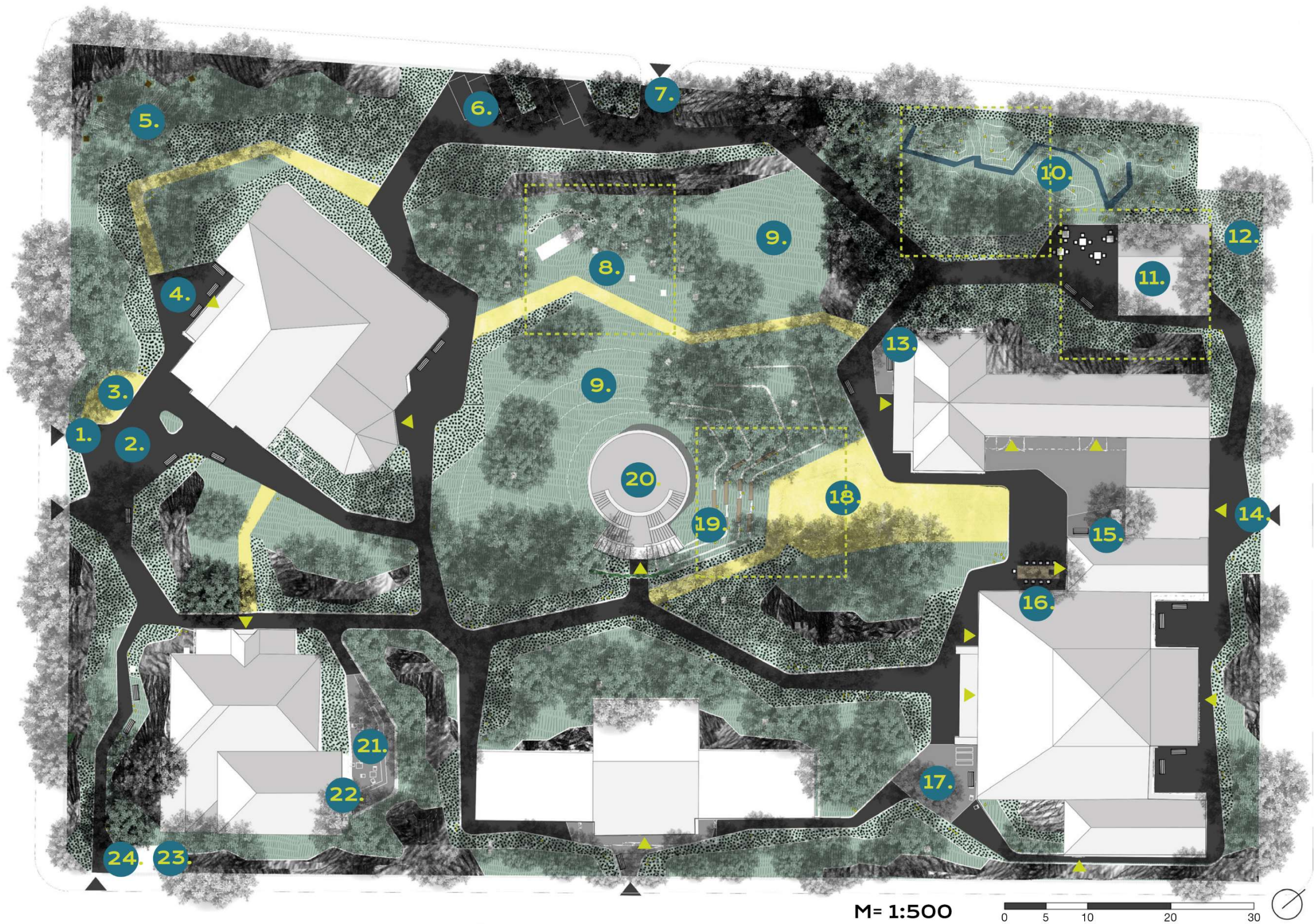
Freskó festés az Epreskertben 1960-as évek Forrás: MKE

Oktatás ideiglenes helyszínen a világháború alatt, 1915 Forrás: MKE Levéltár

Stróbl Alajos a kültéri műtermében, 1912
Forrás: MKE Levéltár

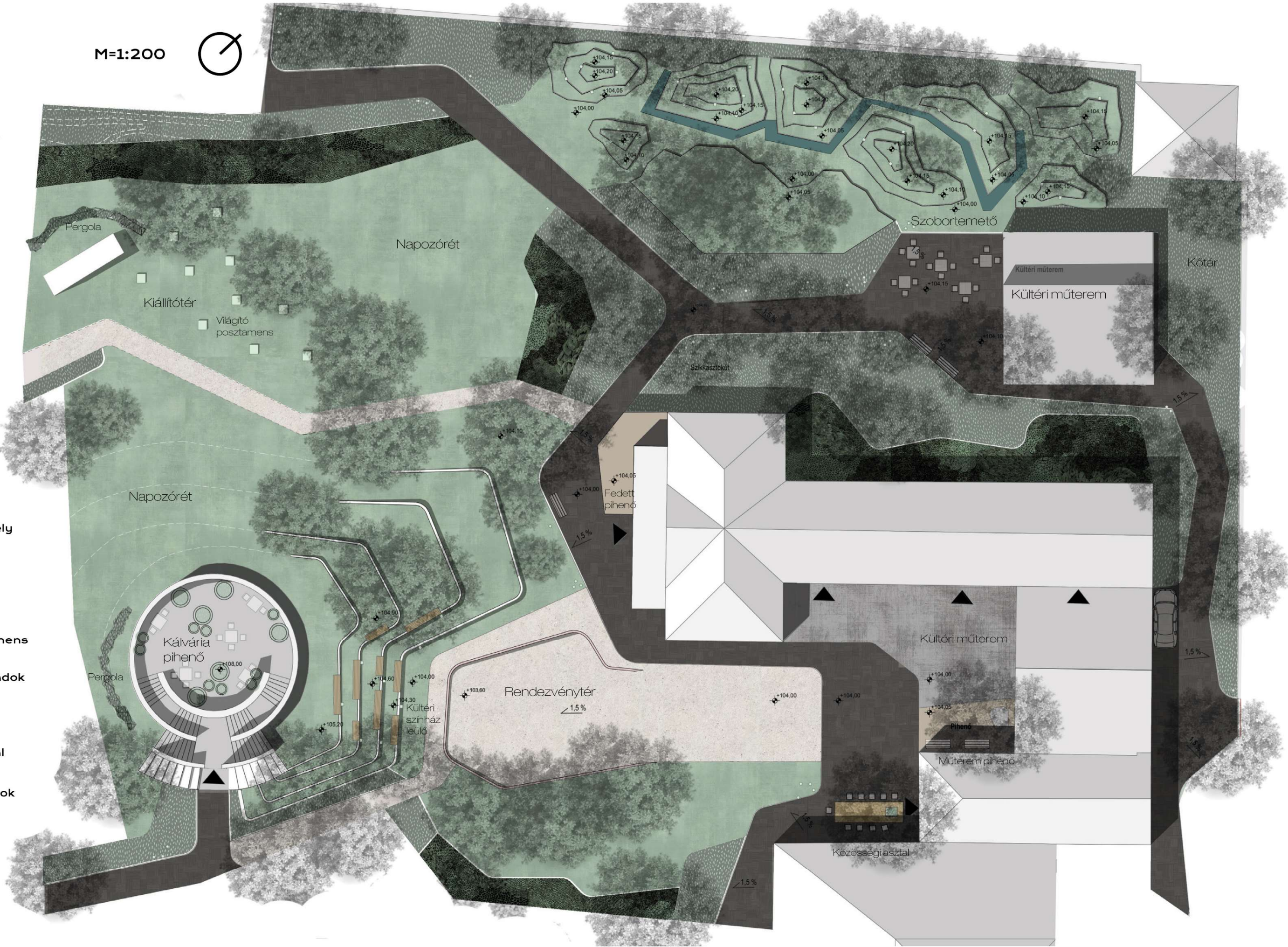

Jelmagyarázat

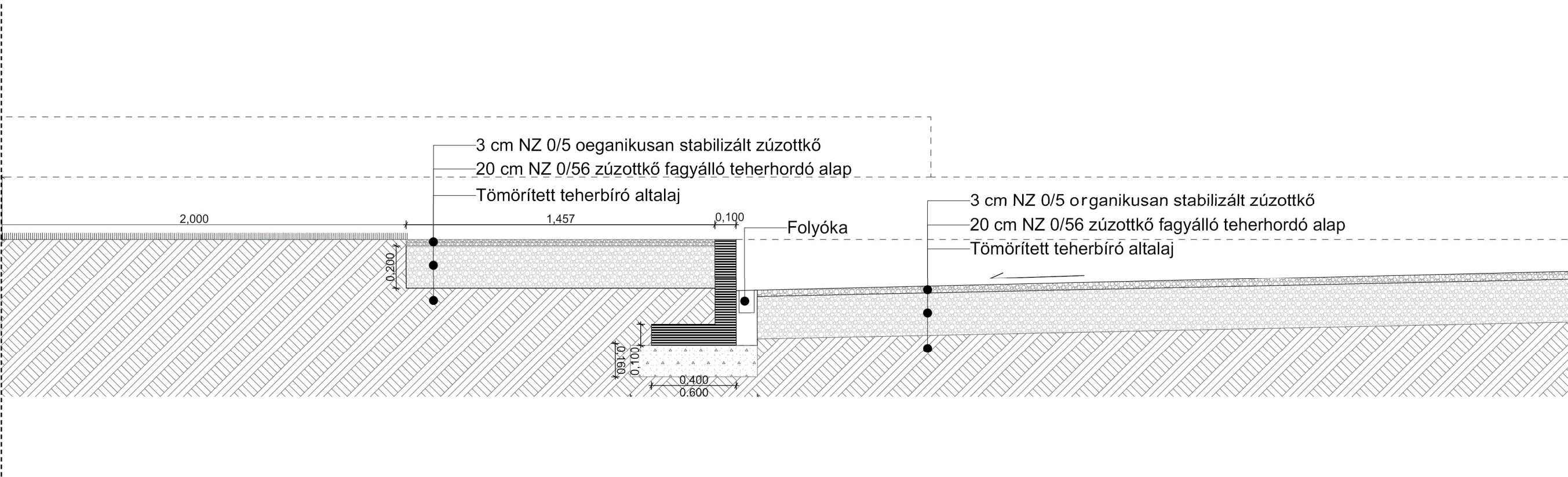
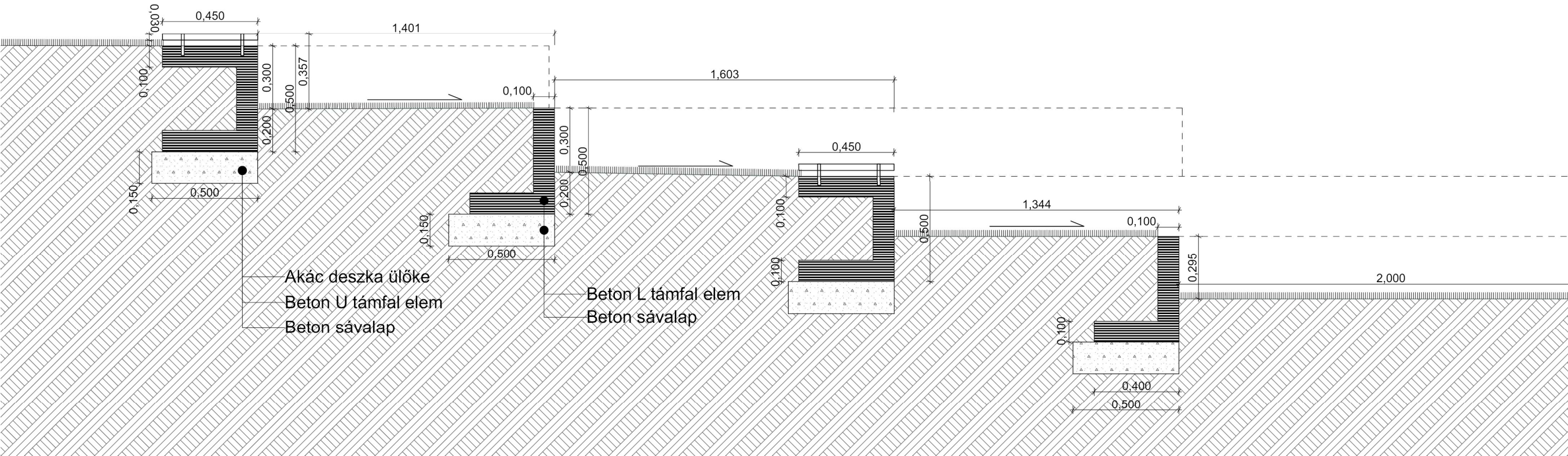
	Klinker téglá burkolat		1. Bejárat		7. Autós bejárat		13. Fedett pihenő		19. Lépcsőzetes leülő
	Stabilizált szőrt burkolat		2. Díszes fogadótér		8. Kültéri kiállítótér		14. Időszakos autós bejárat		20. Kálvária terasz pihenő
	Gyep		3. Kerékpártároló		9. Napozórét		15. Kültéri műterem pihenő		21. Lotz pihenő
	Évelő ágyás		4. Benczúr pihenő		10. Szobortemető		16. Közösségi asztal		22. Freskó fal
	Cserje		5. Erdei pihenő		11. Kültéri fedett műterem		17. Stróbl pihenő + hinta		23. Fedett kerékpártároló
	Meglévő fa		6. Parkoló		12. Kőtár		18. Rendezvénytér		24. Éjszakai porta

Jelmagyarázat

- Stabilizált szőrt burkolat
- Öntött beton burkolat
- Klinker tégl burkolat
- Gyep
- Évelő ágyás
- Cserje
- Fa
- Vízmedence
- L támfal
- Törmelék szegély
- Fa pad
- Pergola
- Világító posztamens
- Mobil asztal + padok
- Dalányi padok
- Közösségi asztal
- Fa lámpaoszlopok

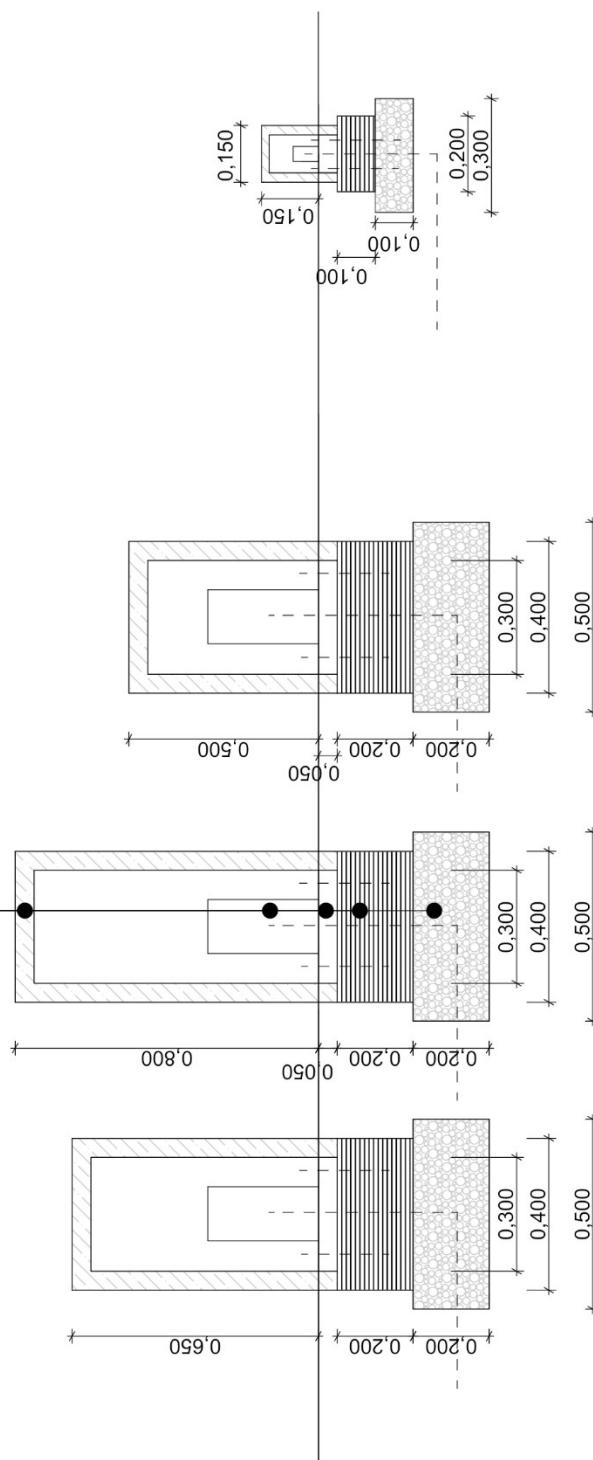

19.melléklet // Gyepes szabadtéri színpad lelátó részletrajz M= 1:20

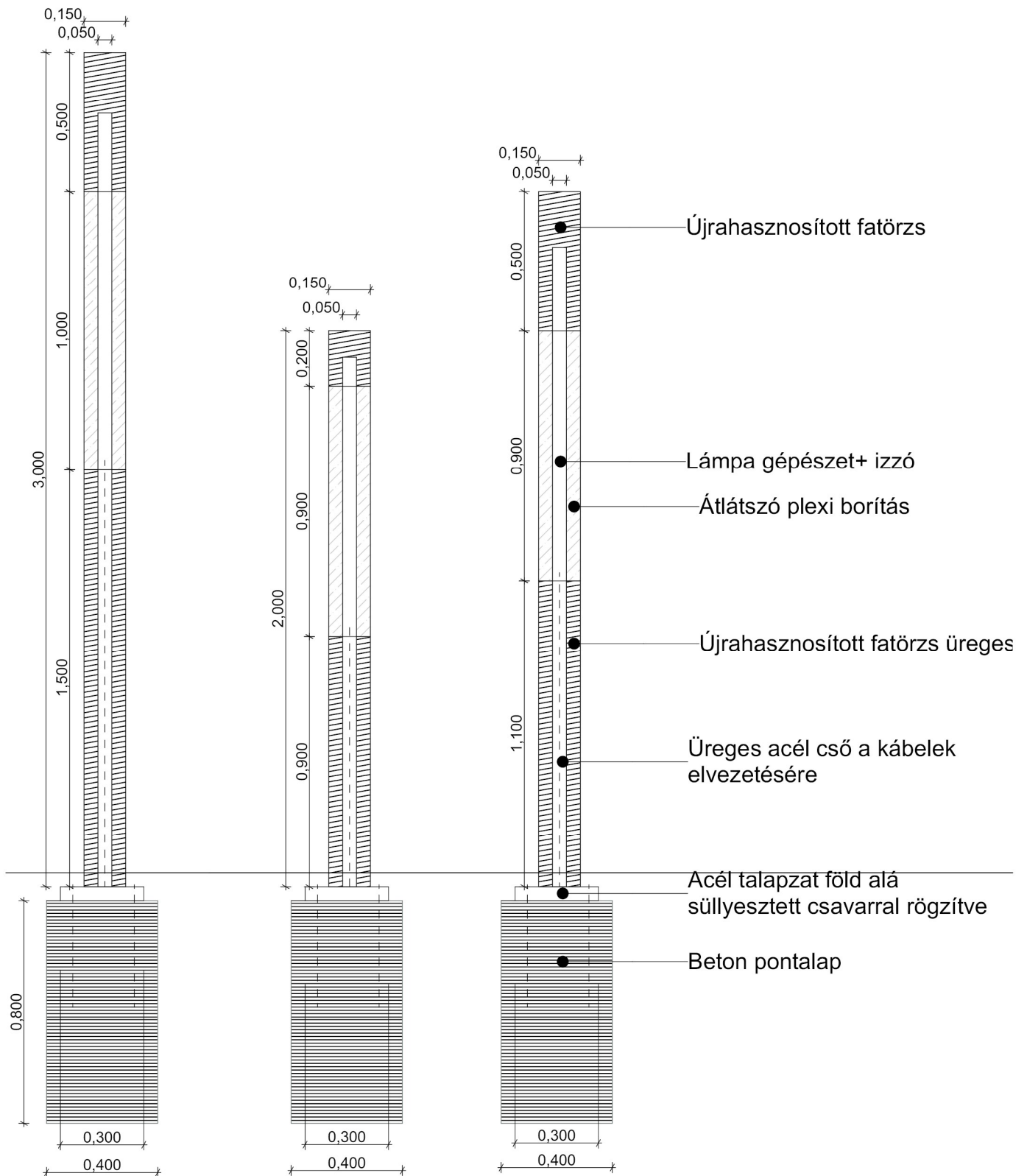

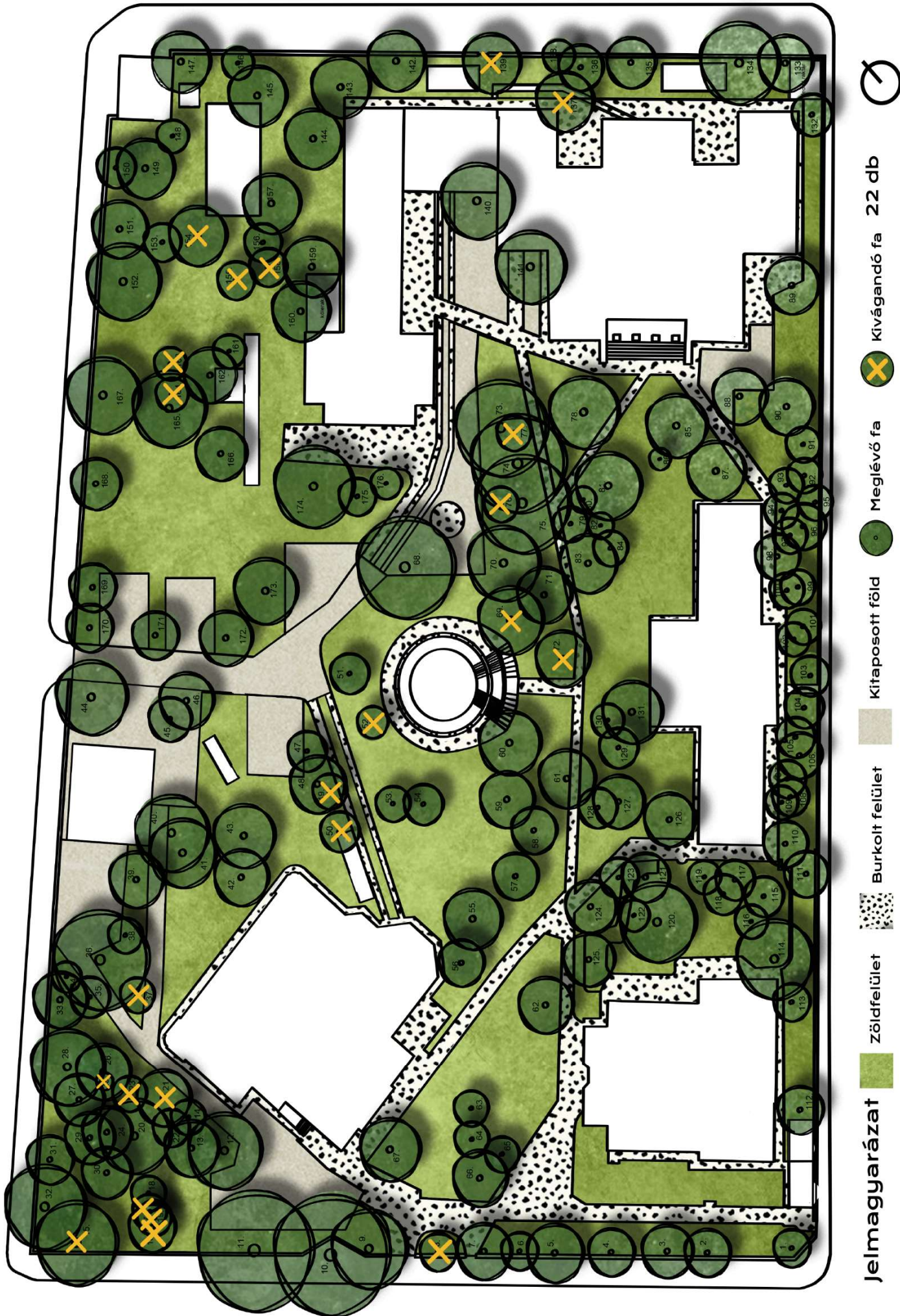
20.melléklet // Világító posztamens részletrajz M=1:20

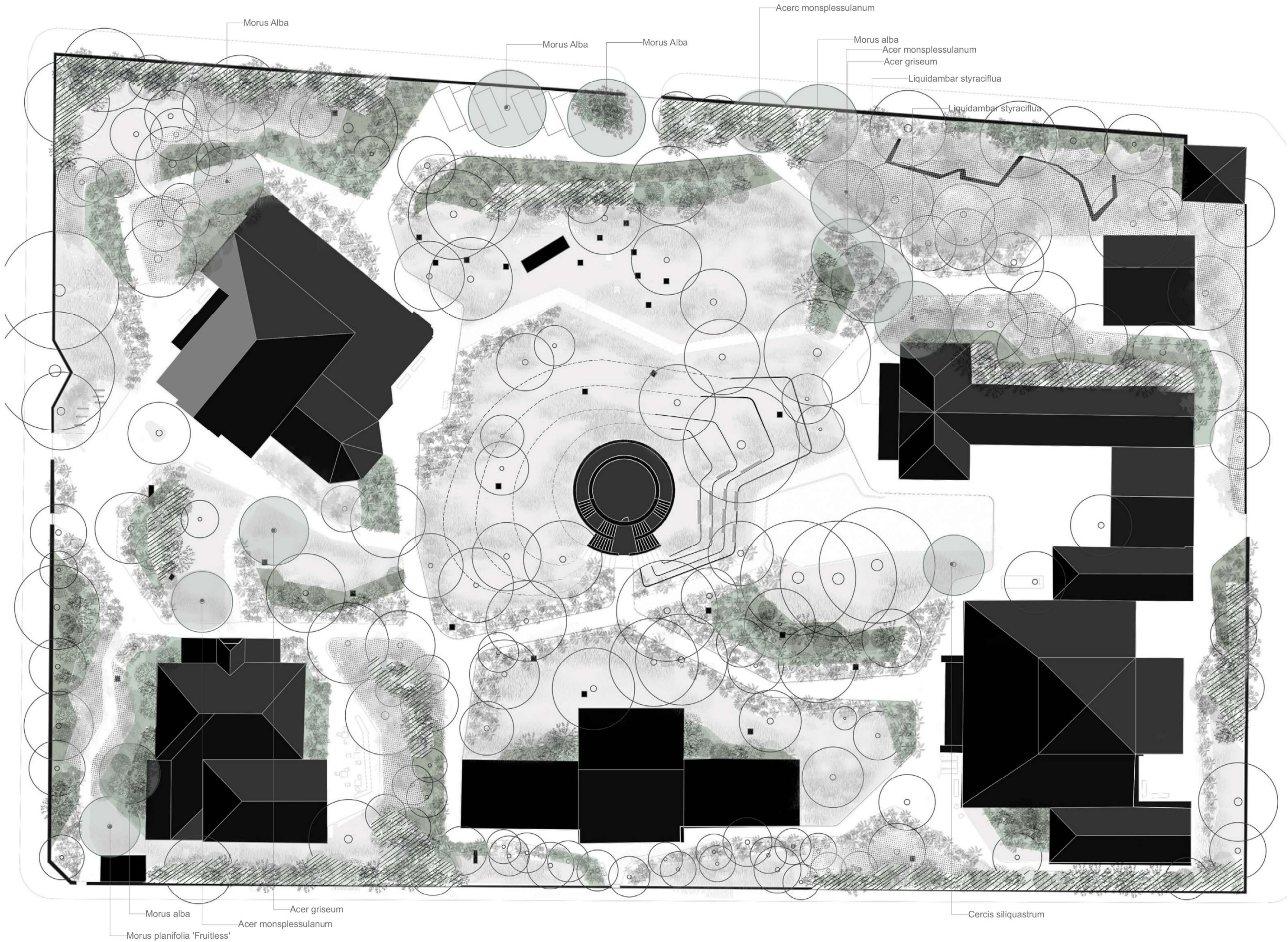
- Átlasztó plexi borítás, oldalanként ragasztva
- Lámpa gépészet + izzó
- Acél talpazat sülyesztett csavarral rögzítve
- 20 cm beton pontalap
- 20 cm NZ 0/56 zúzottkő fagyálló teherhordó alap

21.melléklet // Lámpaoszlop részletrajz M=1:20

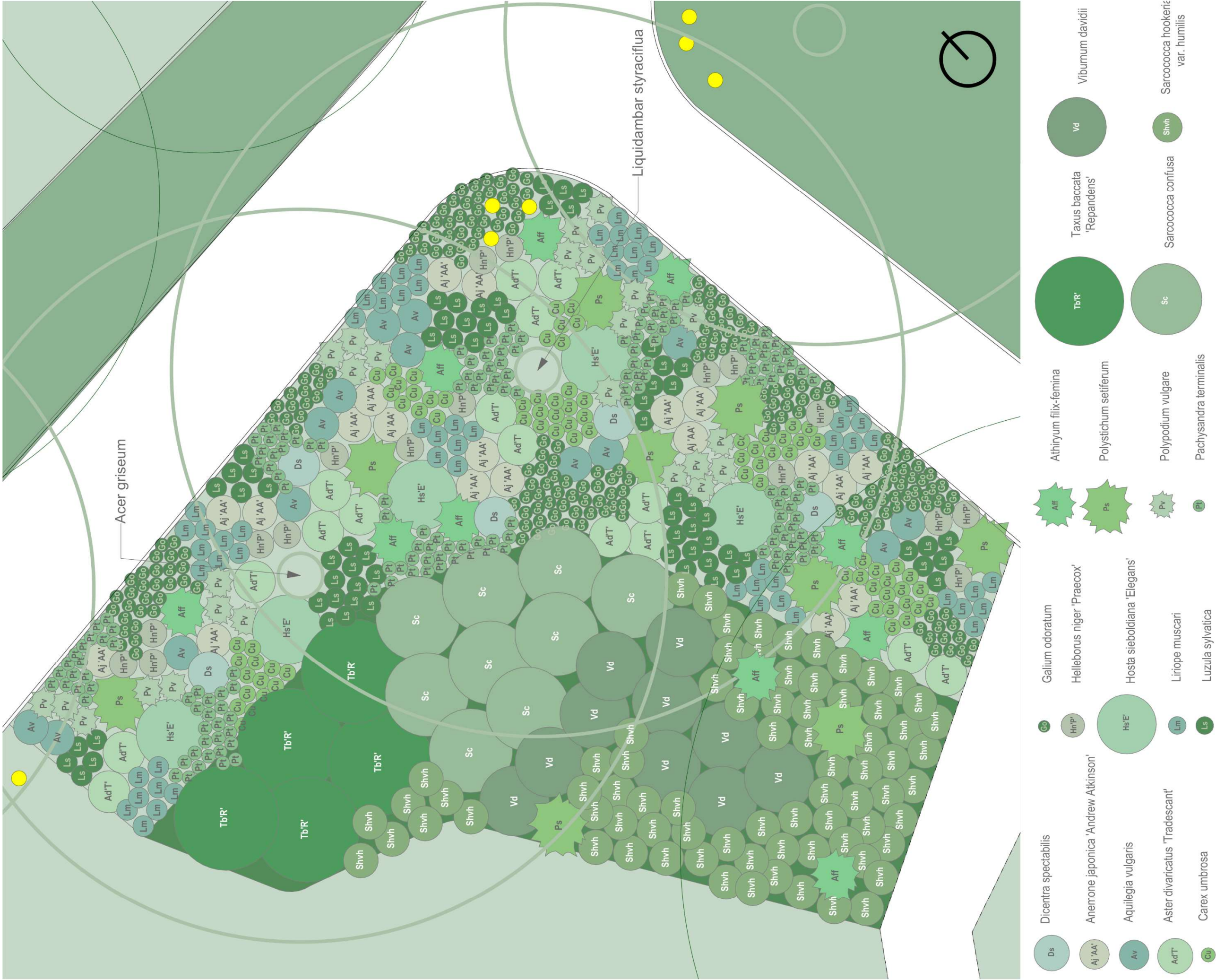
Jelmagyarázat

- Magas takaró cserje
- Közepes cserje
- Alacsony cserje
- Vegyes élőóagyás
- Árnyéki gyeppótló
- Gyep

23. melléklet // Növénykiültetési koncepció táblázat

Epreskert növénykiültetés

latin név	magyar név	méret		db/m2	virágzási idő	örökzöld	fényigény		
Fák		magasság	szélesség		I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII.		nap	félárnyék	árnyék
1 Morus planifolia 'Fruitless'	platánlevelű eperfa	5-6 m	6-8 m				x		
2 Morus alba	fehér eperfa	10-15 m	8-10 m				x	x	
3 Cercis siliquastrum	közönséges júdásfa	6-10 m	6-8 m				x		
4 Acer griseum	szürke juhar	20-25 m	12-14 m				x		
5 Acer monspessulanum	francia juhar	10 m	8-10 m				x	x	
6 Liquidambar styraciflua	amerikai ámbrafa	15-20 m	15 m				x	x	
Cserjék									
Alacsony cserjék									
7 Hypericum calycinum	örökzöld orbáncfű	30-40 cm	30-40 cm	5-6 db			x	x	
8 Taxus baccata 'repandens'	terülő tiszafa	40-60 cm	150-200 cm	1 db			x	x	
9 Rhus aromatica 'Grow low'	kanadai szömörce	40-60 cm	100-150 cm	3-4 db			x	x	
10 Sarcococca hookeriana var. Humilis	törpe boggyóspuszpáng	35-40 cm	50 cm	5-6 db				x	x
11 Deutzia gracilis	karcsú gyöngyvirágcserje	50-70 cm	50 cm	3 db			x	x	
12 Ruscus aculeatus	szürös csodabogyó	20-80 cm	80 cm	3 db				x	x
13 Viburnum davidii	törpe banglita	50-80 cm	70-100 cm	3-4 db			x	x	
Közepes cserjék									
14 Calliarpia bodinieri 'Profusion'	kínai lilabogyó	150-200 cm	100-150 cm	1-2 db			x		
15 Sarcococca confusa	boggyóspuszpáng	50-150 cm	100-200 cm	1-2 db				x	
16 Daphne mezereum	farkasborostyán	20-100 cm	50-100 cm	2-4 db				x	
17 Hypericum 'Hidcote'	orbáncfű	80-150 cm	40-70 cm	5 db			x	x	
18 Skimmia japonica	japán dértbabér	150 cm	100 cm	1-2 db				x	x
19 Berberis verruculosa	szemölcsös borbolya	90-180 cm	90-120 cm					x	
Magas cserjék									
20 Hamamelis intermedia 'Aphrodite'	varázsmogyoró	180-300 cm	200-400 cm	1 db			x		
21 Lonicera xylosteum	ükörkelonc	200-300 cm	200-300 cm	3 db			x	x	x
22 Staphylea pinnata	mogyorós hólyagfa	200-500 cm	200-300 cm				x	x	x
23 Cornus sanguinea	veresgyűrű som	200-300 cm	200 cm					x	x
24 Hydrangea quercifolia 'Snowflake'	tölgylevelű hortenzia	200-250 cm	80-100 cm						x
Kúszó cserjék									
25 Hedera helix	közönséges borostyán	9-10 m	200 cm	3-4 db			x	x	x
26 Parthenocissus quinquefolia	kacsos vadszőlő	9-10 m	200 cm	1-3 db			x		
Évelők									
27 Anemone y hybrida 'Andrea Atkinson'	szellőrózsa	90-110 cm	40-50 cm	fehér				x	
28 Anemone japonica 'Honorable Jobert'	szellőrózsa	80-100 cm	40-50 cm	4-6 db			x	x	
29 Aquilegia vulgaris	kerti harangláb	30-70 cm	40-80 cm	8-10 db				x	
30 Aster divaricatus 'Tradescant'	fehér őszirózsa	40-60 cm	50-80 cm	3-6 db				x	x
31 Carex umbrosa	ármányi sás	10-20 cm	20-25 cm	15-17 db				x	x
32 Galium odoratum	szagos müge	10-30 cm	20-30 cm	15-17 db					x
33 Geranium phaeum	fodros gólyacsr	50-70 cm	15-20 cm	6-10 db					x
34 Helleborus niger 'Praecox'	fekete hűnyor	15-25 cm	30-40 cm	5-10 db					x
35 Hosta plantaginea 'Honeybells'	ármánykiliom	50-90 cm	80-90 cm	1-2 db					x
36 Hosta sieboldiana 'Elegans'	ármánykiliom	50-70 cm	80-100 cm	1 db					x
37 Liriope muscari	gyöngyikés gyepliliom	30-40 cm	20-30 cm	8-10 db				x	x
38 Luzula sylvatica	erdői perjeszittyó	20-60 cm	25-30 cm	5 db				x	x
39 Pulmonaria officinalis	pettyegedett tüdőfű	10-40 cm	25-30 cm	12-15 db				x	x
40 Thalictrum rochebruneanum 'Elin'	borkóró	150-250 cm	100-150 cm	1 db				x	x
41 Dicentra spectabilis	nagy szírvirág	60-80 cm	50-70 cm	2-3 db				x	
42 Pachysandra terminalis	japán kővére	20-30 cm	20-30 cm	8 db				x	x
Talajtakarók									
43 Vinca minor 'Alba'	fehér kis meténg	10-30 cm	30-50 cm	8 db			x	x	x
44 Ajuga reptans 'Jungle beauty'	indás infú	10-15 cm	20-25 cm	15-17 db				x	x
45 Asarum europaeum	kereklevelű kapotnyak	3-15 cm	20-25 cm						x
Páfrányok									
46 Adiantum pedatum	vénuszfodorka	40-50 cm	40-50 cm	8-10 db			x	x	
47 Athyrium filix-femina	hölgy páfrány	50-90 cm	60-80 cm	4-6 db				x	x
48 Dryopteris filix-mas	erdői pajszika	50-90 cm	60-80 cm	1-3 db				x	x
49 Matteuccia struthiopteris	struccpáfrány	80-120 cm	80-100 cm	1-2 db				x	x
50 Polypodium vulgare	közönséges édesgyökérű páfr	30-40 cm	20-30 cm	5 db				x	x
51 Polystichum setiferum	díszes vese páfrány	60-80 cm	60-80 cm	1-3 db				x	x
Dézsás növények									
52 Aucuba japonica 'Variegata'	tarkalevelű babérsom	100-200 cm	100-150 cm				x	x	
53 Callistemon citinus	Citromillatú kefévirág	100-300 cm	100-150 cm				x		
54 Solanum jasminoides	csüngő jázmin	400-600 cm	50-100 cm				x	x	
55 Clematis jackmanii	kerti iszalag	250 cm	50-100 cm				x	x	
56 Acca sellowiana	mirtuszdió	150-200 cm	100-200 cm				x		
57 Arbutus unedo	nyugati szamócafa	300-400 cm	300-400 cm				x		
58 Potentilla fruticosa 'Snowflake'	cserjés pimpó	80-100 cm	50-100 cm				x	x	
59 Passiflora caerulea	kék gólgótvirág	180-250 cm	50-100 cm				x	x	
60 Ipomoea purpurea	kerti hajnalika	250 cm	100 cm				x	x	
61 Cuphea hyssopifolia	japánmirtusz	50-60 cm	60-80 cm				x	x	
Hagymások									
62 Crocus vernus	kerti sáfrány	10-15 m	10 cm				x		
63 Muscari armeniacum	örmény gyöngyike	15-20 cm	15 cm				x	x	
64 Narcissus pseudonarcissus	sárga nárcisz	20-30 cm	20 cm				x		

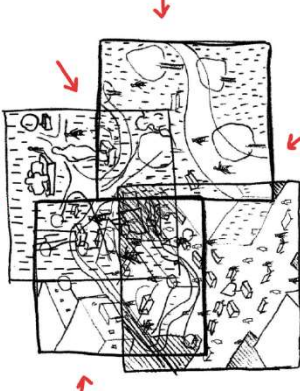
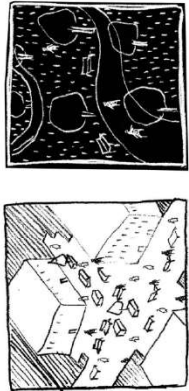
ELHELYEZKEDÉS

Az Epereskert Budapest VI. kerületében található, az Andrássy út és a Városliget vonzáskörzetében. A Szondi, Lendvay, Bajza és Munkácsy Mihály utcák határolják.

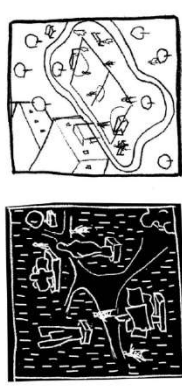

KINEK A MIJE?

Egy igen egyedül helyezett és különleges helyről van szó ugyanis a kert jelenleg a VI. kerületi önkormányzat tulajdonában áll, így lehetne egy közpark is, ám a Magyar Képzőművészeti Egyetem használja, így válik egyetemi campus-sá, vagy iskolakertté, de a művészeti jelenléte miatt akár szoborparknak is mondhatnánk. Ezek ötvözték az Epereskert: egy kicsit mind-egyik és egyik se igazán, így teljesen egyedi, nem vonatkoztatható rá semmilyen törvény-szerűség, ebben rejlik bája, ettől lesz egy különálló egyedi zöld sziget.

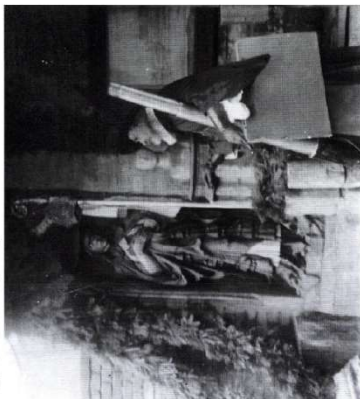
E P R E S K E R T

kicsit iskolakert

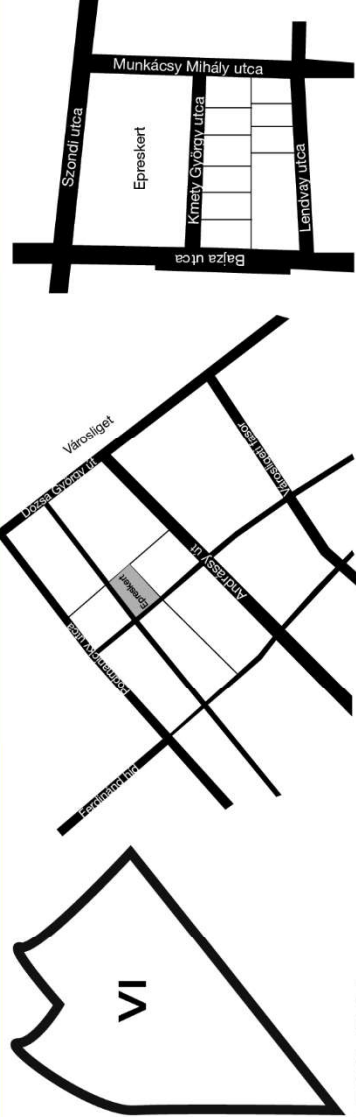
kicsit közpark

Sztróbl Alajos asztrológus jelhezben a Hunyadi Kápolna előtt (1910)

forrás: Szatmári Cecília, „Sztróbl Alajos a romantika utolsó lovagja” BényiKecskés Sztróbl Alajosné Kratochvíl Ágnes

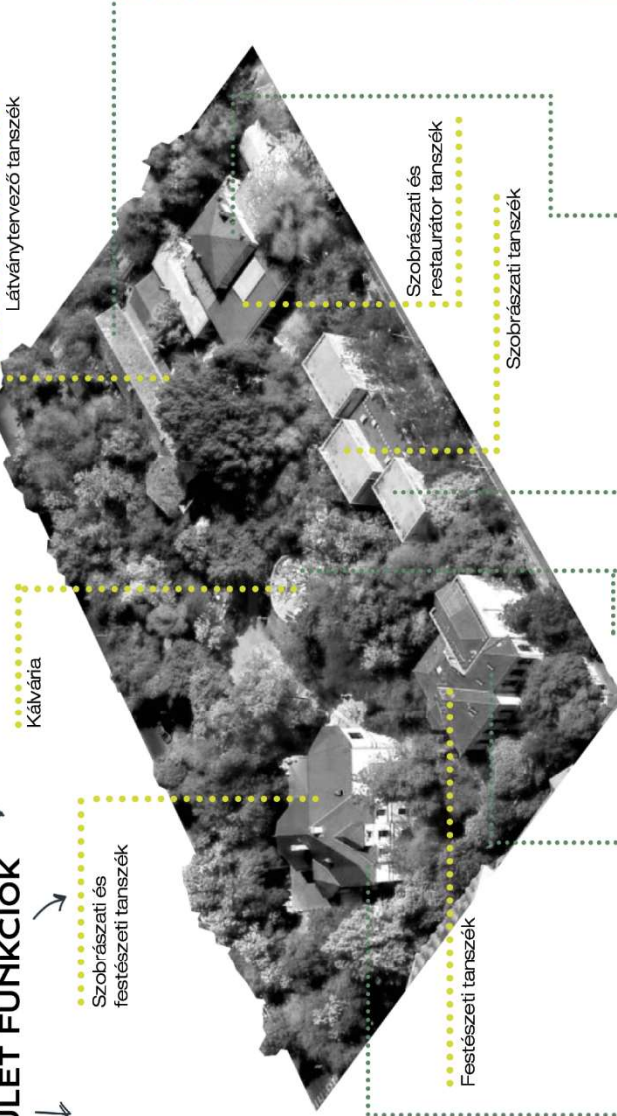
„A kert egyszerre volt a munka, az oktatás és a nagyközönség számára rendezett látványosságok színtere”

JELENLÉGI ÉPÜLET FUNKCIÓK

Szobrászati és festészeti tanszék

Látványtervező tanszék

Festészeti tanszék

Szobrászati tanszék

Szobrászati és restaurátor tanszék

Benczúr műteremház

Lotz műteremház

Kálvária

Domanovszky műteremház

Sztróbl műteremház

V. műteremház

A KERT TÖRTÉNETE

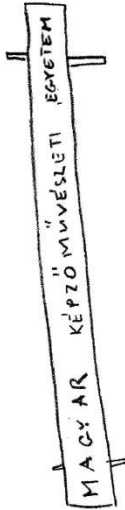
A kert létrejöttét megegyezik a területen történő művészeti képzés megkezdésével. A területet úgy jelölték ki, hogy az épületek pavilonos rendszerben legyenek, így az épületek az akadémia tulajdona legyen, a közte levő zöldfelület pedig a köz számára megnyitott tér. Így 1884 és 1892 között felépült három műteremház, mind neoklasszicista stílusban de eltérő tervezők által. Az első a Benczúr Gyula vezette festő mesteriskola műteremház, a második Sztróbl Alajos szobrász mesteriskolája, a harmadik pedig a Lotz Károly festőművész mesteriskolája. A mesteriskolákat a későbbiekben beolvastították a Magyar Képzőművészeti Főiskolába, így az oktatás tovább zajlott a területen. Az 1890-es években került a területre a Kálvária épülete is Sztróbl Alajos jóvoltából, aki a Kálvária téren lebontandónak ítélt épületet megmentette az örök pusztulástól. Ez az épület a magyarországi

sztréta a kertben. Ennek köszönhetően került a kertbe a már említett Kálvária, illetve a Mátyás templom déli kapuja is. Például vette el a buda kerteket, a szobrokat úgy helyezte el a buja növényzet között hogy azok mosására, sétára késztesse. Létrehozott egy műromot, melyet Hunyadi Mátyásnak szentelt, telt tele a Mátyással kapcsolatos másolatokkal, szobrokkal. Kertjében hatalmas arany szőlőket isült, melyben, aranyhalak úsztak, de rájuk kívül voltak pavák, öze a kertben, egyes legendák még oroszlánt is említenek. Növényzetben is igen gazdag volt a kert, a műromokra külső növényeket futtatott, sétányán szőlőlugast hozott létre, rozsokrok, díszes virágok voltak látnak a területet. A kertre színházként és játszóterként tekintett, különféle jelmezes mulatságokat, bohém eseményeket tartott diákjaival, művészétársaival. Kertjére igen sokan többször járt itt.

Az évek során a kert teljesen átalakult, de Sztróbl hagyatékának egyes darabjai ma napig díszítik a kertet, ezzel inspirálva a jövő művészeit.

külföldi másolatokat, saját műveket szőrt

Tehát a kert sokat megélt, virágkora mégis a kezdetekkor volt, ez pedig nem másnak köszönhető mint Sztróbl Alajosnak. Sztróbl teljesen magának tekintette a kertet. Egy romantikus lelkű művész volt, rajongott a történelemért, szinte benne élt. Ennek megfelelően kertjét is így alakította ki. Szoborgyűjteményt hozott létre, melyben különféle másolatokat, saját műveket szőrt

„egy rejtélyes, látszólag időn és téren kívüli világ” mű emlékekkel, szobrokkal telezsúfolt kert”

SWOT ANALÍZIS

ERŐSSÉGEK

Műemléki épületek

Korábbi művészeti jelenléte

Anyuék nagas börtorisága

Aktív használat

Öreg állomány

Parkolás

Zsúfofahág

LEHETŐSÉGEK

Rendezvényter

Phenés

Nyitás

Oktatási bevonása

Felaprózódás

Tűhasználat

Invaszív növényzet

Parkolás

A Kálvária-melleti phénész téri épület. // Forrás: saját fotó

A kertben jelenleg is intenzíven folyik a művészeti oktatás. Ennek nyomai a kert egész területén láthatók. A kertben mindenhol megtalálhatók a szobrok, öklurajlak szinte az egész terület. Három kategóriába osztottam a szobrokat: 1. műemléki védett szobrok, 2. kiállított szobrok, 3. a szobor-temető szobrait.

Ezen felül nagy százalékát a kertnek a parkoló autók teszik ki, amelyek szinte mindent, bármely üres területen megtalálhatók. A kert hátsó felén a munkához kapcsolódó területek találhatók. A kert közepén a Kálvária mellett egy nagyobb kikapcsolt rész található, amelyet időszakosan rendezvény-teremnek használnak. A kert jelenlegi állapota igen leromlott, túlszaporított hangulatot kelt. Ez köszönhető a túl sok különböző burkolat-

A Kálvária-melleti phénész téri épület. // Forrás: saját fotó

nak, azok állapotának is. Mivel az épületek pavilonos rendszerben helyezkednek el, így homlokzataik is több különböző irányba néznek, bejárataik is különbözők, ez indokolja az utak, burkolatok kuszaságát. A kertben jelenleg a fák dominálnak, erősen árnyas részek jönnek létre melyek alatt kevesebb a mikroklíma. Ennek köszönhetően viszont az aljnövényzet csekély, leginkább a bejárathal látszik valamiféle törekvés díszesrejelé iránt. A kert állapota ellenére időszakosan intenzíven is használják, különböző eseményeknek ad helyet, például koncertek, kiállítások, workshopok.

A Kálvária-melleti phénész téri épület. // Forrás: saját fotó

A kert legfőbb használati a diákok akik nap mint nap ide járnak. Készítettem velük egy online kérdőívet, amiben a kerttel való kapcsolatról kérdeztem őket. A válaszokból kiderült, hogy a diákok alapvetően szeretik a kert struktúráját, elrendezését, inkább fenntartásbeli problémákat említenek, illetve kiemelték, hogy a phénész téri, székek asztalok hiánya is. Kiderült belőle, hogy sokak kedvenc helye a kertben a Kálvária teteje, amely külön kiállított funkcionális. A kertben többet használták az oktatás helyszínként, jelenleg az állapota miatt ez nem lehetséges.

Szobor-temető és egykori műhely. // Forrás: saját fotó

JELENLEGI FUNKCIÓK

- Parkoló
- Szobor-temető
- Rendezvényter
- Munka terület
- Egyéb/üres zöldfelület
- Dohányzó terület

Épület bejáratok

- Közlekedés
- Autós
- Gyalogos

Szobor-temető és egykori műhely. // Forrás: saját fotó

02

Foltin Fanni // konzulens: Eplényi Anna // 2024 // Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem // Tájépítész és kertművész MA

PROGRAMTERV

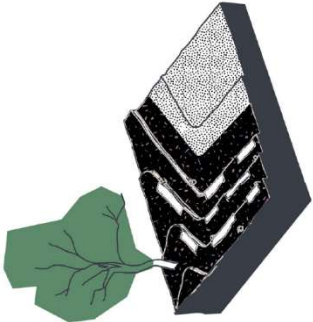
KONCEPCIÓ TERV

Jelmagyarázat

- Klinker tégla burkolat
- Stabilizált szőrt burkolat
- Gyep
- Cserje
- Évelő ágyás
- Meglévő fa

FÓKUSZTERÜLETEK

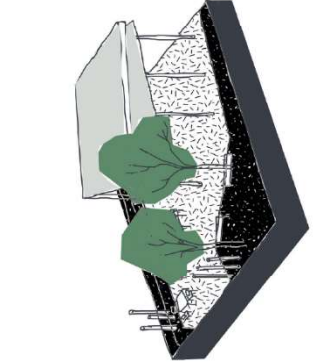
(kültéri-) SZÍNHÁZ

A kültéri színház kialakítása a jelenlegi kerthasználatra reflektál. Ez a terület a kálvária domb északi részén, amely előtt egy nagy kitaposott terület található. Erre a területre szokatlan helyezni a mobil színpadot a különböző eseményekkor, évközben pedig ez a terület szolgál a közösségi élet központjaként. Eseményekkor a kálvária mellett és a dombon is különböző ülőalkalmatosságokat szoktak kirakni és onnan nézik az előadásokat. Erre a területre egy gyepes támlalakkal tagolt lépcsőzetes leülőt terveztem. Ezzel színház hangulatot adva ennek a területnek. A tereplépcsőkön megjelennek fa lamellás padok is, de a gyepbe is könnyedén lehet heveredni.

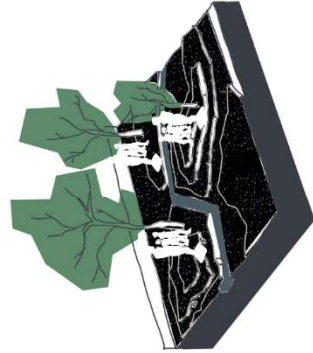
(kültéri-) KIÁLLÍTÓTÉR

A kiállítótér egy 60-as évek beli archív fotó inspirálta, amelyen a szobrok a kertben a Mátyás templom kapu körül vannak kiállítva. En is ezt a területet jelöltem ki erre a célra. Így a templomkapu is méltó környezetet kap, mögötte egy vadszőlővel befuttatott pergolával amely takarást nyújt a hátrébb található parkoló autótól. A területen különböző magasságú szögletes posztamensek helyezkednek el, amelyekre a diákok a félévi illetve évrégi kiállításra tudják kihelyezni a munkáikat ideiglenes jelleggel. A posztamensek gyepben állnak, mellettük egy szegély nélküli stabilizált szőrt burkolaton lehet őket megközelíteni. A posztamensek éjjel világítanak is, ezzel egy különleges hangulatot adva a területnek.

(kültéri-) MŰTEREM

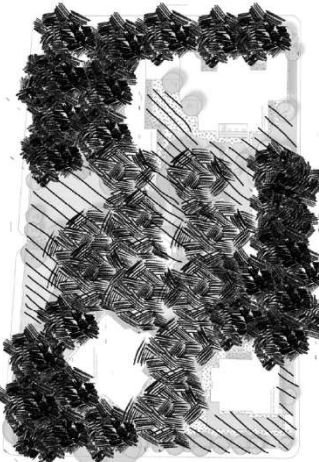
A kültéri műterem közvetlen kapcsolatot nyújt a kert és az oktatás között. A kert egy rejtettebb részén helyezkedik el, épületének alaprajza illeszkedik a mellette lévő öntöző ablakainak négyzetességéhez. A műterem oldalán nyitott, belülről kétszintes, így nagyobb méretű szobrok is készíthetők benne. Található benne egy raklár helyiség ahova a szerszámokat el lehet záni. A műterem előtt nagyobb nyitott burkolt felület is helyet kapott mobil kihelyezett székekkel és asztalokkal amely alkalmas a közös munkára, tanórara vagy a pihenésre. A terület mögött közvetlenül egy kőtarat hoztam létre, ahol rendezett körülmények között lehet tárolni a munkamárnásra váró alapanyagokat.

SZOBORTEMETŐ

A szobortemető a kert egyik legszenvedélyesebb része. Ezen a területen állnak azon szobrok amelyek teljesen magukra lettek hagyva. Ezt a funkciót mindenképp meg kell tartani, de ez nem azt jelenti hogy nem lehet vala milyen szinten rendezni, egy „rendezett káoszt” létrehozni. Olyan alacsony térfelületet terveztem ide, amely teret ad a szobrok kiemelésének, zöldfelülettel fedett lépcsőzetes kis dobogók jönnek létre a fák között amelyekre helyezve a szobrok egy hullámzó struktúrát adnak ki, ezáltal átlatathatóbbá válik a gyűjtemény. Erre a területre terveztem egy kis vékony vízmedencét, a víz jelenléte mind nyugtató hatása és tükröződése miatt is különlegessé tesz a teret.

KERT. MŰ. TEREM.

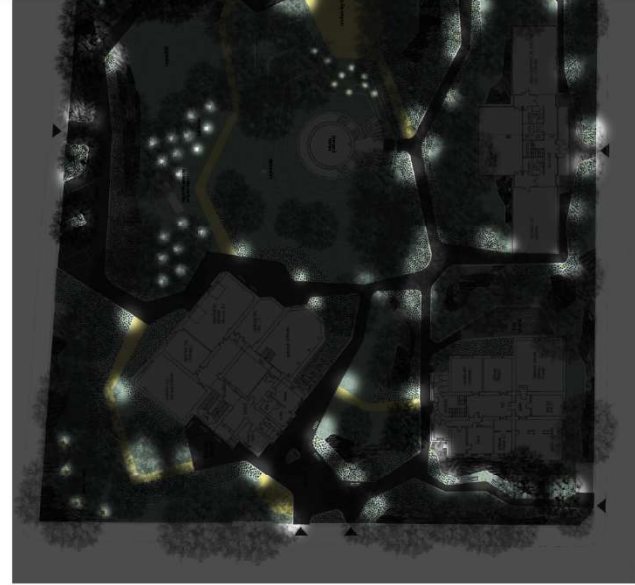

2. A művész játszótere

- Pihenés - elvonulás
- Kiállítás
- Tér a munkához - gyűjtemény

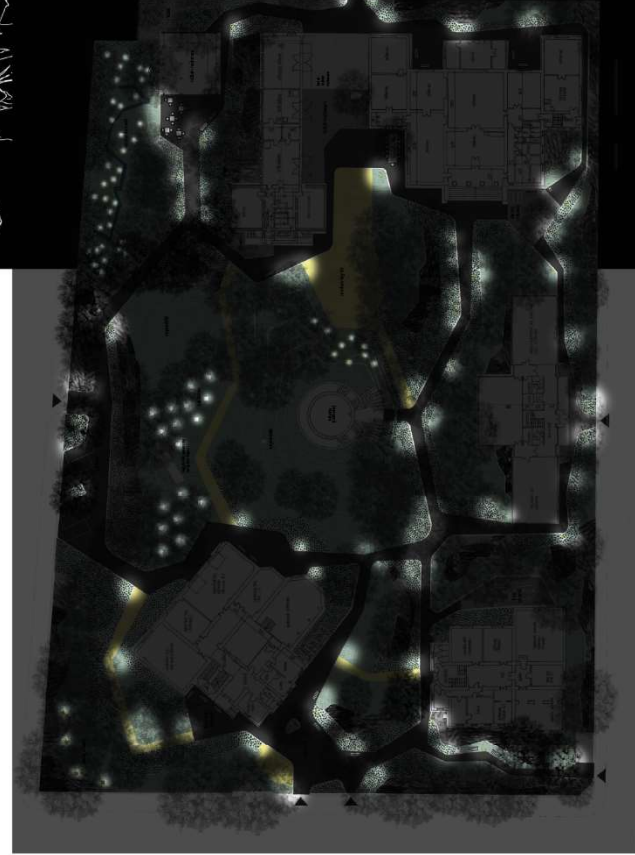
Koncepció elvén a szövegem foglalja össze. A KERT- utal a kert növényzetére, a kert zöldfelületére. A MŰ- utal a művészre, a művészet mindenkor jelenlétére a kertben. A TEREM utal a tanteremre - az oktatás jelenlétére, ennek fontos funkciójára. Ez a három fogalom ötvöződik a kertben, így hozva létre egy kertet amely műterem, egy kertet amely maga egy mű és tér az alkotás számára.

A kert fő használója a művész. Mi kell a művésznak, mit adhat neki a kert és ő a kertnek? Milyen kapcsolat jöhet létre a művészet és a kert között? Ezeket a kérdéseket vettem alapul és a művész tevékenységét: munka, kiállítás, pihenés - három területre tisztáz, liget, erdő. Ezáltal rendeztem a meglévő három területet: tisztás, liget, erdő, és megteremttem a funkciókat és kibővítettem új funkciókkal. Így létrejött több kisebb pihenőterület, illetve a kiemelt területek amelyek több funkcióval is összekapcsolhatók. Az utak vonalvezetésével egy új térstruktúra jött létre, nagyobb egybefüggő zöld felületekkel, kisebb és nagyobb intenzitású utakkal, rendezvényeknek alkalmas térrel.

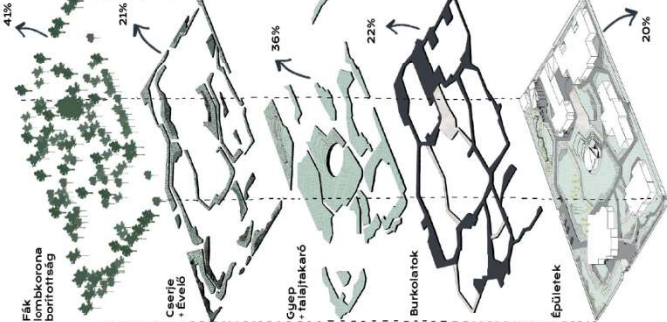

Fény a kertben

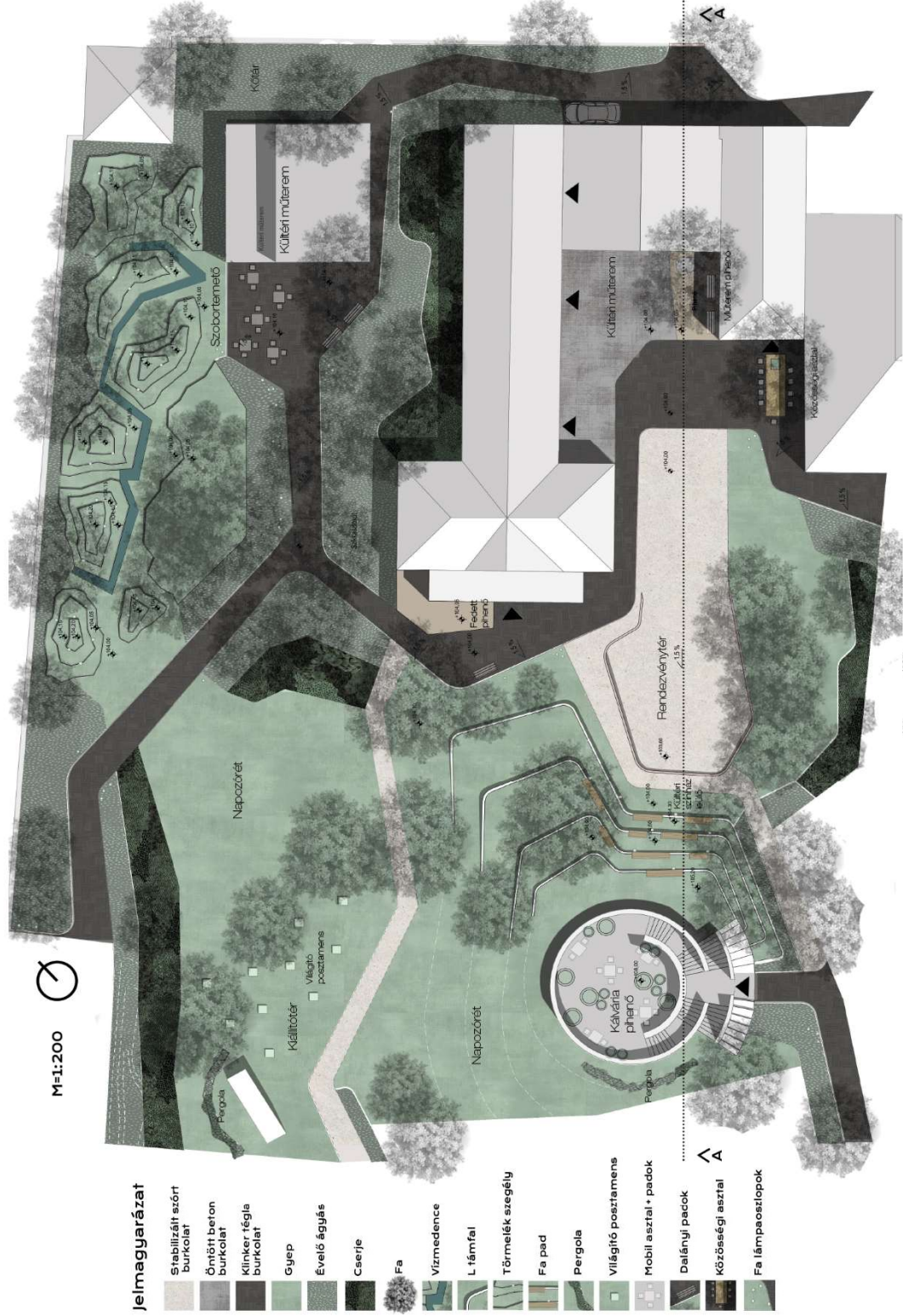
A koncepció kiter a kert éjszakai, sötételés utáni használatára is. A fény, a megvilágítás fontos a kertben azért is mert a téli időszakban a korai sötétedés miatt a tanórák már sötétben fejeződnek be, illetve sok esetben a diákok éjszakai bejárásukat a kertben fejezik be. Ezzen felül pedig több éjszakai eseményt is szoktak tartani a kertben, mint például műzeumok éjszakai előadások koncertek. A kérdésben többen említték a lámpák hiányát, bár van a területen pár, de nem elég és nem megfelelő világítást nyújtanak, így a kert este nem nyújt biztonságos hangulatot.

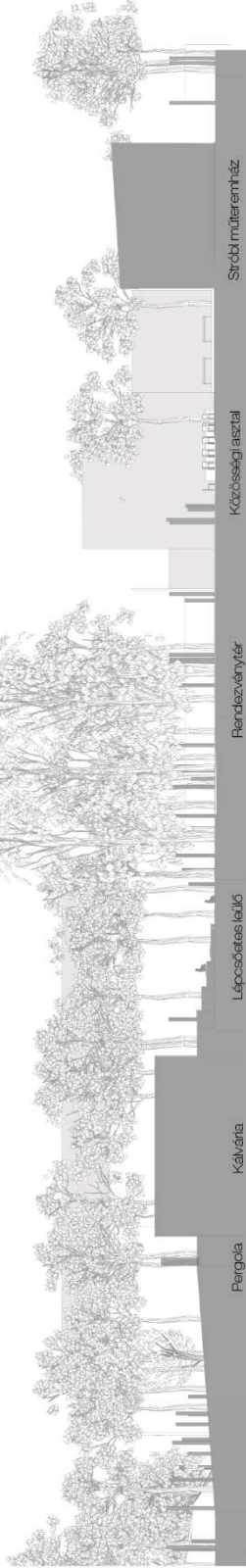
Robbantott axonometria
Zöldfelületek és burkolatok aránya

MUNKA ÉS
KÖZÖSSÉGI ÉLET

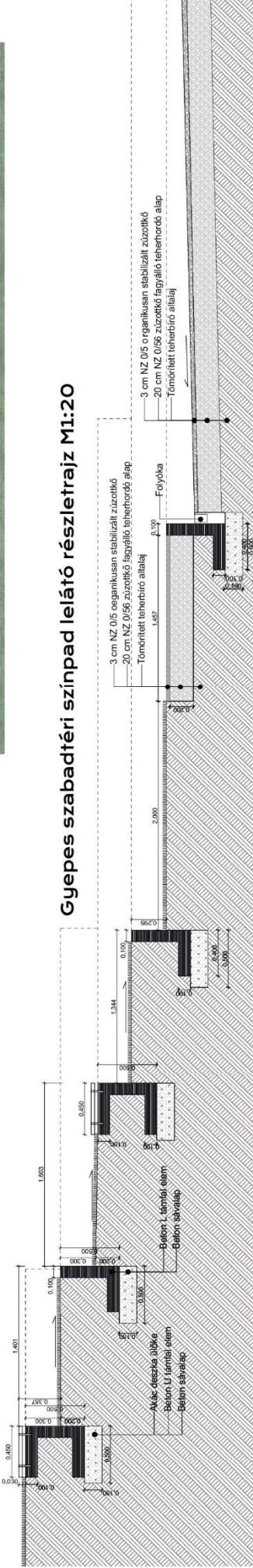
A-A hosszmet szet M=1:200

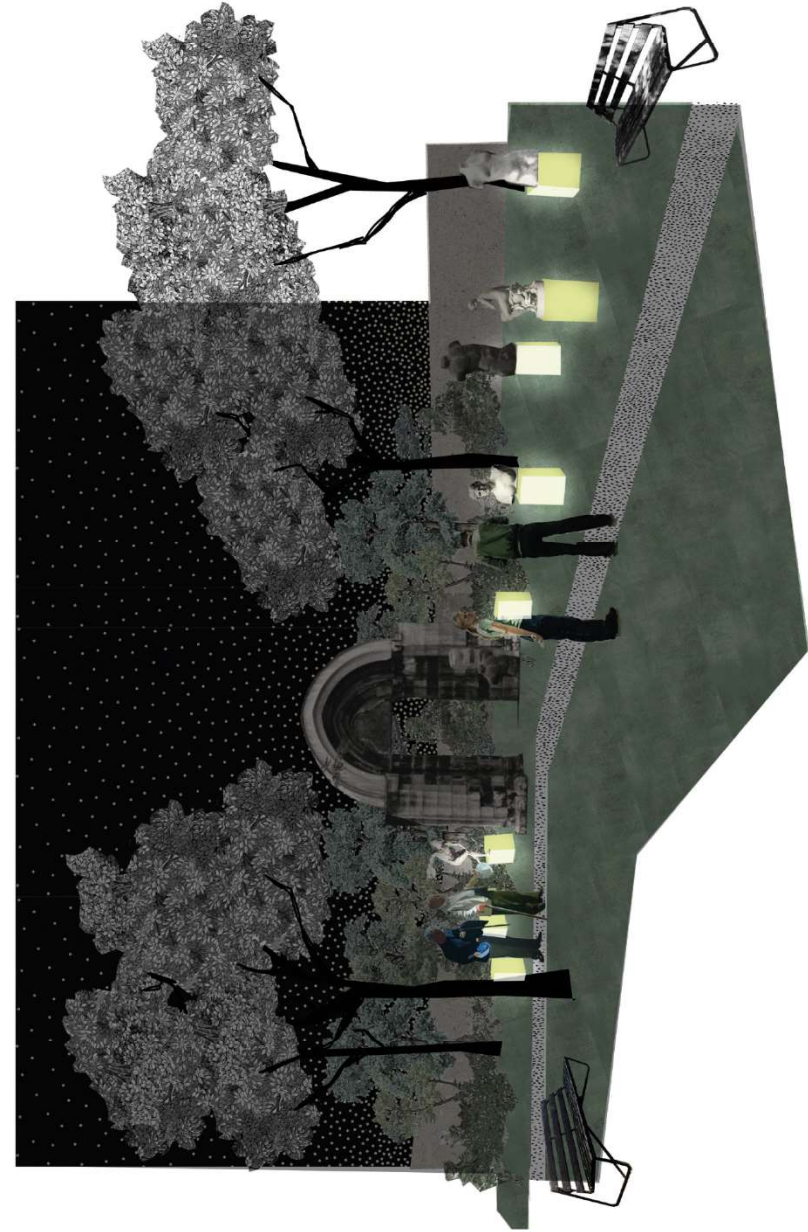

A kültéri műterem, egy összetett, különleges hely. Elidugott helyzetének köszönhetően nyugodtan lehet itt dolgozni, mivel a pavilon oldala lamellákkal és növényzettel fedett így ez ad takarást az utcáról. Közvetlen kapcsolatban áll a szobortermelővel - mely

inspirálón hat különböző méretű és anyagú szobraival, buja növényzetével. Hasonlóan a központi részénél a Kálvária melletti lépcsőzetes tér szoros kapcsolatban van a Kálvária tetején lévő nyugdott, elkülönített

rendezővényszer - mint egy párhely a színházban úgy hat. Ez a kiemelt helyzet egy külön kilátóvá varázsolja a Kálvária, mely dűzsás növényeivel még vadregényesebb hangulatot ad.

INSPIRÁCIÓK A MÚLTBÓL

Tervezésem során inspirációként alapul vettem több archív fotót a múltból. Ezek mind olyan képek amelyek a kert apró részleteit mutatják be, mégis engem ezek ragadtak meg a legjobban.

A Nagyboldogasszony kapu és környezete 1980-as évek // Forrás: MKC Levéltár

Lotz nőterenház melletti sétány, 1980-as évek

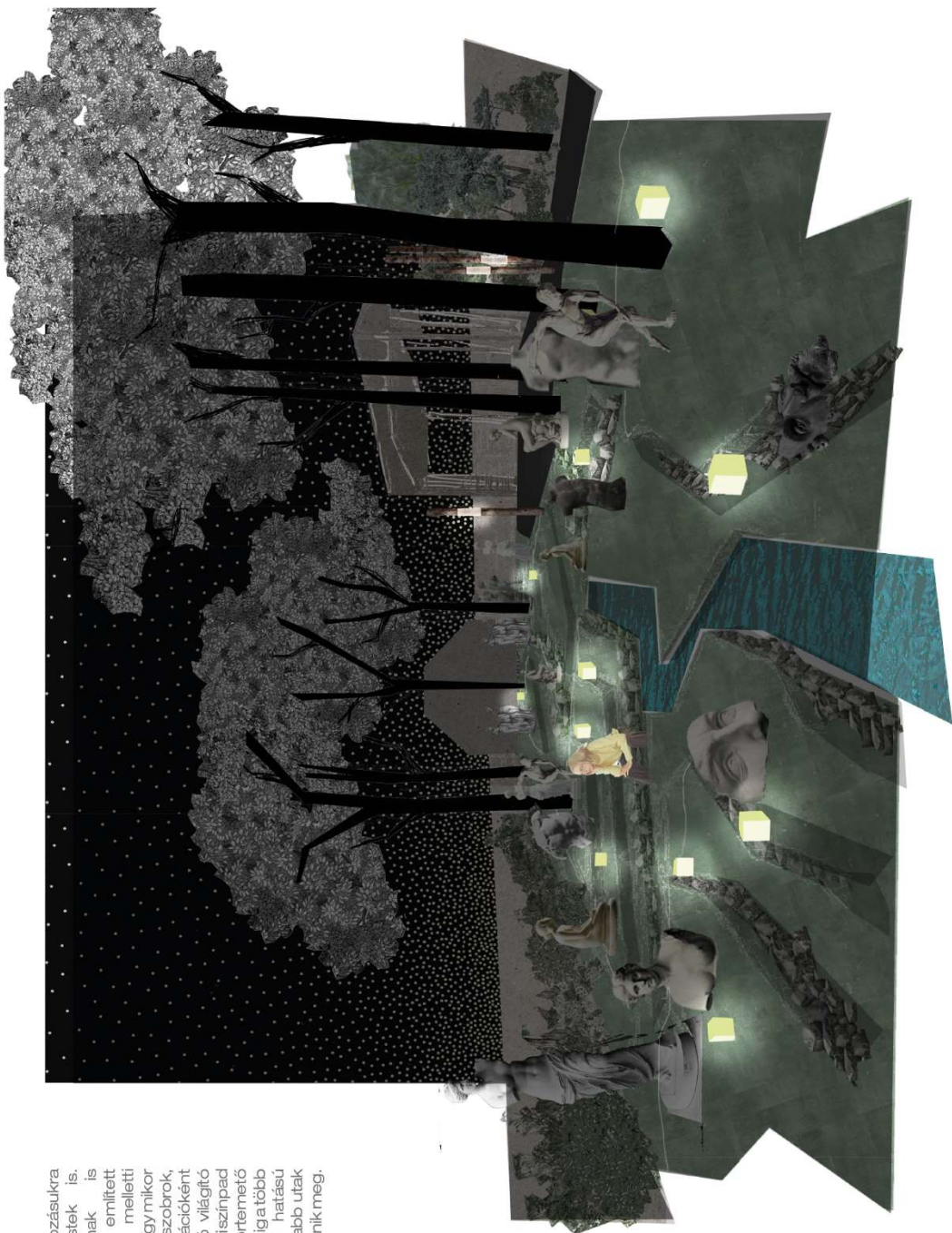
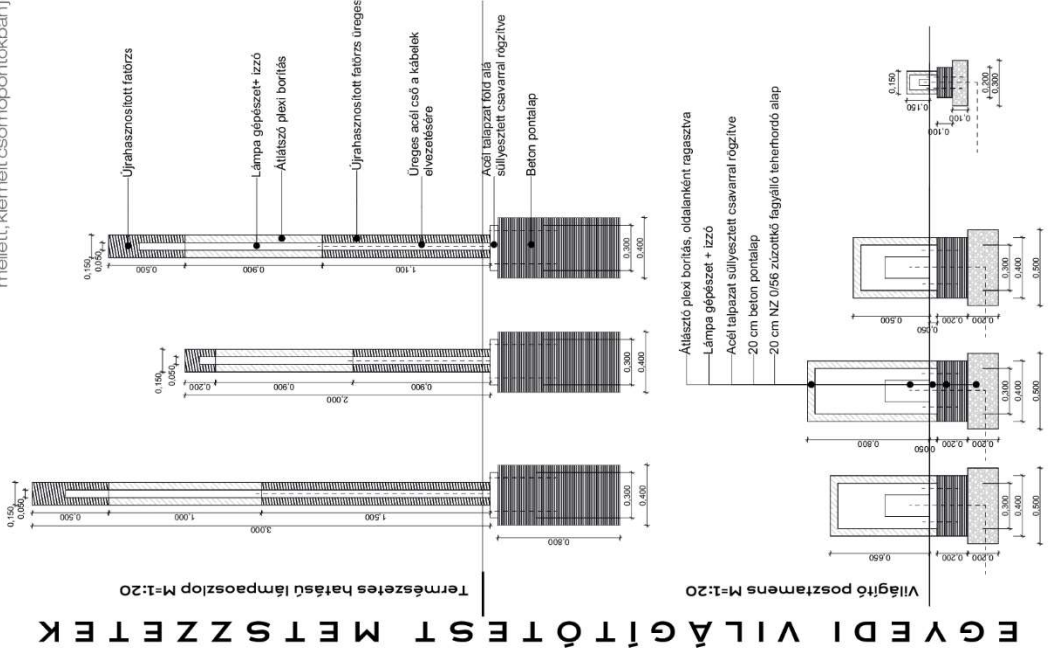
Dákok az Ereszkertben pihennek, 1980-as évek // Forrás: MagyarKörkép

Ilyen például a 80-as évekből fennmaradt kép, amelyen a szobrok a Nagyboldogasszony templomkapu körül helyezkednek el, mintegy körbeünnepelve azt. Megjehetett még egy 60-as évekből fennmaradt kép, melyen az ágyások szegélye különböző törmelékekből volt kialakítva, így ezt is felhasználtam ötletelésem során, illetve ilyen egy másik archív felvétel is amelyen két diák a Dalányi-féle Szentendre típusú padon beszélget. Ez a bútor a mai napig megtalálható a kertben - mint sok intézménykertben, és számomra igen összennőt a kert identitásával.

A SZOBROK KÜLÖNBÖZŐ HELYSZÍNEI

A kertterv három kategória szerint rendezi a szobrokat: vannak a fix helyű, kiállított szobrok – melyek a műemléki gyűjtemény részei, illetve az egykor itt tanult diákok kiállított darabjai – ezek a kert teljes területén a ligetes tereken elszórtan helyezkednek el. Létrejön egy kiállítótér a Nagyboldogasszony templomkapu melletti területen, ahol csak a posztamentsek fixek – ezekre lehet elhelyezni az év végén kiállítárasztandó darabokat időszakos jelleggel – ez a szobrok átmeneti kiállító tere, illetve a szobortemető – ahol a gyakorlatias során kellettezett: különböző szobrok örök nyugdelyet találnak.

A szobrok mellett, az ő kihangsúlyozásukra megjelennek különböző világítótestek is. Ezeknek a berendezési tárgyaknak is három csoportja van. A már említett Nagyboldogasszony templomkapu melletti posztamentsek éjszaka világítatának, így mikor év közben nincsenek rajtuk kiállított szobrok, akkor is van funkciójuk, fényinstallációként hatnak. Ezek kicsinyített másai apró világító kockaként jelennek meg aszabadtérszínpad gyepelpcsőj között, illetve a szobortemető terelplépcsőin is. A harmadik tárgypedig a több méreítésben megjelenő természetes hatású fatörzs lámpaoszlop, amely a fontosabb utak mellett, kiemelt csomópontokban jelenik meg.

BURKOLATOK

A kertben lévő berendezési tárgyak között megjelenik a már említett Szentendre típusú pad, melyeket megtartanak csak felújítanak. Ezek mellé elhelyeznék több mobil széket és asztalt amely stílusában illeszkedik ezen pad csövázás rendszeréhez. Mivel ez egy igen intenzíven változó kert, ezért fix bútorokat nem helyeznék ki.

Az utat a kert jelenlegi és jövőbeli funkcióihoz igazítottam, és igyekeztem minőségükben is olyan anyagokat alkalmazni, amelyek mellőik a kert időtállóságához. A kert burkolatainak kialakításakor az egyszerűségre törekedtem. Jelenleg túl sokféle - összesen 12 db - és nem jó minőségű burkolat található a kertben.

A fő úrendszer sötétbarna klinkertégla burkolatot kap, mely haszáka mintában van rakva - ez a minta utal a műterenházakban lévő fapadló burkolatra - ezzel is szimbolikusan összekötve a külső és belső tereket. A kisebb hierarchiájú utak szegély nélküli szőrt burkolatot kapnának, mely természetesebb, ösvény szerű hangulatot ad ezzel természetközelibbé téve a kert ezen részét. Ezt az ürtözköveket a kertben munka során kellettezett kőtörmelékéből is lehetne készíteni, ezzel is helyben tartani a hulladékok, és így fenntarthatóbbá tenni a kertet. Szintén a kellettezett törmelékéből lehetne kialakítani a szobortemető terelplépcsőinek szegélyét is.

Az Epreskert napközben is egy igen különleges, szinte misztikus hely, ami semmilyen más kerthez sem fogható. Ezt a hangulatot igyekeztem az éjszakai funkciókkal is kibővíteni, így a fények által egy nyugodtabb, kedvesebb, érdekesebb esti kert jön létre.

Az Epreskert éjszaka // Forrás: Döbrentei Kára

BERENDEZÉSI TÁRGYAK

Móbil székek

Szentendre típusú pad

Fa hatású lámpaoszlop

NYILATKOZAT

a diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Foltin Fanni
A Hallgató Neptun kódja: UU007Q
A dolgozat címe: Az Epreskert kertépítészeti terve – A művészet és a kert kapcsolatának szabadtérépítészeti megoldásai
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Kertművészeti és Kertépítészeti Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumába. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumában.

Kelt: 2024 év 11 hó 04 nap

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

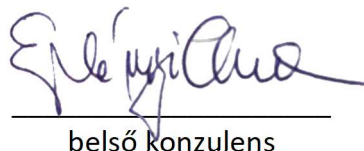
NYILATKOZAT

Foltin Fanni (név) (hallgató Neptun azonosítója: UU007Q) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

a diplomadolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: 2024 év 11 hó 04 nap

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.